

การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

สิริธร ยิ้มประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

**THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL WITH
CONTEMPLATIVE EDUCATION TO ENHANCE PUBLIC
CONSCIOUSENESS OF MATTAYOM 4 STUDENS**

SIRITORN YIMPRASERT

**A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements
for Master of Education in Curriculum and Instruction
Academic Year 2019
Copyright of Bansomdejchaopraya Rajabhat University**

ชื่อเรื่อง	การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ชื่อผู้วิจัย	สิริธร ยิ้มประเสริฐ
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.วิโพภรณ์ วัฒนานิมิตกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา สุทธิเนียม
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 2) เปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 จำนวน 32 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ และ 3) แบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบทีแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวกัน

ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย 1) ทฤษฎี หลักการ แนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม และ 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนตามรูปแบบ

2) ผลการเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า จิตสาธารณะทั้งสองด้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการสอน จิตตปัญญาศึกษา จิตสาธารณะ

Title	The Development of Instructional Model With Contemplative Education to Enhance Public Consciousness of Mattayom 4 Studens
Author	Siritorn Yimprasert
Program	Curriculum and Instruction
Major Advisor	Associate Professor Dr.Bang-orn Sereerat
Co-advisor	Associate Professor Dr.Wirot Wattananimitkul
Co-advisor	Assistant Professor Dr. Kanchana Suttineam
Academic Year	2020

ABSTRACT

The purposes of this study were 1) to develop the instructional model with contemplative education to enhance public consciousness of Mattayom 4 students, 2) to compare the public consciousness of Mattayom 4 students before and after using the instructional model with contemplative education. The sample was 32 of Mattayom 4/2 students, semester 2, academic year 2019, Banhanjamsaiwittaya 6 School, Sam Chuk district, Suphanburi province, from purposive sampling. The instruments were lesson plans, observative form and recording form of the behavior of public consciousness. The statistics used were mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), validity, and t-test one sample.

The results indicated

1. The instructional model with contemplative education to enhance public consciousness of Mattayom 4 students were 1) theory, principle, concept, 2) purposes, 3) 5 learning steps, step 1; prepare to learn, step 2; public consciousness model consideration, step 3; thorough consideration, step 4; action enhancement, and step 5; activity reflection, and 4) the result from learning by using the instructional model,
2. The public consciousness of Mattayom 4 students before and after using the learning indicated that both of the public consciousness of Mattayom 4 students after leaning was higher before leaning with a statistically significant difference at .01 level.

Keywords: The Development of Instructional Model Contemplative Education Public
Consciousness

กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สำเร็จลุล่วงด้วยดี ได้รับความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.วิโพภรณ์ วัฒนานามิตกุล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา สุทธิเนียม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้ความรู้ อบรมสั่งสอน ให้คำชี้แนะ คำปรึกษาและให้กำลังใจเสมอมา จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียรพิทย์ โรจนบุณยา ผู้อำนวยการนิลวดี กวีรัตน์ธำรง นางรุ่งกานต์ แสงสุระ และคณะครูที่เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมนักเรียน ตลอดจนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ที่กรุณาให้ทดลองเครื่องมือวิจัย และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณครูธีระ อินทร์สว่าง และครูสิทธิชัย สมประสงค์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่ดีในการปรับปรุงแก้ไขในการจัดทำวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและแรงกระตุ้นและเสริมสร้างพลังให้สนใจ จนทำให้งานวิจัยสำเร็จได้

สิริธร ยิ้มประเสริฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิด/ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการสอน.....	9
แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	15
จิตสาธารณะ.....	30
ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา6.....	53
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	64
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	66
ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการสอน.....	66
ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการสอน.....	72
ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลรูปแบบการสอน.....	75
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนา รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริม จิตสาธารณะ.....	77
ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อ ส่งเสริมจิตสาธารณะ.....	83
ตอนที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ.....	85
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	92
สรุปผลการวิจัย.....	93
อภิปรายผล.....	93
ข้อเสนอแนะ.....	99
บรรณานุกรม.....	101
ภาคผนวก.....	108
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	109
ภาคผนวก ข หนังสือราชการ.....	111
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ.....	116
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	133
ภาคผนวก จ ภาพการทำกิจกรรม.....	147
ภาคผนวก ฉ แบบตอบรับและบทความวิจัย.....	157
ภาคผนวก ช ผลการสอบวัดภาษาอังกฤษตามเกณฑ์ CEFR.....	172

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ประวัติผู้วิจัย.....	174

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสำหรับครูผู้สอนในด้านจิตสาธารณะ.....	42
2 เกณฑ์การให้คะแนน (ใช้ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมการดูแลเขตพื้นที่ของนักเรียนเป็นเกณฑ์พิจารณา).....	42
3 วิธีการที่จะเขียนคำบรรยายบอกคุณลักษณะของเรื่องนั้นว่าอยู่ในระดับใด.....	43
4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่แสดงเนื้อหา จำนวน 12 ชั่วโมง จำนวน 2 แผน.....	70
5 ตารางแบบแผนการทดลอง.....	73
6 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	84
7 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	85
8 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	117
9 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยครู.....	118
10 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ แผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	123
11 สรุปค่าการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.....	125

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
12	คะแนนพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนรายบุคคลก่อนเรียน โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4.....	126
13	คะแนนพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักเรียนรายบุคคล หลังเรียน โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4.....	128
14	ผลการเปรียบเทียบคะแนนคะแนนพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักเรียนรายบุคคลก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4.....	130

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี.....	65
3 การสังเคราะห์หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือของรูปแบบการสอนตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ.....	67
4 แสดงความสัมพันธ์ของหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือของรูปแบบการสอนตาม แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี.....	68
5 นักเรียนทำกิจกรรมขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้.....	148
6 นักเรียนทำกิจกรรมขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ.....	148
7 นักเรียนทำกิจกรรมขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ.....	149
8 นักเรียนทำกิจกรรม ทาสีห้องเรียน.....	149
9 นักเรียนทำกิจกรรม ติดที่กั้นนกในห้องเรียน.....	150
10 นักเรียนทำกิจกรรม กวาดระเบียบงหน้าห้องเรียน.....	150
11 นักเรียนทำกิจกรรม กวาดระเบียบห้องเรียน.....	151
12 นักเรียนทำกิจกรรม กวาดใบไม้บริเวณอาคารเรียน.....	151
13 นักเรียนทำกิจกรรม ปลูกต้นไม้.....	152
14 นักเรียนทำกิจกรรม ปูพื้นปูน.....	152
15 นักเรียนทำกิจกรรมเจ้าหน้าที่ธนาคารโรงเรียน.....	153
16 นักเรียนทำกิจกรรมกวาดลานวัด.....	153
17 นักเรียนทำกิจกรรมขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม.....	154
18 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 1.....	154
19 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 2.....	155

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพที่	หน้า
20 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 3.....	155
21 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 4.....	156
22 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 5.....	156

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่วนหนึ่งมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้พรมแดนก่อให้เกิดการผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมพื้นถิ่น ซึ่งส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคมแ่งมุมต่าง ๆ ทั้งด้านค่านิยม พฤติกรรม และระบบคุณค่าของคนในสังคม ปรากฏการณ์ในเชิงลบที่สังคมไทยกำลังเผชิญอย่างเด่นชัด คือ ความแปลกแยกขัดแย้งทางความคิดของคนในสังคม ความผูกพันในครอบครัวลดลงเยาวชนปฏิเสธวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง รวมทั้งการเกิดวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยทำให้มีพฤติกรรมเปลี่ยนไป ขณะเดียวกันวัฒนธรรมและระบบคุณค่าที่ดั้งเดิมของสังคมไทยเริ่มเสื่อมถอยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี นอกจากนี้ สื่อสารมวลชนทั้งสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำนวนมากขาดความเข้มงวดทางจรรยาบรรณในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมบริโภคนิยมมากขึ้น และขาดจิตสำนึกสาธารณะ โดยให้ความสำคัญกับเรื่องส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่างๆ อาทิ ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาการหย่าร้างภายในครอบครัว ปัญหาความขัดแย้ง แปรลกแยกทางสังคม ปัญหาว่างละเมิดทางเพศ รวมทั้งปัญหายาเสพติดและอาชญากรรม ฯลฯ ทั้งนี้ เนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นเพราะวัฒนธรรมต่างชาติได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทย เกิดการซึมซับแนวคิดและกระแสนิยมเข้าไปในวิถีชีวิต ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นมากมาย ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชนและประชาชน ที่ตกเป็นเหยื่อบริโภคนิยม โดยขาดความยั้งคิด เป็นวิกฤตคุณธรรมที่กลายเป็นปัญหาใหญ่และนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2559-2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่สำคัญในข้อที่ 18 คือ ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อาทิ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งใน

และนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และจิตสาธารณะ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564)

การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจะต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 3 ด้านคือ ด้านพุทธิพิสัย, ด้านทักษะพิสัย, ด้านจิตพิสัย ในด้านจิตพิสัย ถือว่าเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพอย่างแท้จริงจึง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตพิสัยของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, น.69)

กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับการสร้างเด็กให้มีจิตสาธารณะ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติมาตรฐานที่ 1 ที่ว่าด้วยคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมือง โดยคนไทยต้องเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีตัวบ่งชี้คือ การมีกำลังใจ ภายที่สมบูรณ์ มีความรู้ มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม ในทักษะทางสังคมคุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึกในการเป็นพลเมือง โดยมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญกับการมีจิตสาธารณะในด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนด “จิตสาธารณะ” เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ที่สถานศึกษาต้องเน้น โดยสถานศึกษาต้องมีชั่วโมงให้เด็กทำกิจกรรมสาธารณะ รวม 165 ชั่วโมง คือประถมศึกษาปีที่ 1-6 จะต้องทำกิจกรรม 60 ชั่วโมง มัธยมศึกษาตอนต้น 45 ชั่วโมง มัธยมศึกษาตอนปลาย 60 ชั่วโมงโดยหวังให้นักเรียนได้ซึมซับสิ่งดี ๆ จากการทำกิจกรรมและเป็นนิสัยติดตัวไปจนโต เพราะถ้าสังคมมีคนที่มียุติธรรมมาก ๆ คนในสังคมมีความเห็นอกเห็นใจกันจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขการกำหนด “จิตสาธารณะ” เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หากคนในสังคมขาดจิตสาธารณะแล้ว ก็จะเกิดผลกระทบมากมาย เช่น ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ในครอบครัวมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันน้อยลง ทะเลาะวิวาทเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก เห็นแก่ตัว เบียดเบียนสมบัติขององค์กรเพื่อมาเป็นสมบัติของตนเอง องค์กรไม่ก้าวหน้า ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง ทำให้ชุมชนเกิดความอ่อนแอ เพราะต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการพัฒนา ยิ่งปล่อยนานยิ่งทรุดโทรม เกิดอาชญากรรมในชุมชน ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำ เพราะแต่ละคนมองเห็นเรื่องของตนเองเป็นใหญ่ ทำลายสมบัติของส่วนรวม และทำลายทรัพยากรภายในประเทศ ขาดพลังของคนในสังคมทำให้ประเทศชาติล้าหลัง เมื่อมีมาตรการออกมาใช้

ก็ไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในประเทศ มีการทุจริตคอร์รัปชันทำให้เกิดการเอาเปรียบระหว่างประเทศ (บุญนิกา จันทร์เกตุ, 2558)

การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่า วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ส่วนมากจะใช้วิธีการให้นักเรียน เรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ ได้แก่ ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม ตัวแบบผ่านการเล่านิทาน ตัวแบบผ่านภาพการ์ตูน การใช้วิถีทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบโดยให้นักเรียนสังเกตและทำตามตัวแบบจิตสาธารณะ โดยใช้กระบวนการทางปัญญา ผลการวิจัย พบว่าการเรียนรู้จากตัวแบบสามารถพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (กิริติวิทย์ สุวรรณธรรมา, 2552, น.5)

จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative) เป็นกระบวนการที่สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ทุกคนในการเข้าถึงความจริงที่ว่า สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงกัน ดังนั้น ผู้รับรู้และสิ่งที่รับรู้ไม่อาจแยกจากกันได้ โดยเน้น “การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ” และการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของบุคคลจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคมและสันติสุขในสังคมต่อไป (หิมพรรณ รักแตงาม, 2551, น.311)

จากการศึกษาพบว่า จิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นแนวทางที่น่าสนใจและมีความเป็นไปได้สูงในการพัฒนาจิตสาธารณะ เพราะจิตตปัญญาศึกษา คือการศึกษาจากการดูจิตของตนเองแล้วเกิดปัญญา โดยมีเป้าหมายหลักให้ผู้เรียนตื่นรู้ เกิดจิตสำนึกใหม่ เป็นกระบวนการคิด พินิจพิจารณา ใคร่ครวญ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบโดยให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ให้คุณค่าในการเรียนรู้และการเรียนรู้โลกในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ทักษะมุมมองชีวิตตนและโลก การสอนด้วยจิตตปัญญาเป็นทางเลือกที่สามของครูผู้สอน เพราะจิตตปัญญาศึกษา เป็นความสามารถในการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ในระดับต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง เปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติโดยผ่านกิจกรรมและกระบวนการที่หลากหลาย แนวทางจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วยหลัก 7Cs ดังนี้ 1) หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) 2) หลักการรักความเมตตา (Compassion) 3) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connection) 4) หลักการเผชิญหน้า (Confronting) 5) หลักความต่อเนื่อง (Continuity) 6) หลักพันธะสัญญา (Commitment) และ 7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และคณะ, 2551, น.4-5)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายตรงกันคือต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คือมีความรู้ความสามารถในทางวิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คือมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แต่จากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังไม่พบว่ามีการบูรณาการหรือสอดแทรกให้เข้าเนื้อหาสาระของรายวิชาจิตสาธารณะได้ มีเพียงแนวทางในการบูรณาการหรือสอดแทรกให้เข้าเนื้อหาสาระของรายวิชา

ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในต่าง ๆ และจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากการขาดจิตสำนึกของคนในสังคมเป็นส่วนใหญ่ และแม้ว่าผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องการให้มีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านใฝ่เรียนรู้ โดยทั่วไป ครูผู้สอนได้เน้นย้ำและสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ อยู่แล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะพัฒนารูปแบบการสอน เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ โดยนำกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อันจะเป็นการเริ่มต้นในการสร้างเมล็ดพันธุ์ที่ดีให้กับสังคม เพื่อให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีเหตุมีผล มีความตระหนักคิด รู้จักคิดและทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและส่วนรวม ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคลากรทางการศึกษาจะต้องทำให้เกิดขึ้นในสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

สมมติฐานของการวิจัย

จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนตามรูปแบบการสอนจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 57 คน จากห้องเรียน 2 ห้อง

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 32 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ จิตสาธารณะ ที่ประกอบด้วยตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้

1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ 2 พฤติกรรม คือ (1) อาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ (2) แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน 2. การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ (1) ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ (2) การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

(1 ตุลาคม 2562 - 31 มีนาคม 2563)

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การช่วยเหลือผู้อื่น

4.2 การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาจะมีจิตสาธารณะสูงขึ้น
3. เป็นทางเลือกสำหรับครูผู้สอนในการนำรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้สอน เพื่อทำให้เกิดความหลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้พัฒนาจิตใจประกอบด้วย จิตและการคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน ฝึกปฏิบัติจนมีสติและเกิดปัญญา สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตน ผู้อื่นและสังคม

จิตสาธารณะ หมายถึง การมีจิตใจ จิตสำนึกที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม เป็นจิตที่คิดสร้างสรรค์ รู้จักเอาใจใส่ เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งสะท้อนออกมาทางพฤติกรรมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิด

ประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน สังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น การกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ โดยไม่หวังผลตอบแทน โดยมี 2 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ คือ

1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ (1) อาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ (2) แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน
2. การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ (1) ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ (2) การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

การพัฒนารูปแบบการสอน หมายถึง การพัฒนารูปแบบการสอนที่มีอยู่แล้วหรือการสร้างรูปแบบขึ้นมาใหม่โดยมีระบบ มีทฤษฎีรองรับ มีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนนั้นโดยอาศัยวิธีสอน/เทคนิคการสอน เข้าไปช่วยให้สภาพการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ตรวจสอบว่ามีประสิทธิภาพใช้เป็นแบบแผนได้

รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา หมายถึง แบบแผนในการจัดการเรียนการสอนที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า จัดทำอย่างเป็นระบบโดยใช้แนวคิดจิตปัญญาศึกษาในการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งมีองค์ประกอบได้แก่ (1) ทฤษฎี หลักการ แนวคิด (2) วัตถุประสงค์ (3) กระบวนการเรียนการสอน (4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนตามรูปแบบ และในส่วนกระบวนการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ เป็นกิจกรรมที่สร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยให้นักเรียนนักเรียนทำจิตใจให้สงบด้วยการสวดมนต์ ทำสมาธิแผ่เมตตา

ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ประกอบด้วย การสร้างความสนใจให้นักเรียนเรียนรู้จากตัวแบบ การเสนอตัวแบบ เป็นกรณีตัวอย่าง เช่น ข่าวก้าว หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะให้นักเรียนสังเกตและจดจำพฤติกรรมของตัวแบบ และสร้างแรงจูงใจเพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามตัวแบบโดยการยกย่อง ชื่นชมการปฏิบัติของตัวแบบและผลตอบแทนที่ตัวแบบได้รับ

ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย นักเรียนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ให้นักเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับเพื่อนจากความสำเร็จของการปฏิบัติตามของตัวแบบจิตสาธารณะในกิจกรรมสุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ และพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยให้นักเรียนนำประสบการณ์ที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของตัวเองและเพื่อนในการช่วยเหลือผู้อื่นมาพิจารณาอย่างใคร่ครวญตระหนักถึงปัญหา เสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสาธารณะและมีความเชื่อมั่นว่าสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้

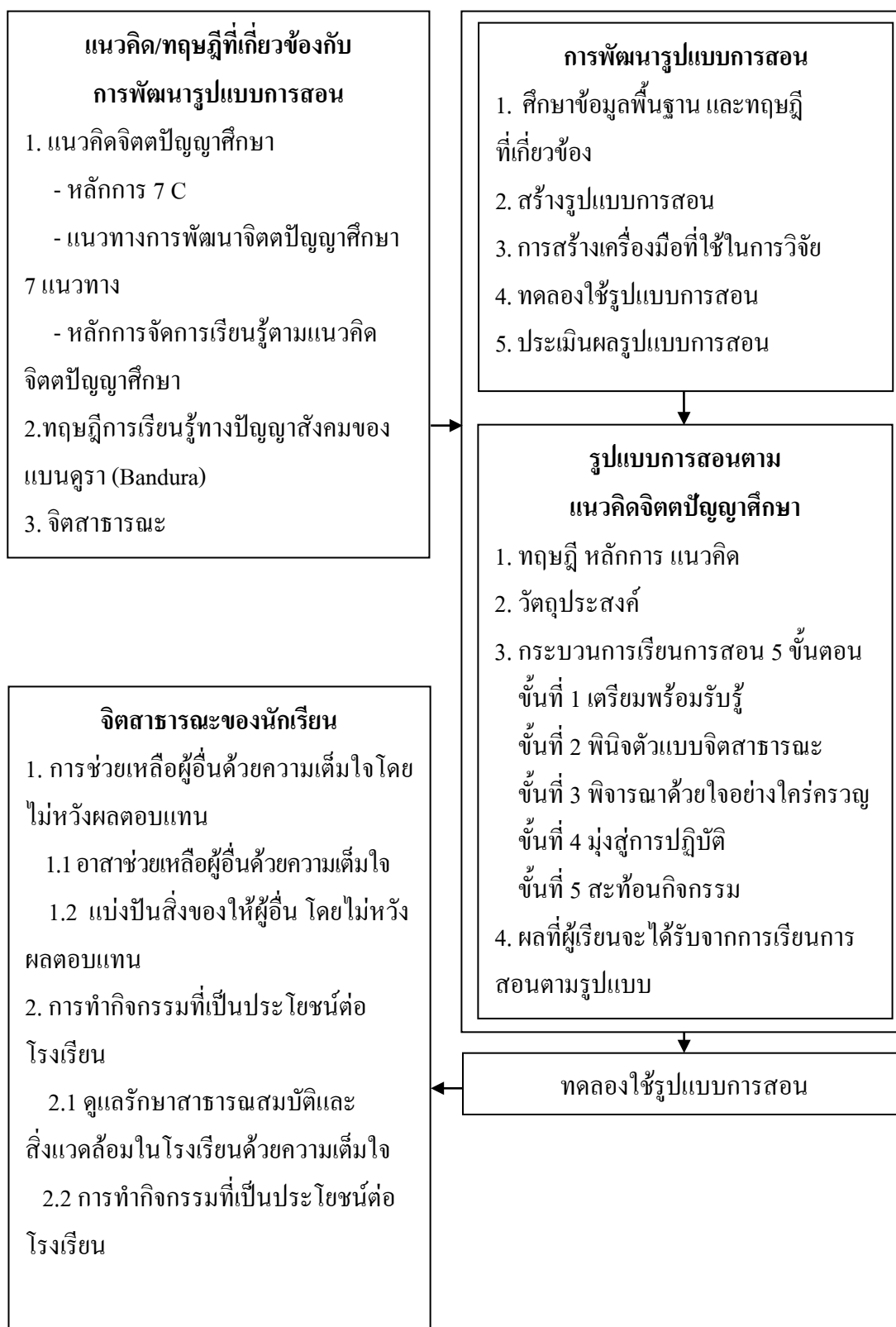
ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติให้นักเรียนได้รู้ พฤติกรรมที่ต้องกระทำอย่างชัดเจน ให้นักเรียนเขียนบันทึกการปฏิบัติของตน ในแบบบันทึก พฤติกรรมจิตสาธารณะให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมด้านอาสาพัฒนาเกี่ยวกับจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่อง และให้คำปรึกษาและให้กำลังใจกับนักเรียนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและช่วยผู้อื่น ด้วยใจที่เมตตาโดยไม่หวังผลตอบแทน

ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาสะท้อน ประสบการณ์ที่ตนเองปฏิบัติ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึก ความสำเร็จ ประโยชน์ ในการทำกิจกรรม และจากแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะร่วมกับผู้อื่น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียน บรรหารแจ่มใสวิทยา6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดจิตปัญญาศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ของแบนดูรา (Bandura) และแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะ เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตาม แนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 โดยใช้กรอบ แนวคิด ดังปรากฏในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนา รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์และพิจารณาความเหมาะสมและนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยจะนำเสนอตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด/ทฤษฎีการพัฒนา รูปแบบการสอน
2. แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
3. จิตสาธารณะ
4. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด/ทฤษฎีการพัฒนา รูปแบบการสอน

1. ความหมายของรูปแบบการสอน

สายสุนีย์ เดิมสินสุข (2549, น.4-5) กล่าวว่า รูปแบบการสอน หมายถึง ชุดของการวางแผนที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการสอน ที่ใช้ในการจัดกระทำเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ

ไสว พักขาว (2554, น.31) กล่าวว่า รูปแบบการสอน หมายถึง แบบแผนหรือโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอน ได้แก่ หลักการ เนื้อหาวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน การประเมินผล โดยผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนด

ทิสนา เขมมณี (2560, น.221) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ ระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้าไปช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบแล้วว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนได้

ดุก (Duke, 1987, p.96) กล่าวว่า รูปแบบการสอน เป็นแนวคิดด้านการสอน ได้มาจากทฤษฎีการศึกษา มีการกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนควรเรียน และวิธีการเรียนรูปแบบการสอนควรจะมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพควรเรียนของรูปแบบเพิ่มขึ้น รูปแบบการสอนจะเน้นภาระการสอนและการฝึกอบรมครูให้สามารถใช้ได้ อนึ่งรูปแบบการสอนแต่ละแบบจะมีจุดอ่อน และจุดแข็งแตกต่างกัน และไม่มีรูปแบบการสอนใดที่ดีที่สุด

โคล (Cole, 1979, p.2) กล่าวว่า รูปแบบการสอน หมายถึง ภาพในจินตนาการ หรือแผนการทำงานที่อธิบายกระบวนการเรียนการสอน เป็นการรวบรวม และจัดองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีระบบ

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบการสอน หมายถึง การวางแผนหรือวางโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หรือแนวคิดรองรับ มีการกำหนดวิธีสอน เทคนิคการสอน และสื่อ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กัน ช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบแล้วว่ามีความมีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการจัดกระทำเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

2. องค์ประกอบของรูปแบบการสอน

ศิรินันท์ ว่องโชติกุล (2559, น.67) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอนประกอบด้วย 7 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สาระการเรียนการสอนของรูปแบบ 4) ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน 5) ระบบสนับสนุน 6) การประเมินผลของรูปแบบ และ 7) ผลของการนำรูปแบบไปใช้

ทิสนา เขมมณี (2560, น.221-222) กล่าวว่า รูปแบบการสอน ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

- ก. มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด ความเชื่อที่เป็นหลักของรูปแบบการสอนนั้น ๆ
- ข. มีการอธิบายวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการ
- ค. มีการจัดระบบ คือ จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายได้

ง. มีการอธิบายเกี่ยวกับวิธีการสอน เทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามรูปแบบการเรียนการสอน

คีฟส์ (Keeves, 1997, p.386-387 อ้างถึงใน ทิสนา เขมมณี, 2560, น.220) กล่าวว่า ในรูปแบบการสอนจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย

1. รูปแบบการสอนจะต้องนำไปสู่คำทำนาย (Prediction) คือสามารถนำผลไปสร้างเครื่องมือเพื่อพิสูจน์และทดสอบได้

2. โครงสร้างของรูปแบบการสอนจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายในเรื่องนั้นได้

3. รูปแบบการสอนจะต้องช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) คือสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ความสัมพันธ์ (Interrelations) และช่วยขยายขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าหาความรู้

4. รูปแบบการสอนควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationship)

จอยซ์ และเวล (Joyce & Weil , 2000) กล่าวว่า รูปแบบการสอนประกอบด้วยทฤษฎีหลักการ และมโนทัศน์ของรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนและกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอน และผลที่เกิดกับผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนนั้น

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1997) กล่าวว่า รูปแบบการสอนประกอบด้วยหลักการ โดยมีแนวคิด หรือทฤษฎีพื้นฐาน วัตถุประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้การใช้รูปแบบการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอน ประกอบด้วย 1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอน 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3. กระบวนการสอนตามรูปแบบการสอน 4. ผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบการสอน

3. การพัฒนารูปแบบการสอน

วิโฆวูฐั วัฒนานิมิตกุล (2559, น.165-166) กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนารูปแบบการสอนว่ามีมุมมอง 2 นัยดังนี้

1. การปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนลักษณะนี้ เป็นการปรับปรุงแก้ไขภายในรูปแบบการเรียนการสอนหนึ่งให้มีความเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ ซึ่งอาจจะเป็นการเพิ่มเติมหรือปรับลดรายการต่างๆ ในรูปแบบการสอน เช่น แนวคิด ทฤษฎี ปรัชญาที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการหรือกิจกรรมของรูปแบบ เป็นต้นอุปมาเหมือนการปรับปรุงเพิ่มเติม โรงเก็บรถ ปรับปรุงโรงครัวในบ้าน ซึ่งในภาพรวมของบ้านยังคงมีรูปแบบหลักๆ เหมือนเดิม

2. การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นใหม่การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นใหม่ในลักษณะนี้อาจดำเนินการได้ใน 2 แนวทาง คือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิมในลักษณะใช้โครงสร้างเพียงบางส่วนของรูปแบบการเรียนการสอนเดิม แต่ปรับปรุงแก้ไขใหม่ในหลายประเด็น ส่งผลให้ไม่มี

ภาพรวมของรูปแบบเดิม อุปมาเหมือนรื้อบ้านทิ้งหลังแล้วปลูกสร้างเป็นแบบใหม่ ซึ่งไม่มีเค้าโครงเดิมปรากฏอยู่ แต่ยังสามารถนำวัสดุอุปกรณ์จากบ้านเดิมมาใช้ประโยชน์ได้

2.2 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ซึ่งอาจเป็นการประมวลแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและองค์ประกอบอื่นๆ เพื่อจัดทำเป็นรูปแบบการเรียนการสอนขึ้นใหม่ โดยมีได้อาศัยร่องรอยของรูปแบบการเรียนการสอนเดิมแต่อย่างใด อุปมาเหมือนการปลูกบ้านใหม่ทิ้งหลัง โดยใช้แบบบ้าน วัสดุ อุปกรณ์ใหม่หมดทิ้งหลัง นอกจากนี้ลักษณะของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นยังขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาด้วยว่า เป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง หรือเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

จอยส์ และ เวล (Joyce & Weil, 2000) กล่าวถึง การพัฒนารูปแบบการสอนควรดำเนินการภายใต้หลักการ ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการสอนจะต้องมีทฤษฎีรองรับ เช่น ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นต้น
2. เมื่อมีการพัฒนารูปแบบการสอนแล้ว ก่อนที่จะนำรูปแบบการสอนไปใช้ควรมีการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพในการนำไปใช้จริง และนำไปปรับปรุงแก้ไข
3. การพัฒนารูปแบบการสอนอาจออกแบบให้ใช้ได้อย่างกว้างขวาง เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะก็ได้
4. การพัฒนารูปแบบการสอนจะต้องมีจุดมุ่งหมายหลักในการเลือกรูปแบบการสอนไปใช้ ถ้าผู้ใช้นำรูปแบบการสอนไปใช้ตรงกับจุดมุ่งหมายและหลักการของรูปแบบแล้วจะเกิดผลสูงสุด และสามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสม

สรุป การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน คือ เป็นการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีอยู่แล้ว หรือการสร้างรูปแบบขึ้นมาใหม่โดยมีระบบ มีทฤษฎีรองรับ มีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนนั้น โดยอาศัยวิธีสอน/เทคนิคการสอน เข้าไปช่วยให้สภาพการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ตรวจสอบว่ามีประสิทธิภาพใช้เป็นแบบแผนได้

4. ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการสอน

สายสุนีย์ เดิมสินสุข (2549, น.12) กล่าวว่า ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการสอนมี 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพทั่วไปที่เป็นปัญหาทางการเรียนการสอน การวิเคราะห์ผู้เรียนและความต้องการที่จำเป็นของผู้เรียน บริบทแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ และข้อค้นพบจากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิด

การศึกษาตลอดจนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาจากเอกสารหรือผลการวิจัยหรือการสังเกต และการสอบถามผู้เกี่ยวข้อง

2. กำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีการเรียนรู้ และสัมพันธ์องค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ระเบียบ สอดคล้องกัน ทั้งนี้การกำหนดเป้าหมายของรูปแบบการสอนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบการสอนไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอน เพื่อให้การสอนบรรลุผลสูงสุด

3. กำหนดแนวทางในการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ประกอบด้วยรายละเอียด เงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้เรียน รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและผู้สอนจะต้องเตรียมงาน หรือจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไรเพื่อให้การใช้รูปแบบการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ประเมินรูปแบบการสอน เป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปจะใช้วิธีการต่อไปนี้ ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎี โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ และประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ โดยการนำรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง

5. ปรับปรุงรูปแบบการสอน โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ ระยะก่อนนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้โดยการปรับปรุงรูปแบบการสอน ในระยะนี้ใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และระยะหลังนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้โดยการปรับปรุงรูปแบบการสอน ในระยะนี้อาศัยข้อมูลจากการทดลองใช้ (ทั้งจากข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย) เป็นตัวชี้้นำในการปรับปรุงและอาจจะมีการนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้และปรับปรุงซ้ำ จนกว่าจะได้รูปแบบและได้ผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบที่น่าพอใจ

6. การนำรูปแบบการสอนที่สมบูรณ์แล้วไปใช้อีกครั้งหนึ่งเพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสอนในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลอง

วิโพทฐ์ วัฒนานิมิตกุล (2559, น.316-317) กล่าวว่า ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอน ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันและดำเนินการจัดการศึกษา เช่น คุณภาพการศึกษาปัญหา ด้านการศึกษา แล้วระบุเป็นประเด็นที่ต้องการพัฒนา

2. กำหนดปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและประเด็นที่ต้องการพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวคิดของปรัชญาการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอน

3. กำหนดขอบข่ายและวิธีการ กำหนดกรอบแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและแนวคิด พื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน โดยให้สอดคล้องกับประเด็นที่ได้จากข้อ 1 และ 2

4. กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการดำเนินการใน ข้อ 3

ขั้นที่ 2 การสร้างรูปแบบการสอน ดำเนินการดังนี้

1. นำองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้ดำเนินการไว้แล้วในขั้นที่ 1 มาสร้างความสัมพันธ์กันแล้วนำเสนอในรูปแบบการเรียนการสอน

2. นำเสนอรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน โดยจัดทำเป็นรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่าง แล้วนำรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่างนี้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบ แก้ไข และให้คำแนะนำ

ขั้นที่ 3 การสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการสอน ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่มีจุดมุ่งหมายในการเตรียมเอกสารต่าง ๆ ที่สามารถอธิบาย การนำรูปแบบการสอนไปใช้ปฏิบัติจริง เช่น คู่มือการใช้รูปแบบการสอน คู่มือการใช้รูปแบบการสอน คู่มือการสร้างสื่อที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน ที่พัฒนาขึ้น เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการสอน และสร้างเอกสารประกอบการสอน การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการสอน และเอกสารประกอบรูปแบบการสอน ดำเนินการใน 2 ขั้นตอน คือ

1. นำเอกสารรูปแบบการสอน และเอกสารประกอบรูปแบบการสอนให้ผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 5 ท่าน ตรวจสอบ แก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ

2. นำแผนการสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ด้านภาษาที่ใช้ ระยะเวลาในแต่ละกิจกรรม ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการสอน

ขั้นที่ 5 การแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการสอนและเอกสารประกอบการสอน การปรับปรุงแก้ไข ดำเนินการโดยการนำข้อมูลต่างๆที่ได้รับจากการตรวจแก้ไขและแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผลจากการทดลองใช้ มาพิจารณาปรับปรุงเพื่อให้ได้รูปแบบการสอนและเอกสารต่างๆที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน

ทิสนา เขมมณี (2560, น.201-204) กล่าวว่า ในการพัฒนารูปแบบการสอน ได้ใช้แนวคิดของการจัดระบบ ซึ่งสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนารูปแบบการสอนให้ชัดเจน

2. ศึกษาหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบและเห็นแนวทางในการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการสอน
 3. ศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้การค้นหาคำตอบที่สำคัญที่จะช่วยให้รูปแบบมีประสิทธิภาพเมื่อนำไปใช้จริง ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาในการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ และจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหลาย การนำข้อมูล จากความเป็นจริงมาใช้ในการสร้างรูปแบบจะช่วยทำให้รูปแบบนั้นขาดประสิทธิภาพ
 4. กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ การพิจารณาว่ามีอะไรบ้างที่สามารถช่วยให้เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จ ในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์
 5. นำองค์ประกอบต่าง ๆ มาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการคิดและดำเนินการในขั้นต่อไป
 6. จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยพิจารณาว่าองค์ประกอบใดเป็นเหตุและเป็นผลขึ้นต่อกันในลักษณะใด สิ่งใดควรมาก่อนมาหลัง
 7. สร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงแบบจำลองขององค์ประกอบต่าง ๆ
 8. ทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังจากใช้รูปแบบการสอน
 9. ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้รูปแบบการสอน คือศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังจากทดลองใช้รูปแบบการสอน ผลที่เกิดขึ้นได้ตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมาย
 10. ปรับปรุงรูปแบบการสอน คือนำผลทดลองใช้รูปแบบการสอนมาปรับปรุงให้ดีขึ้น
- จากข้อมูลผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการสอนประกอบด้วย 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2. สร้างรูปแบบการสอน 3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4. ทดลองใช้รูปแบบการสอน 5. ประเมินผลรูปแบบการสอน

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

1. ความเป็นมาของจิตตปัญญาศึกษา

ประเวศ วะสี (2550, น.13-14) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาที่ทำให้เข้าใจด้านในของตนเองและเกิดปัญญาเข้าถึงความจริงสูงสุด ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระ เกิดความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์ และธรรมชาติทั้งหมด อันเป็นไปเพื่อชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี โดยการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง เกิดการพัฒนาที่แท้จริง

ชลลดา ทองทวี และคณะ (2551) กล่าวว่า คำว่า Contemplative Education เริ่มต้นขึ้นในสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1974 ที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ มลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดย เซอเกียมตรงปะรินโปเซ บนฐานของพุทธศาสนานิกายวัชรยาน ซึ่งจิตตปัญญาในทางการศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นการสำรวจภายในตนเอง มีการรับฟังด้วยใจที่เปิดกว้าง รู้ผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งจะนำไปสู่การมีความตระหนักและเข้าใจตนเอง ยอมรับความหลากหลายส่งผลให้เกิดการชื่นชมในคุณค่าของผู้อื่น เป้าหมายในการศึกษาเชิงจิตตปัญญาไม่ได้เน้นการใคร่ครวญภายในเพียงอย่างเดียว แต่คือการให้ประสบการณ์ส่วนตัวโดยตรงมากขึ้น และการนั่งสมาธิเพื่อให้เกิดการพัฒนาจากด้านใน และการพัฒนาความรู้ ซึ่งการศึกษาที่ดังกล่าวจะทำให้ความสามารถของผู้เรียนไปเกินระดับของคำพูดและความคิด จะทำให้ความสามารถของผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องของหัวใจ บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ความสร้างสรรค์ การตระหนักเข้าใจตน การมีสมาธิ ความเปิดกว้างและการยืดหยุ่นทางความคิด

ในประเทศไทยกลุ่มจิตวิวัฒน์ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่สนใจเรื่องการขับเคลื่อนสังคมสู่จิตสำนึกใหม่ (New Consciousness) อย่างจริงจังมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้ที่สนใจที่จะใช้กระบวนการเชิงจิตตปัญญาศึกษาเข้าไปในการเรียนการสอนทั้งในและนอกระบบการศึกษา เครือข่ายจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education Network) จึงเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2549 และมีองค์กรการศึกษาที่ได้ขับเคลื่อนแนวคิดแต่ไม่ได้ใช้คำว่า จิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ โรงเรียนรุ่งอรุณ เครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสัตยาไสย เสมสิกขาลัย สถาบันอาศรมศิลป์ และสถาบันขวัญเมือง เป็นต้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2551, น.88) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาที่สร้างกระบวนการที่สนับสนุนต่อชีวิตและความเป็นมนุษย์ เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน ความเมตตา และจิตสำนึกต่อส่วนรวม การนำปรัชญาและศาสนธรรมมาพัฒนาจิต ฝึกปฏิบัติจนมีสติและเกิดปัญญา สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตน ผู้อื่นและสังคม

ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (2551, น.16-18) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่พร้อมด้วยสติ สมาธิ อ่อนน้อม มีจิตใจที่เปิดกว้างมีการรับฟังอย่างลึกซึ้ง ยอมรับในความหลากหลาย ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์โดยตรง กล่าวที่จะเผชิญหน้าด้วยสติและจากนั้นนำประสบการณ์ที่ได้รับมาพิจารณาสู่ใจอย่างใคร่ครวญ ซึ่งจะเป็นรากฐานของความรู้ที่แท้จริง คือ การที่มีปัญญาสามารถมองเห็นในความเป็นจริง ในความสัมพันธ์ เชื่อมโยง และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง นำไปสู่การตระหนักรู้ ให้ความสำคัญต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันบนพื้นฐานของกัลยาณมิตร การปฏิบัติตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาผ่านส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ที่เรียกว่า “จิตตปัญญาพฤษภษา” ประกอบด้วย

1. ราก เปรียบเสมือน ฐานของแนวคิด ได้แก่ แนวคิดเชิงศาสนาเชิงมนุษยนิยมและเชิงบูรณาการองค์รวม

2. ผล เปรียบเสมือน เป้าหมายการเรียนรู้สู่จิตครอบคลุมและมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน
3. แก่น เปรียบเสมือน องค์ประกอบหรือการมีสติที่เปิดรับประสบการณ์ตรงในปัจจุบันมีการสืบค้น มีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง การนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วยจิตใจที่ตั้งมั่น เป็นกลาง และผ่อนคลาย
4. กระพี้ เปรียบเสมือน กระบวนการเรียนรู้ การปฏิบัติ การให้คุณค่าต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ การให้คุณค่าแก่ภูมิปัญญาที่มีความหลากหลาย
5. เปลือก เปรียบเสมือน เครื่องมือในการปฏิบัติของจิตตปัญญาศึกษา
6. เมล็ด เปรียบเสมือน ศักยภาพของมนุษย์ทุกคน
7. ผืนดิน เปรียบเสมือน การนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ไปประยุกต์ใช้
8. ความรู้ในการดูแลและปลูก เปรียบเสมือน การวิจัย การสืบค้น การวัดประเมินสำหรับจิตตปัญญาศึกษา

จิระพร ชะโน (2554, น.4) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาในด้านซึ่งประกอบด้วยจิตและการคิด ผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย จนเกิดกระบวนการคิดใคร่ครวญด้วยจิตที่มีความเมตตากรุณา ทำให้จิตใจเปิดกว้างสามารถทำความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ จนเกิดคุณลักษณะความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา และจิตสาธารณะ สามารถเชื่อมโยง สิ่งที่ได้เรียนรู้กับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

ฉันท ชาติทอง (2553, น.228) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน เป็นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายใน (Transformative Learning) ที่ผู้เรียนเฝ้ามองความเปลี่ยนแปลงภายในของตนเอง อันเกิดจากความสัมพันธ์ที่มีต่อโลกภายนอกโดยอาศัยจิตตปัญญาเป็นเครื่องมือ ซึ่งการพยายามฝึกหัดขัดเกลาตนเอง นำไปสู่ความเข้าใจต่อธรรมชาติของสรรพสิ่ง มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างตนเองและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างไม่แยกส่วน เกิดความเข้าใจว่าการเรียนรู้ การงานและการดำเนินชีวิต จิตตปัญญาศึกษา เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ได้เน้นที่วิชาเป็นตัวตั้ง แต่เน้นวิถีชีวิตร่วมกันเป็นตัวตั้งการเรียนรู้ด้วยจิตตปัญญาศึกษา เพื่อความรู้แจ้ง คือการศึกษาจากการดูจิตของตนเองแล้วเกิดปัญญาเกิดการคิดเป็น คือใช้เหตุผลวิเคราะห์สังเคราะห์ให้สิ่งที่รับรู้กลายเป็นความรู้ที่คมชัดลึกยิ่งขึ้น จิตตปัญญาศึกษา มุ่งสร้างระบบการเรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ที่มุ่งแสพมากกว่าการสร้าง สู่การเรียนรู้ที่ยกระดับจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานให้มนุษย์พัฒนาศักยภาพของตนเองในการเรียนวิชาความรู้และความจริงภายในตนเองควบคู่กันไป และให้กำลังใจกัน การมีไมตรีเห็นอกเห็นใจกัน รวมทั้งสร้างทัศนคติที่วามมนุษย์ทั้งผองล้วนเป็นพี่น้องกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2553, น.4) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง ในทางการศึกษาเป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาในความตระหนักรู้ การเรียนรู้เท่าทันโลกภายใน คือ อารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ทักษะคติ มุมมองที่มองตนเองให้มีคุณค่า ในการใคร่ครวญ จะเป็นการสังเกตอย่างมีสติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จากการเผชิญกับผู้อื่น ผ่านกระบวนการ และกิจกรรมที่มีความหลากหลาย มีเป้าหมายในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานด้วยความลึกซึ้งในทางความคิด และในจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเองและโลก ส่งผลต่อการประพฤติและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีปัญญา มีความรักความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่นทั้งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งและเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ

จากความหมายของจิตตปัญญาศึกษาสรุปได้ว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้พัฒนาจิตใจ ประกอบด้วยจิตและการคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน ฝึกปฏิบัติจนมีสติและเกิดปัญญา สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตน ผู้อื่นและสังคม

2. หลักการของจิตตปัญญาศึกษา

ธนา นิลชัยโกวิทย์ และคณะ (2551, น.147-161) กล่าวว่า หลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษาแบ่งออกเป็น 7 หลักประกอบด้วย

1. หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือ การที่สภาวะจิตเหมาะสมต่อการเรียนรู้ หลังจากนั้นนำจิตไปใช้ทำงานต่างๆด้วยความใคร่ครวญ ในด้านพุทธิปัญญา (Cognitive) ด้านระหว่างบุคคล (Interpersonal) และด้านภายในบุคคล (Intrapersonal)
2. หลักความรักความเมตตา (Compassion) คือ มีการส่งพลังเพื่อดูแลกระบวนการด้วยความรัก เมตตา และมีการจัดสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้และรู้สึกปลอดภัยในการเรียนรู้
3. หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connection) คือ การทำให้ผู้เรียนรู้สามารถที่จะเชื่อมโยงประสบการณ์ในกระบวนการที่เกิดขึ้นให้เข้ากับชีวิตประจำวันและบูรณาการสู่การใช้ชีวิต และเกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้เข้ารับการเรียนรู้ด้วยกัน
4. หลักการเผชิญหน้า (Confronting) คือ การเปิดให้ผู้เข้ารับการเรียนรู้ออกจากพื้นที่ปลอดภัยของตนเองเพื่อเข้าพื้นที่เสี่ยง จะเปิดพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ๆ และเข้าใจในข้อจำกัดรวมไปถึงศักยภาพของตนเองต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง
5. หลักความต่อเนื่อง (Continuity) คือ หลักในการสร้างความต่อเนื่องในกระบวนการ ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เอื้อให้การเรียนรู้ของผู้เข้ารับการเรียนรู้ได้รับการปลดปล่อย และสามารถเข้าทำงานเพื่อพัฒนา

6. หลักความมุ่งมั่น (Commitment) คือ หลักการที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอากระบวนการที่เกิดขึ้นในการเรียนรู้กลับไปใช้ในชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง หลังจากการเข้าร่วมการอบรมแล้ว เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

7. หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) คือ หลักความรู้สึกร่วมกันที่เป็นชุมชนร่วมกันของผู้เข้ารับการอบรม รวมไปถึงกระบวนการที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิต

ฉันท ชาติทอง (2553, น.242-253) กล่าวว่า หลักจิตตปัญญาศึกษา คือ

1. การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือการที่จิตใจเข้าสู่ภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และนำจิตใจที่พร้อมในการเรียนรู้ไปใช้ใคร่ครวญในด้านต่างๆ ในด้านพุทธิปัญญา (Cognitive) ด้านภายในบุคคล (Intrapersonal) และด้านระหว่างบุคคล (Interpersonal) การใคร่ครวญทั่วไปนั้นมีความแตกต่างจาก การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เพราะไม่ได้เน้นแต่ความคิดเท่านั้น แต่เป็นการใคร่ครวญ การรับรู้ ความคิดและจิตวิญญาณ ด้วยกาย ใจ จากให้ความรู้ที่ไม่ใช่ความรู้บนฐานข้อมูล แต่เป็นความรู้ และปัญญาที่เข้าถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของสิ่งต่างๆ เป็นการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้เรียนเกิดความสัมพันธ์แบบใหม่ทั้งกับตนเอง กับผู้อื่น และกับโลก ซึ่งหลักการนี้เป็นหัวใจของการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา ที่ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องออกแบบกระบวนการที่สร้างเงื่อนไข กระตุ้นให้ผู้ร่วมกระบวนการเกิดการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สัมผัส โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของจิตใจที่สงบ ผ่อนคลาย มีสมาธิและเกิดการตระหนักรู้

2. ความรักความเมตตา (Compassion) คือ การสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความรักความเมตตา ความไว้วางใจ และการยอมรับ รวมทั้งการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ของผู้นำกระบวนการเรียนรู้กับผู้ร่วมเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ร่วมเรียนรู้ กล้าแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกร่วมกันอย่างเต็มที่ ตลอดจนได้รับกำลังใจ และการสนับสนุนในการเปลี่ยนแปลงตนเอง

3. การเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connectedness) คือ การเรียนรู้ในการบูรณาการมุมมองต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมเชื่อมโยงกับชีวิต และสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติอย่างแท้จริง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

3.1 การช่วยให้ผู้เข้ารับการเรียนรู้เชื่อมโยงประสบการณ์ในกระบวนการเข้ากับชีวิตได้ ซึ่งจะนำไปสู่การบูรณาการในวิถีชีวิตประจำวัน เมื่อผู้เรียนได้ใคร่ครวญพิจารณาและสนทนากับเพื่อนในกระบวนการเรียนรู้แล้วจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางมุมมองและความคิด แต่ก็อาจจะไม่

สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตจริงได้ ผู้สอนจึงควรต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงด้วย เช่น ต้องให้ความรู้กับครูที่จะนำไปปฏิบัติจริงในเรื่องของวิธีการสอนในแนวการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

3.2 มีการเอื้อให้เกิดการเชื่อมโยงและลดช่องว่างระหว่างผู้เข้าร่วมกระบวนการด้วยกันเอง เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ สนับสนุนและมีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันได้ อย่างเต็มที่ ตัวอย่างของกิจกรรมคือ กิจกรรมแนะนำตัว การให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ได้มีโอกาสเล่าเรื่องราวของตนเองแลกเปลี่ยนกัน การทำให้ทำงานร่วมกัน

3.3 การเชื่อมโยงกับชุมชนและธรรมชาติ เช่น การเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน การทำงานอาสาสมัคร ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น

3.4 การเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม เพราะในการเรียนรู้ในฐานใดฐานหนึ่งโดยขาดการเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในฐานอื่น ๆ มักไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง เช่น การเรียนรู้ที่เน้นเฉพาะฐานหัวเน้นการคิดวิเคราะห์ โดยไม่เชื่อมโยงกับอารมณ์ความรู้สึกและความสัมพันธ์ ทำให้การใคร่ครวญขาดความละเอียดอ่อน จึงควรจัดให้มีการเรียนรู้ในมิติและรูปแบบต่าง ๆ อย่างบูรณาการทั้งการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางกาย ผ่านกิจกรรมศิลปะ

4. การเผชิญความจริง (Confrontating Reality) คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าเรียนรู้ได้เผชิญกับความจริงในสองด้านด้วยการสร้างเงื่อนไข คือ

4.1 ด้านความเป็นจริงในตนเอง คือ ได้มีการสัมผัสกับตัวตนของตนในแง่มุมต่าง ๆ ด้วยการให้ได้มีโอกาสได้ใช้ความคิด ความรู้สึก ผ่านกิจกรรมต่างๆ จนทำให้เกิดการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง ภายใต้อารมณ์ที่ปลอดภัย เปิดกว้าง ยอมรับ และมีความรักความเมตตาทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น

4.2 ด้านการเผชิญกับสภาพความเป็นจริง คือการที่ได้เผชิญกับความเป็นจริง คือการที่ได้เผชิญความเป็นจริงที่ต่างออกไปจากที่ตนเองเคยชิน เช่น การได้เผชิญกับความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่าง คนที่มีพื้นฐานต่างกัน ซึ่งเผชิญแทนที่จะหลีกเลี่ยง กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่มอย่างเหมาะสม จะเปลี่ยนแปลงไปในสิ่งที่ดีขึ้นและช่วยให้เติบโตขึ้น

5. ความต่อเนื่อง (Continuity) คือ ในกระบวนการเรียนรู้เกิดเกิดความต่อเนื่องในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งความต่อเนื่องจะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะจากประสบการณ์สะสมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานและในการจัดกระบวนการเรียนรู้ความต่อเนื่องมีความหมาย 2 ประการ คือ

5.1 ความต่อเนื่องของกระบวนการ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน การเข้าสู่กระบวนการหลัก และการสรุปการเรียนรู้กิจกรรมกระบวนการควรมี

ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมจะต้องเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนสัมผัสประสบการณ์ตรง แล้วมีโอกาสย้อนนำกิจกรรมกลับมาใคร่ครวญด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมุมมองที่แตกต่างออกไป

5.2 ในจัดกระบวนการเรียนรู้แต่ละครั้งกระบวนการเรียนรู้ต้องมีความต่อเนื่องทั้งในรูปแบบการเรียนรู้และในชีวิตประจำวัน เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกับเพื่อน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงภายในต้องใช้เวลา ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ด้วยการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้เพียงครั้งเดียว

6. ความมุ่งมั่น (Commitment) ความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการนำสิ่งที่ได้รับเข้ามาสู่ใจของผู้เข้าร่วมกระบวนการ นำเอากลับไปใช้ในชีวิตเพื่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงภายในตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้ร่วมกระบวนการเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน จึงต้องพยายามสร้างที่กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเกิดความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายสำหรับตนเอง การทำความเข้าใจและกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่ต้น การสร้างแรงบันดาลใจ ปลุกเร้าให้เกิดพลังความมุ่งมั่น ความรักความเมตตา การเปิดโอกาสให้ได้สัมผัสและเผชิญกับประสบการณ์ตรงที่ส่งผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้ง ทั้งจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้กลับไปฝึกฝนและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในชีวิตของคุณ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงด้วย

7. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) ปัจจัยหนึ่งที่สมาชิกทุกคนเห็นร่วมกันว่าสำคัญที่สุด คือ ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นจากกระบวนการอบรม และคลี่คลายมาเป็นองค์ประกอบหลักของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในกลุ่ม แม้ว่าข้อค้นพบนี้จะมิได้เป็นข้อค้นพบใหม่ในเชิงทฤษฎี แต่ได้ย้ำให้เห็นความสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ ในฐานะที่เป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้แนวจิตติปัญญาศึกษา โดยมีเหตุผลในแง่มุมต่าง ๆ 4 ประการ คือ

7.1 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ก่อตัวขึ้น เป็นพื้นที่ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งขึ้นได้ เนื่องจากมีบรรยากาศที่เปิดกว้าง สามารถเปิดเผยและสำรวจตนเอง บนพื้นฐานของการยอมรับซึ่งกันและกัน และการเกื้อหนุนเป็นกำลังใจให้แก่กันและกันในพื้นที่แห่งความรัก ความเมตตา และมิตรภาพ

7.2 ชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์เนื่องจากสมาชิกแต่ละคนได้นำพาประสบการณ์การเรียนรู้และบทเรียนจากชีวิตของตนเข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งประสบการณ์ที่มีความสอดคล้องหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจที่ลึกซึ้งละเอียดอ่อนขึ้นในประเด็นนั้น ๆ และประสบการณ์ที่แตกต่าง

ขัดแย้ง จากการได้สัมผัสถึงแง่มุมความเป็นจริงที่แตกต่างออกไปที่เกิดจากการที่กระตุ้นให้เกิดการ ทบทวนมุมมอง ความรู้สึก และพฤติกรรมเดิมของตน

7.3 ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกกลุ่ม ภาพจำลองของสังคม และชีวิตจริง คือใน ระหว่างที่มีการดำเนินกระบวนการ ที่สะท้อนความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งในระหว่างดำเนินการจะ สะท้อนให้เห็นความขัดแย้งและการสนับสนุน จากการศึกษาจาก โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ การอบรมและกระบวนการด้านจิตตปัญญาศึกษา พบว่า การกล้าเผชิญกับความขัดแย้งภายในกลุ่มอย่าง ตรงไปตรงมา และเรียนรู้ที่จะจัดการและคลี่คลายความขัดแย้งอย่างเหมาะสม เป็น โอกาสที่สำคัญที่สุด อย่างหนึ่งสำหรับการเรียนรู้ที่มีความหมายลึกซึ้ง และสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานได้ ตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงใน โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและกระบวนการด้านจิตต ปัญญาศึกษา คือ มีหลายครั้งที่เกิดความขัดแย้งขึ้นในการอบรม ทั้งระหว่างกระบวนการกับสมาชิกกลุ่ม ระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกันเอง และระหว่างกระบวนการด้วยกันเอง ซึ่งในบางครั้งมีความรุนแรง พอสมควร และเกิดบรรยากาศที่ตึงเครียดเกิดขึ้น แต่เมื่อต่างฝ่ายได้กลับมาใคร่ครวญด้วยใจย้อนมอง ตนเอง และสื่อสารกันด้วยความรักความเมตตา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้กลับเป็นจุดที่ส่งผลให้เกิด การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในตัวแต่ละคนมากที่สุดจุดหนึ่ง

7.4 ความรู้สึกเป็นชุมชนที่มีเป้าหมาย ความสนใจ และอุดมการณ์ร่วมกันทำให้สมาชิก กลุ่มมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตตามอุดมการณ์ที่มีร่วมกัน มีความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ตัวเองมากขึ้น ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงหรือตัวอย่างของเพื่อนในกลุ่มทั้งในแง่การได้เห็นแบบอย่าง ได้รับแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดความมั่นใจในการเปลี่ยนแปลงซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้จริง ได้รับกำลังใจ จากกันและกัน และทำให้เห็นประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงของตนกับเพื่อนทำให้ได้เรียนรู้วิธีการ ของการเปลี่ยนแปลงที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันของตน

วิจักขณ์ พานิช (2550) กล่าวว่า หลักจิตตปัญญาศึกษา มีหลักการดังนี้

1. เน้นประสบการณ์ตรงของการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับมาเชื่อมโยงกับชีวิตของผู้เรียน

2. การรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) คือ การสัมผัสชีวิตของตนเองและผู้อื่นอย่าง จริงใจ อ่อนน้อม ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยใจที่เปิดกว้าง โดย เปิดกว้างต่อความหลากหลายทางความคิด นำไปสู่การสื่อสารและเกิดความสัมพันธ์ที่ดี

3. การเคารพศักยภาพแห่งการเรียนรู้ของทุกคน คือ ผู้เรียนได้ได้ค้นหาศักยภาพภายในของ ตนเอง โดยไม่เปรียบเทียบกับคนอื่น ด้วยกระบวนการการฝึกและกระบวนการเรียนรู้

4. การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือการค้นหาเพื่อที่จะรู้จักตนเอง โดยนำประสบการณ์มาใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งด้วยจิตใจที่สงบ และมีการเพิ่มความรู้ด้วยการนำไปลองปฏิบัติ ต่อให้เกิดความรู้จริง

5. การเฝ้ามองเห็นตามความเป็นจริง (Meditation) คือเป็นการปฏิบัติภาวนา ผีอกสังเกตรวมชาติของจิต ครอบงำชาติที่แท้จริงของจิต ซึ่งจะทำให้เราเห็นความเป็นจริงที่พ้นไปจากอำนาจแห่งตัวตนของตนเองและเห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอก

6. การให้ความสำคัญต่อความสดของปัจจุบัน โดยการเรียนรู้จากภายในเป็นกระบวนการค้นพบคุณค่าและความหมายของการมีชีวิตอยู่ในทุกขณะ ด้วยสติสัมปชัญญะเป็นชีวิตที่มีอิสระอันเกิดจากการตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

7. การให้คุณค่าแก่รากฐานทางภูมิปัญญาอันหลากหลายของท้องถิ่นและวัฒนธรรมเป็นการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อคุณค่าทางจิตวิญญาณของภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาเป็นการเรียนรู้ที่ไม่แยกจากวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์อันซับซ้อนของชุมชนเป็นการศึกษาเพื่อความเข้าใจตนเองและเพื่อนมนุษย์ เพื่อพัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ผู้มีจิตใจสูงและเปิดกว้างอย่างแท้จริง

8. เน้นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้บนฐานการโอบอ้อมสนับสนุนของกัลยาณมิตรที่เป็นเพื่อนเดินทางในการเรียนรู้พัฒนาด้านใน ที่จะช่วยสะท้อนให้เห็นตนเองและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ที่หลากหลาย

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ในหลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาศึกษา จะประกอบไปด้วย

1. หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ คือ การเข้าสู่สภาวะที่จิตใจเหมาะสมต่อการเรียนรู้ เกิดการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ และประสบการณ์ต่างๆที่สัมผัสโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตใจที่สงบ ผ่อนคลาย มีสมาธิและมีความตระหนักรู้
2. หลักความรักความเมตตา คือ การสร้างบรรยากาศของ ความรัก ความเมตตา ความไว้วางใจ ความเข้าใจและการยอมรับ บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ เน้นความสำคัญของการของการไว้วางใจ ความรู้สึกลดอคัญจริงใจ เห็นอกเห็นใจ และห่วงใย
3. หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ คือ การบูรณาการเรียนรู้ในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม เชื่อมโยงกับชีวิตและสรรพสิ่งต่างๆในธรรมชาติอย่างแท้จริง
4. หลักการเผชิญความจริง คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกระบวนการเผชิญความจริงทั้งสองด้านคือ ความจริงในตนเอง เช่นความคิดในตัวเองในแง่มุมต่างๆผ่านกิจกรรมการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง ภายใต้อากาศที่ปลอดภัยเปิดกว้าง มีความเมตตาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การเผชิญความจริงที่แตกต่างจากความเคยชินของตนเอง คือ สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้
5. หลักความต่อเนื่อง คือ ความต่อเนื่องของกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพราะการเปลี่ยนแปลงจะเกิดจากประสบการณ์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน
6. หลักความมุ่งมั่น

คือ ความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้เข้ามาสู่ใจตนเองและนำกระบวนการที่ได้รับกลับไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงภายในอย่างต่อเนื่อง 7. หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน มีกระบวนการที่ก่อให้เกิดการใคร่ครวญตามลำพังและหลักการใช้เวลาอยู่กับผู้อื่น

3. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

นักวิชาการการ ได้ให้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไว้ดังนี้

ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้เชิงจิตตปัญญาศึกษานั้นสามารถกระบวนการที่หลากหลาย โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของศักยภาพผู้เรียนในแต่ละบุคคล เพราะแต่ละคนมีชีวิตที่แตกต่างกัน ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านในจิตใจนั้นเป็นการเรียนรู้ในระดับที่ฝังลึก ถ้าผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากด้านใน เป็นการการสร้างกระบวนการขึ้นใหม่อย่างบูรณาการ โดยนำเอาความเชื่อทางศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ที่เคยใช้ในอดีตมาปรับและประยุกต์ใช้ในเรื่องของ “การให้คุณค่าใหม่” เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความเหมาะสมกับการเรียนรู้และการพัฒนาด้านใน ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในชั้นเรียนจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่

1. การศึกษาความรู้ที่ไม่แยกขาดจากระบบคุณค่าและความเชื่อของบุคคลและสังคม
2. การเผยความรู้สึกของผู้เรียน
3. ความสัมพันธ์ด้วยใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และกระบวนการที่ใช้ คือ
 - 3.1 การใช้กระบวนการกลุ่ม เช่น การเรียนรู้ในชุมชน
 - 3.2 การใช้ประสบการณ์ตรงที่มีอยู่เดิม เช่น นิเวศภาวนา การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม
 - 3.3 การใช้การเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา เช่น ปิฎวาจา การทำสมาธิ และการสะท้อน

ความคิด

- 3.4 การใช้การเรียนรู้จากตัวเอง เช่น การเขียนบันทึก
- 3.5 การใช้การเรียนรู้แบบการบริการ เช่น การทำอาสาสมัคร และวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 3.6 การใช้การทำงานงานสร้างสรรค์ เช่น งานศิลปะ

ประเภทของการฝึกปฏิบัติออกเป็น 7 แนวทาง ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้ที่ผ่านความสงบนิ่ง (Stillness Practices) คือการปฏิบัติในกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นตั้งมั่นของร่างกายและจิตใจด้วยความสงบ เช่น การทำสมาธิ การเจริญสติ การภาวนา การสงบนิ่ง
2. การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว (Movement Practices) คือการปฏิบัติในการเรียนรู้ที่มีสติฝึกการสังเกตการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การเดินจงกรม โยคะ ไท้เก๊ก ชี่กง

3. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Process Practices) เป็นการปฏิบัติในการเรียนรู้ที่เกิดการสังเกต จากนั้นนำมาสู่จิตใจที่สงบและมีการใคร่ครวญภายในจิตใจผ่านกิจกรรมและการปฏิบัติ เช่น การเขียนพุทฺกนจิน การวาดภาพ และการจัดดอกไม้

4. การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม (Activist Practices) มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้สัมผัสเรียนรู้และใคร่ครวญ จนเห็นความเชื่อมโยงในชีวิตจริงผ่านกิจกรรมที่ได้มีประสบการณ์ตรง เช่น การเจริญสติในการทำงานในชีวิตประจำวัน และการทำกิจกรรมอาสาสมัคร

5. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ (Relational Practices) มีเป้าหมายเพื่อการฝึกจิตและสติ โดยการเฝ้ามองภายในและสะท้อนตัวเอง โดยใช้ความเป็นกัลยาณมิตรสะท้อนซึ่งกันและกัน เช่น กิจกรรมสุนทรียสนทนา การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง การสนทนากับเสียงภายในตนเอง และการเขียนบันทึก

6. การเรียนรู้ผ่านพลังพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ (Ritual Practices) เพื่อพัฒนาความสงบเย็นภายใน มีเป้าหมายให้สัมผัสพลังหรือจิตวิญญาณของธรรมชาติ และสัมผัสเรียนรู้ตนเอง เช่น การสวดมนต์ภาวนา การปลื้กวิเวกเพื่อสัมผัสธรรมชาติ

7. การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมรังสรรค์ (Generative Practices) มีเป้าหมายเพื่อให้ระลึกถึงพระเจ้าด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ กิจกรรมตามแนวทางนี้ได้แก่ การสวดมนต์ การอ่านพระคัมภีร์เมตตาภาวนา

ธนา นิลชัยโกวิทช์ และคณะ (2551, น.163) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ

1. การเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม บนพื้นฐานของการเข้าใจถึงความจริง คือ ความจริง ความดี และความงาม และลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลก โดยไม่เพิกเฉยต่อปัญหาต่างๆ สังคม จนเกิดความรักความเมตตาต่อสิ่งต่างๆอย่างลึกซึ้ง จากการมองเห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งว่า ปัญหาของผู้อื่น ปัญหาของโลก ก็คือปัญหาของเรา

2. การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานภายในตนเอง คือการที่เกิดความรู้ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสิ่งต่างๆอย่างลึกซึ้ง และสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรักความเมตตาความอ่อนน้อมถ่อมตน

ประเวศ ะสี (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีดังนี้

1. การเข้าถึงโลกทัศน์และชีวิต ถ้าเรามองโลกและธรรมชาติแบบไหนถ้าเมื่อเราเข้าถึงความเป็นจริงจะพบความงามเสมอ เมื่อเราเข้าถึงธรรมชาติก็จะเข้าถึงความเป็นอิสระ

2. กิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนาจิตใจ เช่นกิจกรรมที่เกี่ยวกับด้านชุมชน ด้านดนตรี ด้านศิลปะ ด้านอาสาสมัคร (Volunteer) สุนทรียสนทนา (Dialogue) เป็นต้น

3. การปลีกวิเวกไปอยู่ในธรรมชาติ สัมผัสธรรมชาติ (Retreat) เมื่อจิตใจสงบทำให้เราได้รู้ใจตนเองเชื่อมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ

4. การทำสมาธิ (Meditation)

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2552, น. 7-21) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์เรียนรู้ แบบจิตตปัญญาศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งถึงจิตใจและปัญญา โดยจิต คือเรียนตรงกับความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาการตามวัย มีการปฏิบัติการทางความคิด ตื่นตัวและสนุกที่จะเรียน ส่วนปัญญาหมายถึงการส่งเสริมพุทธิปัญญา ด้วยการเพิ่มพูนและขยายข้อความรู้ที่จำเป็นต้องเรียนผนวกกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ให้เกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัด ทำให้สามารถนำไปวิเคราะห์ ประเมินและสังเคราะห์เป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างสมเหตุผลตามวัยและระดับขั้นของผู้เรียน และการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างความพอใจในการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาปัญญาไปพร้อมกัน โดยเน้นความสำคัญการเรียนอย่างมีความสุขเกิดความรักในความรู้

วิจักขณ์ พานิช (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) หมายถึง การฟังด้วยหัวใจ ด้วยความตั้งใจทำให้สามารถสัมผัสได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้งด้วยจิตที่ตั้งมั่น ในการจัดกิจกรรมการฟังอย่างลึกซึ้ง สามารถทำได้โดยใช้ กิจกรรมสนทนาสนทนา (Dialogue) โดยเป็นแนวทางการสนทนาที่มีความมุ่งหมายเพื่อเปิดโลกทัศน์ให้เห็นความเชื่อมโยงกันของสิ่งต่าง ๆ และสร้างความเข้าใจระหว่างคู่สนทนา

2. การน้อมดูใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) คือการนำการฟังอย่างลึกซึ้งมาประกอบกับประสบการณ์ที่ได้รับเข้ามาในชีวิตเข้ามาสู่ใจแล้วจากนั้นมีการนำมาคิดใคร่ครวญพิจารณาอย่างลึกซึ้ง บนพื้นฐานของจิตใจที่สงบ จากนั้นนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลจริง

3. การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) คือการมองธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลง ไม่มีความคงที่ การปฏิบัติภาวนาฝึกสังเกตธรรมชาติของจิตจะทำให้เราเห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอก เห็นความเป็นจริง ก่อให้เกิดสมาธิ และปัญญา

กลวิธีในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวจิตตปัญญาศึกษาที่ดีเมื่อวิเคราะห์หลังสู่ภาคปฏิบัติจริง พบว่า การจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาจำเป็นต้องมุ่งเน้นความสมดุลในความแตกต่าง ซึ่งสามารถแยกแยะได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมที่สมดุลของการเรียนรู้ใน ฐานกาย ฐานใจ และฐานหัวโดยเน้นรูปแบบวิธีหลากหลายในการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อฐานต่าง ๆ ทั้งทางกาย ใจ ความคิด และจิตวิญญาณ และส่งเสริมการเรียนรู้ในทุกระดับ ทั้งระดับประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) ที่เป็นการเรียนรู้

จากการได้เผชิญและสัมผัสกับเหตุการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ โดยตรง การเรียนรู้ผ่านจินตนาการ (Imaginal Learning) ที่เป็นการเรียนรู้ผ่านสัญลักษณ์ เช่น การเรียนรู้ผ่าน เส้น สีรูปทรงสัดส่วน ลำดับที่ต่อเนื่อง เสียง จังหวะ การเคลื่อนไหว การอุปมาอุปมัย บทกวี วรรณกรรม การเรียนรู้ในระดับนี้มักจะยังเป็นองค์รวมและก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงที่ไปกระทบใจและรู้สึกได้ การเรียนรู้เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในระดับความคิดรวบยอด หรือแนวคิด ที่ใช้ภาษาพูดเป็นหลักและการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Practical Learning) เป็นการเรียนรู้ที่จะลงมือปฏิบัติจริง โดยนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในการเรียนรู้ระดับต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว มาปฏิบัติในชีวิตจริง

2. การสร้างความสมดุลระหว่างพื้นที่ปลอดภัย (Comfort Zone) กับพื้นที่เสี่ยง (Risk Zone) คือการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการต้องเผชิญกับสิ่งที่ไม่คุ้นชิน ต้องอาศัยความกล้า ต้องฝืนตนเองในการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่แตกต่างไป หรือต้องเผชิญกับความขัดแย้งที่ตนพยายามหลีกเลี่ยง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ และก้าวพ้นความเป็นตัวตนของตนเองหรือขยายขอบเขตของความรู้และทักษะในกรณีนั้น แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงรักษาความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และระมัดระวัง ไม่ให้เกิดพื้นที่อันตราย (Danger Zone) ที่จะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้

3. การเคลื่อนเข้า-ออกจากศูนย์กลางการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง (Decentering VS Centering) เป็นการออกแบบกิจกรรมให้เกิดการเคลื่อนออกจากความคิดเกี่ยวกับตนเอง รวมทั้งสถานการณ์หรือปัญหาที่กำลังเผชิญ เข้าสู่นามประสบการณ์ใหม่ที่มีองค์ประกอบของการ “เล่น” หรือการ “หลุด” ออกจากชีวิตประจำวันเพื่อแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาสมมติที่ทำทนายอยู่เบื้องหน้าในเวลาอันจำกัด เช่น การให้เล่นเกม หรือทำกิจกรรมศิลปะที่ทำให้ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้แสดงความคิดความรู้สึก นิสัย ความเคยชิน และตัวตนของตนเองออกมา อย่างสมดุลกับการเคลื่อนเข้าสู่การย้อนคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรมนั้น ๆ เพื่อให้เห็นแบบแผนความเคยชินที่ตนเองมักนำมาใช้ในการแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งเฉพาะหน้าและในระยะยาวโดยมักไม่รู้ตัว กล่าวโดยสรุปคือ การจัดสมดุลระหว่าง การทำให้ “ผลอ” หรือ “หลุด” เพื่อให้เห็นตนเองกับการย้อนกลับมาตั้งสติและใคร่ครวญ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น

4. การสร้างสมดุลระหว่างการมีเวลาใคร่ครวญตามลำพัง และการใช้เวลาอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Solitude vs Solidarity) คือ การจัดกิจกรรมที่ให้แต่ละคนมีโอกาสได้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เข้าร่วมการอบรมคนอื่น ๆ ในลักษณะของชุมชน ร่วมรับฟัง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายได้สัมผัสและเผชิญกับประสบการณ์ตรง ที่เปิดโลกทัศน์ของตนให้กว้างขึ้น ในขณะที่ต้องมิจังหวะที่เปิดให้มีช่วงเวลาของการได้อยู่ตามลำพัง เพื่อใคร่ครวญต่อประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละช่วงกิจกรรม หรือสำรวจภาวะอารมณ์ความรู้สึกที่กำลังเกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เพื่อน้อมนำการเรียนรู้เข้าสู่ใจ

5. สมดุลของการแบ่งกลุ่มเรียนรู้ คือ การกำหนดขนาดและวิธีการแบ่ง (Size and Selection Procedure) กลุ่มเรียนเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ โดยกระบวนการจะต้องตระหนักถึงข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันออกไป ระหว่างการแบ่งกลุ่มเรียนรู้ขนาดเล็ก (2-4 คน) ขนาดกลาง (6-10 คน) และขนาดใหญ่ (มากกว่า 8 คนขึ้นไป) ตลอดจนการจัดกระบวนการที่ให้สมาชิกทั้งหมดเข้าร่วมเป็นกลุ่มเดียวกัน รวมถึงวิธีการแบ่งกลุ่มที่จะเลือกใช้ คือ การแบ่งกลุ่มโดยให้สมาชิกเลือกกันเอง กลุ่มที่ใช้การแบ่งแบบสุ่ม กลุ่มที่กำหนดหัวข้อการแบ่ง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของกระบวนการและการแบ่งกลุ่มในจังหวะนั้นเป็นสำคัญ ๆว่าจะเลือกใช้การแบ่งกลุ่มอย่างไร เพราะเหตุใด ตัวอย่างเช่น กลุ่มขนาดเล็กมีข้อดีเรื่องการประชุมย่นย่อ เนื่องจากมีสมาชิกจำนวนไม่มาก ทำให้สามารถใช้เวลานาน และลงลึกได้ และยังช่วยให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้สึกใกล้ชิดผูกพัน พร้อมทั้งจะรับฟังกันและกันอย่างลึกซึ้ง แต่มีข้อเสียคือ ขาดความหลากหลายและมุมมองที่กว้างขวางหรือการให้สมาชิกเลือกแบ่งกลุ่มกันเอง มีข้อดีคือ สมาชิกสามารถจะเลือกกลุ่มคนที่ตนเองรู้สึกสะดวกใจที่จะเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะในเวลาที่ต้องการและเปลี่ยนแปลงในเรื่องส่วนตัวที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการยอมรับระหว่างกันสูง แต่มีข้อเสียคือ การเลือกแลกเปลี่ยนเรียนรู้เฉพาะกับคนที่ตนเองรู้สึกสะดวกใจ อาจนำไปสู่การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับมิติบางด้านของตนเองหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ที่ไม่ต้องการสำรวจหรือปฏิเสธที่จะยอมรับ เป็นต้น

6. ความยืดหยุ่นภายใต้กรอบโครงสร้าง (Flexibility Within Structure) หมายถึง การสร้างสมดุลระหว่างความยืดหยุ่นในระหว่างการค้าเนินกระบวนการกับกรอบโครงสร้างของกระบวนการตามเป้าหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้ นั้น ๆ คือ กระบวนการจำเป็นต้องวางกระบวนการที่สะท้อนเป้าหมายและเนื้อหาของกระบวนการเรียนรู้ตามที่กำหนดด้วยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ พร้อมทั้งคาดการณ์ล่วงหน้าว่า กระบวนการแต่ละช่วง รวมทั้งกิจกรรมแต่ละอย่างจะส่งผลอย่างไรต่อพลวัตของกลุ่ม และจะนำไปสู่การเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงในลักษณะและมิติใดบ้าง แต่ในขณะเดียวกัน เนื่องจากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมักแตกต่างจากสิ่งที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า ทำให้กระบวนการต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าปรับกระบวนการไปตามสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลื่นไหลไปตามความเหมาะสมได้ ในขณะที่ยังคงรักษาเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ นั้น ๆ ไว้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เข้าร่วมทุกคน

ตัวอย่างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง

1. Contemplative Generative Practices

1.1 การสวดมนต์ (Prayer)

1.2 การแผ่เมตตา (Metta/Loving-Kindness Meditation)

1.3 การแผ่ความกรุณา (Tonglen/Karuna)

2. Contemplative Meditation

- 2.1 การนั่งสมาธิ (Sitting Meditation)
- 2.2 การชำระจิต/วิเวกภavana ด้วยการนิ่งเงียบ(Quieting and Cleaning the Mind)
- 2.3 วิปัสสนา (Insight Meditation)
- 2.4 การผ่อนคลายตระหนักรู้ (Mindful Relaxation)

3. Contemplative Relation

- 3.1 สุนทรียสนทนา (Dialogue)
- 3.2 การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening)
- 3.3 การเล่าเรื่อง (Story Telling)
- 3.4 การบันทึกการเรียนรู้ (Journaling)

4. Contemplative Art

- 4.1 การวาดรูป (Drawing)
- 4.2 การปั้นดิน
- 4.3 งานประดิษฐ์

5. Contemplative Movement Practices

- 5.1 การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์
- 5.2 กิจกรรมเพื่อชุมชน

6. Contemplative Work

- 6.1 มีสติกับการทำงาน (Mindfulness Practices)
- 6.2 งานจิตอาสา (Volunteer Spirit)

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาจิตตปัญญาศึกษา 7 แนวทาง คือ 1. การเรียนรู้ผ่านความสงบนิ่ง คือ เน้นความสงบของร่างกายและจิตใจ เช่น การภาวนา การสงบนิ่ง 2. การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว คือการฝึกการสังเกตและมีสติอยู่กับการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การทำโยคะ การเดินจงกรม 3. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ คือ การสังเกตใคร่ครวญภายในจิตใจ มีความละเอียดอ่อนประณีต เช่น การวาดภาพ การจัดดอกไม้ 4. การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม คือ การเรียนรู้และใคร่ครวญจนเกิดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันผ่านการทำกิจกรรมที่ได้มีประสบการณ์ตรง เช่น กิจกรรมอาสาสมัคร การมีสติทำงานในชีวิตประจำวัน 5. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ คือ การมุ่งเน้นฝึกสติโดยเฝ้ามองสภาวะภายในสะท้อนตนเองและสะท้อนซึ่งกันและกัน เช่น สุนทรียสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนความคิด การเขียนบันทึก 6. การเรียนรู้ผ่านพลังพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ คือ

การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสงบเย็นและละเอียดประณีตภายใน เช่น การสวดมนต์ภาวนา การปลีกวิเวกตามธรรมชาติ 7. การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมรังสรรค์ คือ การระลึกถึงพระผู้เป็นเจ้าของพระผู้ศักดิ์สิทธิ์จิตใจที่บริสุทธิ์ เช่น การสวดมนต์ การอ่านพระคัมภีร์ เมตตาภาวนา ในการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนาจิตใจ 3 ลักษณะคือ 1. การฟังอย่างลึกซึ้ง หมายถึง ฟังด้วยหัวใจ ด้วยความตั้งใจอย่าง สัมผัสได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้งด้วยจิตที่ตั้งมั่น เช่น กิจกรรมสุนทรียสนทนา โดยเป็น แนวทางการสนทนาที่มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคู่สนทนาและเปิดโลกทัศน์ให้เห็น ความเชื่อมโยงกันของสิ่งต่าง ๆ 2. การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่าง ลึกซึ้ง ประกอบกับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เมื่อเข้ามาสู่ใจแล้วมีการน้อมนำมาคิดใคร่ครวญ พิจารณาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งต้องอาศัยความสงบเย็นของจิตใจเป็นพื้นฐาน จากนั้นนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นผล จริง 3. การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง เป็นการเฝ้ามองดูธรรมชาติที่แท้จริงของจิตการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ก่อให้เกิดสมาธิ และปัญญา

จิตสาธารณะ

1. ความหมายจิตสาธารณะ

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อที่ 8 ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สำหรับความหมายของคำว่า จิตสาธารณะ นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, น.27) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง ความคิดที่ไม่ เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นและสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลือ อย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง

โกศล มีความดี (2547, น.44) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึง ความรับผิดชอบ เอาใจใส่เป็นธุระต่อสาธารณะสมบัติ และเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ ร่วมกัน โดยพิจารณาจากการที่บุคคลมีการใช้หรือการกระทำและหลีกเลี่ยงการทำให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวม มุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวม เช่น การทำตามหน้าที่ การดูแลความสงบเรียบร้อย การรักษาสาธารณะสมบัติของส่วนรวม รู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมในการ หาแนวทางป้องกันและแก้ไข ติดตามประเมินผล รวมถึงการรับอาสากระทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม มีการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมของผู้อื่น ไม่ปิดกั้นในการใช้ของบุคคลอื่น มีการเปิดโอกาสหรือ การแบ่งปันให้บุคคลอื่น ได้ใช้ของส่วนรวม ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร (2547, น.2-3) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ เข้าร่วมในเรื่องหรือกิจกรรมของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งจะพิจารณาได้จากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะ ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงการใช้ของที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันในส่วนรวมที่จะทำให้เกิดความชำรุดและเสียหาย และการถือเป็นหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ วัตถุประสงค์

1.1 การดูแลรักษา เช่น มีการเก็บรักษาเมื่อใช้สิ่งของเสร็จแล้ว

1.2 ลักษณะการใช้ เช่น มีการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม

2. การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ยึดของส่วนรวมนั้นเป็นของตนเอง และไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น วัตถุประสงค์

2.1 การทำตามหน้าที่ที่ถูกต้อง

2.2 การรับอาสากระทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม

2.3 ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง

2.4 การที่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม

ศุคนทรส หุตะวัฒน์ (2550, น.11) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์ (2550) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การมีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อเรื่องของส่วนรวม มีการใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างรับผิดชอบ มีการแบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้สมบัติของส่วนรวมนั้น และการไม่ยึดสมบัติส่วนรวมมาเป็นสมบัติของตนเองหรือของกลุ่ม

แหวง ไตจิราการ (2550, น.34) กล่าวว่า จิตสาธารณะ คือ

1. การมีความรู้สึกและจิตสำนึกที่เป็นไปเพื่อเป็นประโยชน์ ส่งเสริมและสนับสนุนในสิ่งที่ประโยชน์ต่อคนในสังคม

2. การให้ความอบอุ่น ให้กำลังใจ ให้แรงบันดาลใจ ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้นชีวิต เพื่อให้มีการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขในสังคม และมีการเข้าร่วมในการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคม

3. การลดทอนอำนาจของกิเลสตัณหา ความยึดมั่นถือมั่น ในเรื่อง ตัวกูของกู โลกะ โทสะ โมหะ ของบุคคลให้มากมายยิ่งขึ้นไปด้วย เพราะถ้าหากเพลง หรือคีตศิลป์ เป็นไปในการทำงาน เชิดชู ส่งเสริมเรื่องกิเลสตัณหาต่าง ๆ มนุษย์ก็จะถูกทำให้เชื่อเรื่องของกิเลส ทำให้เกิดการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทำให้เกิดความเดือดร้อนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น.50) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน สังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2552, น.66) กล่าวว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) หมายถึง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่บุคคลในสังคมต้องการให้เกิด ซึ่งสะท้อนออกมาทางพฤติกรรม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม จิตสำนึกต่อสังคมจิตสำนึกต่อส่วนรวม จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ เป็นต้น

เรียม นมรักษ์ (2552, น.18) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง ความรู้สึก และความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ ต่อปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น มีความรัก มีความเอื้ออาทรต่อบุคคลทั้งที่ตนเองรู้จักและที่ตนเองไม่รู้จัก คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมคู่ไปกับประโยชน์ส่วนตัว มีความรู้สึกเป็นเจ้าของส่วนรวมจนทำให้เกิดความปรารถนาที่แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านั้น เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น รวมทั้งการปฏิบัติร่วมกันกับผู้อื่น โดยมีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องร่วมกัน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2552, น.46) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง บุคคลที่แบ่งปันความสุขให้ผู้อื่นมีลักษณะในการเป็นผู้ให้และคอยช่วยเหลือผู้อื่น ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยแรงกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

อริสา สุขสม (2554, น.5) กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การรู้ตนที่จะทำในสิ่งใดที่เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นจิตที่คิดสร้างสรรค์ คือ คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกุศลและมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การมีจิตใจ จิตสำนึกที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม เป็นจิตที่คิดสร้างสรรค์ รู้จักเอาใจใส่ เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งสะท้อนออกมาทางพฤติกรรมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน สังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น การกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ โดยไม่หวังผลตอบแทน

2. ความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคมสังจร (2543, น.22-29) กล่าวว่า สาธารณะมีความสำคัญเพราะการที่คนมาอยู่รวมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีการพึ่งพากัน หากคนในสังคมขาดจิตสาธารณะซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ

1. ผลกระทบต่อบุคคล ที่จะทำให้เกิดปัญหา คือ มีการสร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น

2. ผลกระทบระดับครอบครัว ที่จะทำให้เกิดปัญหา คือ เกิดการแก่งแย่ง ทะเลาะกันภายในครอบครัว

3. ผลกระทบระดับองค์กร ที่จะทำให้เกิดปัญหา คือ การแบ่งฝ่าย การเห็นแก่ตัว แก่งแย่งภายในองค์กร การเบียดเบียนหรือนำสมบัติขององค์กรไปใช้เป็นสมบัติส่วนตัว องค์กรไม่เจริญก้าวหน้า ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานและองค์กรก็จะลดลง

ในระดับชุมชน ทำให้เกิดปัญหา คือ ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชนก็จะมีสภาพเช่นไรก็ให้เป็นเช่นนั้นไม่เกิดการพัฒนาของชุมชน และยิ่งนานไปชุมชนมีแต่แย่ง มีอาชญากรรมในชุมชนสูง ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนที่พัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์สิน กลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

ในระดับชาติทำให้เกิดปัญหา คือ จะทำให้เกิดปัญหาภายในประเทศบ่อยครั้ง และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ มีการทำลายสาธารณะสมบัติส่วนรวม และทรัพยากรธรรมชาติ ขาดพลังของคนในประเทศทำให้ประเทศชาติไม่มีการพัฒนา เมื่อผู้นำประเทศมีการนำมาตรการใดออกมาใช้ก็จะได้ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดการแข่งขัน เห็นแก่ประโยชน์กลุ่มของตนและพวกพ้อง เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในระดับโลก ถ้าบุคคลขาดจิตสาธารณะจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. เกิดการเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์ หรือต่างท้องถิ่น ทำให้เกิดการมองชนชาติอื่น ๆ เผ่าพันธุ์อื่น ๆ ว่าไม่มีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าตนเอง ดูถูกหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น

2. เกิดการสะสมอาวุธกันระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกันแล้วประเทศอื่นจะโจมตี จึงต้องมีอาวุธที่รุนแรง มีอานุภาพในการทำลายสูงไว้ในครอบครอง เพื่อข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะแก้ปัญหาคด้วยการใช้สงครามในการตัดสินหรือแก้ปัญหาคด้วยความรุนแรงของแสนยานุภาพทางการ

3. เกิดการกลั่นแกล้ง ทำให้ประเทศที่ด้อยกว่าขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน ด้วยการครอบงำในทางการค้าระหว่างประเทศ และพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้า

จากความสำคัญในการมีจิตสาธารณะ มีการปลูกฝัง ส่งเสริม หรือพัฒนาให้เด็กและเยาวชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกสาธารณะ จะทำให้เด็กมีจิตใจในการ เต็มใจอาสาและนึกถึงประโยชน์ส่วนรวม รับผิดชอบสาธารณะสมบัติส่วนรวม อย่างเห็นคุณค่า ทะนุถนอมในการใช้ของของส่วนรวม เปิดโอกาสให้ผู้อื่น ได้ใช้ของส่วนรวม เมื่อเด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในสังคม ก็จะไม่เกิดการทำลายสาธารณะสมบัติ ไม่มีการเอาเปรียบคนอื่น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาของประเทศ

อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2552, น.15 อ้างถึงใน ประเวศ วะสี, 2541, น.20) กล่าวว่า การส่งเสริมให้นักเรียน ซึ่งเป็นวัยที่มีการพัฒนาในทุกๆด้าน มีจิตสาธารณะ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมในด้านเจตคติของนักเรียน ให้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว มีความเป็นพลเมือง และเห็นความเท่าเทียมของมนุษย์ เป็นแรงผลักดันในภาคพลเมือง ทำให้สังคมมีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางตามความต้องการของพลเมือง ส่งผลให้ประเทศขับเคลื่อนอำนาจประชาชน อันเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตย ถ้านักเรียนขาดจิตสาธารณะ ไม่รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองรวมทั้งไม่ในเคารพสิทธิของผู้อื่นจะทำให้เมื่อเจริญเติบโตไปจะเป็นประชากรที่ไม่รู้จักการพึ่งตัวเอง (Passive) รวมทั้งจิตใจคับแคบ ไม่ช่วยเหลือสังคม ขาดความสามัคคีไม่สามารถเรียนรู้ และทำงาน ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขก่อให้เกิดผลเสียทั้งในระบบสังคม ประเทศ และโลก

พรทรัพย์ ชื่นในเมือง (2554, น.12) กล่าวว่า จิตสาธารณะ มีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยส่วนรวม เนื่องจากการที่คนมาอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมมีความสัมพันธ์ในรูปแบบพึ่งพากันจะเห็นว่าการอยู่ร่วมกันโดยปราศจากจิตสาธารณะนอกจากจะมีผลกระทบต่อ บุคคล ครอบครัว องค์กร และยังมีผลกระทบต่อชุมชนทำให้เกิดปัญหาตามมาจึงจำเป็นต้องปลูกฝังให้มนุษย์มีความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึก ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

จากข้อมูลข้างต้น นักวิชาการได้อธิบายความสำคัญของจิตสาธารณะ สรุปได้ว่า จิตสาธารณะ มีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์โดยส่วนรวมอย่างมาก เนื่องจากการที่เราอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมย่อมมีความสัมพันธ์กันพึ่งพากันจะเห็นว่าการอยู่ร่วมกันโดยปราศจากจิตสาธารณะนอกจากจะมีผลกระทบต่อ บุคคล ครอบครัว องค์กร และยังมีผลกระทบต่อชุมชนทำให้เกิดปัญหาตามมาจึงจำเป็นต้องปลูกฝังให้มนุษย์มีความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึก ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

3. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของจิตสาธารณะ

มีการแบ่งองค์ประกอบของจิตสาธารณะ ดังนี้

ชาย โพธิ์สิตา และคณะ (2543, น.60) กล่าวว่า จิตสาธารณะจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. มีการหลีกเลี่ยงและกระทำในการใช้สิ่งของที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ประกอบด้วย

1.1 การใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่และดูแลรักษาของส่วนรวม

1.2 การใช้ของส่วนรวมอย่างทะนุถนอมและประหยัด

2. การถือเป็นหน้าที่ในการดูแลรักษาของส่วนรวมในสิ่งที่ตนสามารถทำได้ ประกอบด้วย

2.1 การทำตามหน้าที่เพื่อส่วนรวมตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2 การกระทำหรืออาสาเพื่อส่วนรวม

3. การเคารพสิทธิที่จะของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ประกอบด้วย

3.1 การไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตน

3.2 การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นสามารถใช้ของส่วนรวม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดตัวชี้วัดของจิตสาธารณะไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ 2 ตัวชี้วัด และกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละตัวชี้วัด ไว้ดังนี้

1. มีการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นคือ

1.1 การที่ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ทำงานด้วยความเต็มใจ

1.2 การที่อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา โดยไม่หวังผลตอบแทน

1.3 มีการแบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น

2. มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียน ชุมชน และสังคม พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นคือ

2.1 การที่เต็มใจดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อม

2.2 มีการเข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียน ชุมชน และสังคม

2.3 มีความกระตือรือร้นการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553, น.20) กล่าวว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดของผู้มีจิตสาธารณะ
ดังนี้

1. การใช้ ประกอบด้วย การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ และ
การรู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม

2. การถือเป็นที่ ประกอบด้วย การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม
และการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม

3. การเคารพสิทธิ ประกอบด้วย การไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง
และการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวมนั้น

หฤทัย อาจปฐ (2554, น.103-104) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะ
ผู้นำรูปแบบการดำเนินชีวิตและความสามารถในการเรียนรู้ปัญหาด้วยตัวเองกับมีจิตสาธารณะของ
นักศึกษาพยาบาลเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย
แบบสอบถามการดำเนินชีวิตแบบสอบถามความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง และ
แบบสอบถามการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล แบบสอบถามทั้งหมดเป็นแบบสอบถาม
มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ข้อคำถามมี 31 ข้อถามเกี่ยวกับทัศนคติทางบวกและทางลบ และพฤติกรรม
ของนักศึกษาที่แสดงความต้องการช่วยเหลือสังคม ลงมือกระทำไม่เห็นแก่ตัวและเพื่อแก้ไขปัญหา
ตามความสามารถของตนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบในส่วนจิตสาธารณะ

1.1 ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมีการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์

1.2 เมื่อเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันตระหนักถึงปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น

1.3 ความสามัคคี ความเอื้ออาทร และความรัก

1.4 การผลักดันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมด้วยการรับรู้ ความสามารถการ

แก้ปัญหา

2. องค์ประกอบในส่วนพฤติกรรมที่แสดงการมีจิตสาธารณะ

2.1 ด้านการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาในสังคม

2.2 ด้านการมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมทางสังคม

จากข้อมูลข้างต้นนักวิชาการได้สรุปตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ของจิตสาธารณะไว้
โดยมี 2 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน
โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1.1 อาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ 1.2 แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น โดยไม่
หวังผลตอบแทน 2. การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 2.1 ดูแล

รักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ 2.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

4. แนวทางการสร้างจิตสาธารณะ

ชาย โพธิ์สิตา และคณะ (2543, น.65) กล่าวว่า แนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะ คือ

1. การเสริมสร้างจิตสาธารณะควรใช้วิธีหลาย ๆ วิธีพร้อม ๆ กันอย่างบูรณาการ
2. การใช้วิธีการใด ๆ ในการเสริมสร้างจิตสาธารณะต้องให้ความสำคัญทั้ง 3 มิติ คือ มิติพฤติกรรม คือการกระทำที่ถูกต้อง มิติทางจิตใจ คือ ความภาคภูมิใจที่ได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องและมิติทางปัญญา คือ ความเข้าใจของความหมายที่แท้จริงของสิ่งที่ตนทำ

3. การใช้มาตรการทางกฎหมาย ควรเน้นการปลูกฝังการปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเป็นปกติมากกว่าการลงโทษ

4. การใช้มาตรการทางการศึกษา ไม่ควรเน้นการสร้างความรู้มากกว่าการปลูกฝังความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องต่อสาธารณสมบัติและความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสาธารณสมบัติและความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องส่วนตัวกับส่วนรวม เป็นพื้นฐานที่ควรปลูกฝังแต่เยาว์วัยเพื่อให้รู้ว่าควรปฏิบัติต่อของส่วนตัว และ ของส่วนรวมอย่างไร

5. จิตสำนึกจะเกิดขึ้นและอยู่ดำรงอยู่ได้ยาก หากปราศจากชุมชนที่เข้มแข็งดังนั้นการสร้างจิตสำนึกต้องสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและสร้างประชาคมควบคู่กันไป

6. การปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องควรควบคู่ไปกับการปลูกฝังความมีวินัย เพราะวินัยเป็นส่วนที่จำเป็นของจิตสำนึกต่อส่วนรวม จิตสำนึกต่อส่วนรวมจะมีไม่ได้หากขาดวินัย

ทิสนา เขมมณี (2550, น.69-74) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมซึ่งประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะ ได้แก่

1. การเล่าประกอบสื่อต่าง ๆ โดยเนื้อหาที่ทานจะต้องเหมาะสมกับระดับผู้เรียน และเกี่ยวข้องกับสาธารณะ

2. การเล่นเกม โดยเกมที่นำมาใช้นั้นจะต้องเกี่ยวกับการฝึกจิตสาธารณะ เช่น เกมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ ความอดทน การมีน้ำใจนักกีฬา การให้อภัย และการเคารพสิทธิผู้อื่น เป็นต้น

3. การใช้กรณีตัวอย่าง เช่น ข่าว หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ โดยตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เรียนฝึกคิด วิเคราะห์ อภิปราย และแก้ปัญหา เป็นต้น

4. การใช้บทบาทสมมุติ

5. การใช้สถานการณ์จำลอง

6. การสอนโดยใช้กระบวนการและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ทิพรรัตน์ สีเพชรเหลือง (2551, น.83) กล่าวว่า การสร้างจิตสาธารณะจะต้องนำแนวคิดหลักการ และเทคนิควิธีต่างๆที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการ คือ

1. มีการให้ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเกิดความรู้สึกที่ดีด้วยการจัดการอบรม
2. มีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้เกิดวิธีการปฏิบัติที่ดีด้วยการจัดกลุ่ม
3. เพื่อให้เกิดการปฏิบัติและทำให้มีความผูกพันกันจึงต้องมีการจัดกิจกรรมพัฒนา
4. การแบบอย่างที่ดีที่ได้รับการยกย่องและยอมรับในสังคมคือ การสร้างตัวแบบ
5. มีการให้ได้รับความรู้และข่าวสาร และกิจกรรมที่จัดขึ้นด้วยการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น จดหมายข่าว ป้ายประกาศคำขวัญเสียงตามสาย นิทรรศการ ฯลฯ
6. กำหนดเป็นนโยบายและมาตรการพร้อมทั้งมีการกำกับดูแลที่ชัดเจน
7. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการรักษาประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การใช้หลอดประหยัดไฟ การปิดเครื่องปรับอากาศเมื่อไม่ได้ใช้งาน การจัดระบบคิว ฯลฯ

กิตติพงษ์ แดงเสริมศิริ (2552, น.24-25) กล่าวว่า การสร้างจิตสาธารณะ 3 ประการ คือ

1. การหล่อหลอม โดยผ่านการเลี้ยงดูหรือการทำให้เห็นเป็นแบบอย่างซึ่งครอบครัวจะเป็นทั้งต้นแบบและภาพสะท้อนการแสดงออกของจิตสาธารณะที่สำคัญของเยาวชนได้อย่างชัดเจน
2. การเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการที่สั่งสมจากการเรียนรู้ประจำวันการรับรู้รูปแบบที่เพิ่มความถี่ซ้ำ และตัวอย่างความรู้สึกเชิงคุณค่าที่สื่อสาร และส่งผลสะท้อนกลับในความรู้สึกด้านบวกอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ ลักษณะความรู้ที่สร้างความคิด เช่น การคิดแบบเชื่อมโยง การคิดแบบมโนทัศน์ และการคิดแบบองค์รวม เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาจิตสาธารณะในด้านการเรียนรู้
3. การจัดการสภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และการแสดงออกด้านพฤติกรรม เช่น โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา โดยอาจารย์ผู้สอนเล่าเรื่องสอดแทรกพฤติกรรมเชิงบวกต่อการแสดงออกในการจรรยาบรรณที่สาธิตให้นักเรียนถึงจะรู้สึกถึงผู้อื่นในขณะที่จอตลอดทุกครั้งไป นักเรียนกลุ่มใหญ่ เมื่อเห็นตัวอย่างของการจอตลอดที่คำนึงถึงผู้อื่นก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมไปด้วยเช่นกัน

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553, น.96-98) กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาให้เด็กมีจิตสาธารณะโดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอน มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะ ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดจิตสาธารณะ ซึ่งมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่ภายในตนเอง ได้แก่ ลักษณะทั่วไป ความสามารถ สมรรถภาพ ภาวะทางอารมณ์ ค่านิยมส่วนบุคคล ความปรารถนา และเพศ และปัจจัยที่เป็นภายนอก ได้แก่

ความสัมพันธ์ต่างๆรวมถึงความสัมพันธ์ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน สถานภาพทางสังคม และการศึกษา

2. การจัดการเรียนการสอน ต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้จิตสำนึกมีความคงทน ด้วยการกระทำซ้ำ ๆ เพื่อป้องกันการเลือนหายหรือ มีการเสริมแรงจากสถาบันต่าง ๆ หรือทางสังคม

3. การจัดการเรียนการสอน ต้องจัดการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธินิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

4. ในกระบวนการสร้างจิตสาธารณะควรเป็นไปอย่างลักษณะนิสัยที่ยั่งยืนและมีขั้นตอนดังแนวคิดของบลูม (Bloom,) คือ ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) ขั้นการตอบสนอง (Responding) ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) ขั้นการจัดระบบ (Organizing) และขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (characterization)

5. การจัดการเรียนการสอน ควรให้ผู้เรียนเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing)

6. การจัดการเรียนการสอน ต้องอยู่บนพื้นฐานของการเติบโตแบบธรรมชาติ ไม่เร่งรีบเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

7. การจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะ ต้องใช้วิธีการ/กลยุทธ์ที่หลากหลาย ได้แก่การใช้บทบาทของผู้นำ การใช้การสื่อสารแบบรวมศูนย์ การใช้กระบวนการศึกษาเรียนรู้ การใช้บทบาทของสื่อมวลชน การใช้สถานการณ์จำลองผสมกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง การใช้บทบาทสมมุติกับตัวแบบผ่านภาพการ์ตูน การใช้วิถีทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบ การใช้วิธีการเรียนรู้ที่ดีอื่น ๆ รวมทั้งการใช้ตัวแบบที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม เป็นต้น

8. การจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะจะสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและสื่อมวลชน

เจียมจิตต์ ไชยลังกา (2554, น.18) กล่าวว่า การสร้างจิตสาธารณะ มี 4 ขั้นตอน คือ

1. ปลุกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะเกิดจากการที่ได้รับการปลุกฝังมาตั้งแต่เด็กจากครอบครัวและสถานศึกษาและสร้างจิตสำนึกโดยมีกิจกรรมที่ให้การช่วยเหลือและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

2. การเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกายจิตใจด้านความรู้และการติดต่อสื่อสาร การที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการให้บริการในชุมชนพร้อมทั้งทักษะในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น

3. การสร้างความเชื่อมั่นในตน การจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่เกิดจิตสาธารณะของตนเองควรมีกิจกรรมที่เป็นการช่วยเหลือและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

4. การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์ต่อการพัฒนาด้านจิตสาธารณะ คือ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้ได้รับการพัฒนาให้เป็นคนเก่ง คนดี และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

พลสวัสดิ์ วรรณลา (2557, น.44-45) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะว่าการที่จะพัฒนาบุคคลให้เกิดในจิตสาธารณะจะต้องใช้วิธีการและแนวทางอย่างหลากหลายผสมผสานกัน จึงจะประสบความสำเร็จได้ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาด้วยการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยการสอนโดยตรง ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การสอนสอดแทรกในรายวิชาอื่นที่ตนเองสอน การสอนบูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระอื่น การสอนเน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยนและแสดงเหตุผลเชิง จริยธรรม การสอนโดยการใช้ตัวแบบและกรณีตัวอย่าง การสอนโดยการ ให้ปฏิบัติในสถานการณ์จำลองสถานการณ์จริงและการสอนโดยการใช้การปรับพฤติกรรม การสอนแบบใช้โครงงานการสอนโดยการเล่านิทาน การสอนแบบใช้กระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมให้มีการนำเสนอทางด้านจิตสาธารณะมาสอนในหลักสูตรเพิ่มเติม

2. แนวทางการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วยการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนที่จัดขึ้น เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เข้าค่ายพุทธบุตร พุทธธรรม แสดงตนเป็นพุทธมามกะ กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมสวดมนต์ประจำสัปดาห์ การแข่งขันกีฬา กิจกรรมการประกวดโครงการต่าง ๆ กิจกรรมทำความสะอาด กิจกรรมช่วยเหลือชุมชน กิจกรรมงานประเพณีต่าง การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพย์สินของทางราชการ และของส่วนรวม มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เยี่ยมบ้านนักเรียน ส่งเสริมสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในชุมชน และมีการสร้างต้นแบบของจิตสาธารณะ

3. แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะโดยการใช้ตัวแบบ โดยให้บุคลากรในโรงเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจัดการอบรมให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เชิญบุคคลที่มีจิตสาธารณะ มาให้ความรู้แก่นักเรียน มีการขอความร่วมมือผู้ปกครองให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้กับทางโรงเรียน

4. แนวทางการพัฒนาด้วยการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน คือการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมในบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดร่มรื่น สวยงาม และมีการติดข้อความธรรมะคติธรรม สุนัขยิตที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสาธารณะไว้ตามต้นไม้ อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการในบริเวณโรงเรียน มีการจัดนิทรรศการเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำให้มีการจัดสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไว้ประจำ ในโรงเรียนเพื่อให้ นักเรียนเคารพสักการบูชา มีการ

จัดห้องจริยศึกษาและพุทธศาสนา โดยเฉพาะเพื่อให้นักเรียน ได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาในการพัฒนาจิตสาธารณะ

5. แนวทางการพัฒนาด้วยการนำผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย การเชิญผู้ปกครองและผู้นำชุมชนเข้าร่วมประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ ทำได้ด้วยการสร้างความตระหนักและมีส่วนร่วมตัดสินใจ เผยแพร่และแจ้งข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจ เทคนิค วิธีการอบรมและลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านจิตสาธารณะของนักเรียน และมีการขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองอบรมและสอนนักเรียนให้มีจิตสาธารณะ และมีการแจ้งข้อมูล พฤติกรรมของนักเรียนให้ทางโรงเรียนทราบ และอาจจะมีการเชิญผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆที่โรงเรียนได้ขึ้น มีการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองชุมชนและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องของการเสริมสร้างคุณธรรมด้านจิตสาธารณะ

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า แนวทางในการสร้างจิตสาธารณะจะต้องบูรณาการทั้งแนวคิด หลักการ และเทคนิควิธีต่าง ๆ จะประสบความสำเร็จได้ มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้ 1. การจัดการสอนจิตสาธารณะต้องให้ความสำคัญทั้ง 3 มิติ คือ มิติพฤติกรรม คือการกระทำที่ถูกต้อง มิติทางจิตใจ คือความภาคภูมิใจที่ได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องและมิติทางปัญญา คือ ความเข้าใจของความหมายที่แท้จริงของสิ่งที่ตนทำ 2. การจัดการสอนมีการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกายจิตใจด้านความรู้และการติดต่อสื่อสาร 3. การจัดการสอนด้วยกิจกรรมต้องให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตัวเองผ่านการกระทำซ้ำๆ ซ้ำๆ เพื่อเน้นย้ำและป้องกันการเลือนหายหรือเปลี่ยนแปลงให้จิตสำนึกมีความคงทน 4. การสร้างความเชื่อมั่นในตน การจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่เกิดจิตสาธารณะของตนเอง ควรมีกิจกรรมที่เป็น การช่วยเหลือและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 5. การจัดการสอนต้องมีใช้ตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีที่ได้รับการยกย่องและยอมรับให้เป็นแบบอย่าง 6. มีขั้นตอนเพื่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่ยั่งยืน คือ 1.ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) 2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) 3.ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) 4.ขั้นการจัดระบบ (Organizing) และขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) 7. มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การใช้บทบาทของผู้นำ การใช้การสื่อสารแบบรวมศูนย์ การใช้กระบวนการศึกษาเรียนรู้ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้ตัวแบบที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 8. การจัดกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่ดี 9. การจัดกิจกรรมพัฒนาเพื่อให้ปฏิบัติและเกิดความผูกพัน 10. การใช้กรณีตัวอย่าง เช่น ข่าว หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ โดยตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เรียนฝึกคิด วิเคราะห์ อภิปราย และแก้ปัญหา 11. การสอนเน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยนและแสดงผลเชิง จริยธรรมการสอน โดยการใช้ตัวแบบและกรณีตัวอย่าง การสอนโดยการ ให้ปฏิบัติในสถานการณ์จำลองสถานการณ์จริงและการสอนโดยการใช้การปรับพฤติกรรม การสอนแบบใช้โครงการ

การสอนโดยการเล่านิทาน การสอนแบบใช้กระบวนการกลุ่ม 12. เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้ได้รับการพัฒนาให้เป็นคนเก่ง คนดี และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

5. วิธีการวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสำหรับครูผู้สอนในด้านจิตสาธารณะดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนสำหรับครูผู้สอนในด้านจิตสาธารณะ

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมที่บ่งชี้
1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน	1.1 การช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานต่างๆด้วยความเต็มใจ 1.2 การที่นักเรียนอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา โดยโดยไม่หวังผลตอบแทน 1.3 การสร้างความสุขให้กับผู้อื่นและการช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้อื่นด้วยการแบ่งปัน ทรัพย์สิน สิ่งของ หรือสิ่งอื่นๆ
2. การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม	2.1 การเต็มใจรักษาและดูแล สาธารณสมบัติส่วนรวมและการดูแลสิ่งแวดล้อม 2.2 การเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม 2.3 การมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนร่วมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนน (ใช้ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมการดูแลเขตพื้นที่ของนักเรียนเป็นเกณฑ์พิจารณา)

พฤติกรรมบ่งชี้	ไม่ผ่าน (0)	ผ่าน (1)	ดี (2)	ดีเยี่ยม (3)
ตามข้อ 21.-2.2	เข้าร่วมกิจกรรม	เข้าร่วมกิจกรรม	เข้าร่วมกิจกรรม	เข้าร่วมกิจกรรม
การดูแลรักษาเขตพื้นที่ ที่ตนรับผิดชอบ	การดูแลรักษาเขตพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ	การดูแลรักษาเขตพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ	การดูแลรักษาเขตพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ	การดูแลรักษาเขตพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ
รับผิดชอบ	รับผิดชอบ ร้อยละ 50	รับผิดชอบ ร้อยละ 50-59	รับผิดชอบ ร้อยละ 60-79	รับผิดชอบ ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553, น.127-144) ได้นำเสนอแบบวัดจิตสาธารณะที่เหมาะสมไว้ 6 ชนิด คือ 1) เครื่องมือแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 2) การสังเกต 3) การสัมภาษณ์ 4) แบบตรวจสอบรายการ 5) แบบวัดให้นักเรียนสร้างจินตนาการและ 6) แบบวัดโดยใช้สถานการณ์ ดังนี้

1. เครื่องมือแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มาตราส่วนประมาณค่าเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ซึ่งแบ่งออกได้ ดังนี้

1.1 มาตราส่วนประมาณค่าแบบตัวเลข (Numerical Rating Scale) เป็นมาตราส่วนที่สร้างขึ้นโดยใช้รหัสตัวเลขสำหรับประมาณค่าคุณลักษณะต่าง ๆ เลขรหัสนี้จะใช้แทนคำบรรยาย เช่น

คะแนน 1	หมายถึง	ไม่เกิด
คะแนน 2	หมายถึง	เกิดนาน ๆ ครั้ง
คะแนน 3	หมายถึง	เกิดบางครั้ง
คะแนน 4	หมายถึง	เกิดบ่อยครั้ง
คะแนน 5	หมายถึง	เกิดทุกครั้ง

1.2 มาตราส่วนประมาณค่าแบบบรรยาย (Descriptive Rating Scale) วิธีการนี้จะเขียนคำบรรยายบอกคุณลักษณะของเรื่องนั้นว่าอยู่ในระดับใด ดังตารางของ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553) ตารางที่ 3 วิธีการนี้จะเขียนคำบรรยายบอกคุณลักษณะของเรื่องนั้นว่าอยู่ในระดับใด

ข้อ ที่	รายการ	ระดับพฤติกรรม				
		เกิดทุกครั้ง	เกิดบ่อยครั้ง	เกิดบางครั้ง	เกิดนาน ๆ ครั้ง	ไม่เกิด
1	ดูแลรักษาของส่วนรวม					
2	อาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม					
3	ไม่ยึดครองขอส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง					

1.3 มาตราประมาณค่าแบบกราฟ (Graphic Rating Scale) เป็นการกำหนดคุณลักษณะของพฤติกรรมนั้น ๆ ผู้ประเมินจะเขียนเครื่องหมายไว้บนเส้นที่ตรงกับลักษณะที่จะประเมิน เช่น ส่วนที่สร้างขึ้นโดยใช้รหัสตัวเลขสำหรับต่าง ๆ เลขรหัสนี้จะใช้แทนคำบรรยาย

สำหรับโครงสร้างมาตราส่วนแบบประมาณค่า จะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1) คำชี้แจง เป็นส่วนชี้แจงจุดมุ่งหมายของความต้องการข้อมูล ว่าต้องการข้อมูลไปทำอะไร ตอบแล้วจะเกิดประโยชน์อะไร และที่สำคัญจะต้องชี้แจงว่าคำตอบที่ได้จะไม่ก่อผลเสียหายต่อผู้ตอบแต่อย่างใด

2) ข้อมูลส่วนตัว เป็นส่วนที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบ ซึ่งอาจจะเป็นเพศ อายุ ระดับการศึกษา เป็นต้น ซึ่งการกำหนดข้อมูลส่วนนี้ ขึ้นอยู่กับประเด็นที่ผู้เก็บข้อมูลสนใจที่จะศึกษา

3) ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษา เป็นส่วนคำถามที่ให้แสดงความคิดเห็นต่อจิตสาธารณะที่ศึกษา ซึ่งรูปแบบของคำถามอาจเป็นปลายเปิดหรือปลายปิด หรือทั้งสองแบบผสมกันก็ได้ โดยส่วนนี้อาจแบ่งออกเป็นตอน ๆ ตามเรื่องที่ศึกษาก็ได้

ดังนั้นผู้สร้างแบบวัดจิตสาธารณะต้องกำหนดโครงสร้างของแบบวัดให้มีคำชี้แจงข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ และข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษา

2. การสังเกต (Observation) การสังเกต หมายถึง การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคล โดยใช้ประสาทสัมผัสของผู้สังเกตเฝ้าดูพฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นแสดงออกมาในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติโดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการดู และไม่มีการควบคุมสถานการณ์ที่ทำการศึกษา การสังเกต สามารถแบ่งได้โดยใช้เกณฑ์ในการแบ่ง 3 เกณฑ์

2.1 ใช้วิธีการใช้การสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) การสังเกตทางตรง (Direct Observation) คือ วิธีการสังเกตที่ผู้สังเกตไปสังเกตด้วยตนเองตลอดเวลา

2) การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) คือ วิธีการสังเกตที่ผู้สังเกตไม่ได้สังเกตด้วยตนเองแต่ส่งตัวแทนไป แล้วกลับมาเล่าพฤติกรรมที่สังเกตให้ได้ฟัง

2.2 ใช้ผู้สังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) การสังเกตโดยการเข้าร่วม (Participant Observations) คือการที่ผู้สังเกตเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่สังเกต โดยทำตนเป็นเหมือนสมาชิกในกลุ่มนั้น เช่น การศึกษาพฤติกรรมของคนในโรงเรียน โดยการเข้าไปอยู่ในโรงเรียนนั้น

2) การสังเกตโดยการไม่เข้าร่วม (Non-Participant Observations) คือ การที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์ สังเกตเพียงอย่างเดียวอยู่ภายนอกสถานการณ์

2.3 ใช้ผู้ถูกสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) การสังเกตแบบเป็นทางการ (Formal Observations) คือ การบอกให้ผู้สังเกตรู้ล่วงหน้าก่อนที่จะสังเกตในเรื่อง จุดมุ่งหมาย วัน เวลา สถานที่

2) การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ (Informal Observations) คือการที่ไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกตของผู้ที่ถูกสังเกต

หลักในการสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ

1. ต้องมีการตั้งจุดหมายในการสังเกตที่แน่นอนว่าจะสังเกตพฤติกรรมใด
2. ต้องมีการสังเกตด้วยความระมัดระวัง และใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์พฤติกรรมที่ดีและไม่ดี และที่สำคัญต้องมีความยุติธรรมมากที่สุดกับผู้ถูกสังเกต
3. ระยะเวลาในการสังเกตต้องติดต่อกัน มีการสังเกตหลาย ๆ ครั้ง และสถานการณ์หลากหลาย เพื่อที่จะให้ได้พฤติกรรมที่แท้จริง
4. วิธีการบันทึกข้อมูล และวิธีการสังเกต จะต้องทำเป็นระบบ โดยมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เช่น การใช้มาตราส่วนการประมาณค่า
5. ขณะที่ทำการสังเกตผู้ถูกสังเกตจะต้องไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกต เพื่อที่จะทำได้พฤติกรรมที่แท้จริง
6. ในการสังเกตในการบันทึกพฤติกรรมควรบันทึกเฉพาะพฤติกรรมที่สังเกตเท่านั้นผู้สังเกตต้องไม่ใส่ความรู้สึกส่วนตัวของผู้สังเกตเข้าไป
7. ในการสังเกตจะให้ผลที่แน่นอนและมีความน่าเชื่อถือ ควรใช้ผู้สังเกตหลาย ๆ คนเพื่อความแม่นยำ

3. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถาม หรือการโต้ตอบทางวาจาเป็นหลัก โดยเรียกผู้สอบถาม หรือเก็บข้อมูลว่าผู้สัมภาษณ์ และเรียกฝ่ายตอบ หรือให้ข้อมูลว่าผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์นี้ใช้ได้ดีสำหรับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก ความสนใจ ความคิดเห็น หรือทัศนคติเรื่องต่าง ๆ รูปแบบของการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแน่นอน (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดคำถามและคำตอบไว้เรียบร้อยแล้ว โดยตัวคำตอบจะเป็นแบบให้เลือกตอบเช่น ใช่-ไม่ใช่ จริง-ไม่จริง ดี-ไม่ดี เป็นต้น

ตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดคำถามและคำตอบได้

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย/ลงในช่องที่นักเรียน

ตอบคำถาม

1. นักเรียนดูแลรักษาของส่วนรวม	() ใช่ () ไม่ใช่
2. อาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม	() ใช่ () ไม่ใช่
3. นักเรียนไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง	() ใช่ () ไม่ใช่

3.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดคำตอบไว้แน่นอนตายตัว โดยผู้ตอบ (ผู้ถูกสัมภาษณ์) จะตอบคำถาม

โดยอิสระ การสัมภาษณ์วิธีนี้ผู้สัมภาษณ์มีหน้าที่รับฟังและคอยเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการ ดังนั้นผู้สัมภาษณ์จะต้องเป็นผู้ที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ

- ตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดคำถามให้แต่ไม่ได้กำหนดคำตอบให้
คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ถามข้อมูลเกี่ยวกับจิตสาธารณะของนักเรียนในหัวข้อต่อไปนี้
- 1) นักเรียนดูแลรักษาของส่วนรวมอย่างไร
 - 2) นักเรียนเคยอาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวมหรือไม่ อย่างไร
 - 3) นักเรียนเคยเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวมหรือไม่ ยกตัวอย่าง

ประกอบ

การบันทึกคำตอบในการสัมภาษณ์ มี 3 วิธี ดังนี้

- 1) ใช้เครื่องบันทึกเสียง
- 2) จดบันทึกขณะทำการสัมภาษณ์
- 3) บันทึกหลังสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ซึ่งควรบันทึกทันทีเพื่อกันลืม

4. แบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบตรวจสอบรายการเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลชนิดหนึ่งประกอบไปด้วยข้อรายการ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะให้ผู้ตอบ ตอบในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในสองอย่างตามที่กำหนดให้ เช่น มี-ไม่มี ใช่-ไม่ใช่ ชอบ-ไม่ชอบ เป็นต้น แบบตรวจสอบรายการเป็นการมุ่งตรวจสอบว่ามีการกระทำ หรือมีพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นตามที่กำหนดในรายการหรือไม่ โดยไม่ได้พิจารณาถึงคุณภาพ หรือจำนวนครั้งของการกระทำที่เกิดขึ้น

5. แบบวัดจินตนาการการวัดแบบนี้ โดยให้นักเรียนดูภาพแล้วบรรยาย หรือเขียนแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ที่ยกมา เช่น

- 5.1 ถ้านักเรียนมีเงิน 20 ล้านบาท จะนำไปพัฒนาประเทศอย่างไรบ้าง
- 5.2 ถ้านักเรียนเป็นนายกรัฐมนตรี นักเรียนจะพัฒนาประเทศอย่างไร

6. แบบวัดโดยใช้สถานการณ์ นิยมกำหนดสถานการณ์ ที่หลากหลายแล้วให้นักเรียนเลือกตอบในแต่ละสถานการณ์ เช่น การวัดจิตสาธารณะในสถานการณ์ ต่อไปนี้สถานการณ์ เรื่องขณะที่สมศรีเดินกลับจากโรงเรียนได้พบคนแก่คนหนึ่ง เข้ามายกมือไหว้และขอเงินเพื่อไปซื้ออาหารกิน หน้าตามอมแมมซุบซอมตัวเหม็นไปหมด เสื้อผ้าขาด สมศรีมีเงินเฉพาะอาหารกลางวันเพียง 20 บาท เท่านั้น จึงรีบวิ่งหนีไป

1. นักเรียนเห็นด้วยการกระทำของสมศรีหรือไม่
 - ก. เห็นด้วย
 - ข. ไม่เห็นด้วย
 - ค. ยังตัดสินใจไม่ได้

2. ถ้านักเรียนเป็นสมศรี จะทำเช่นนั้นหรือไม่

ก. ทำ

ข. ไม่ทำ

ค. ไม่แน่ใจ

ผู้ที่สร้างเครื่องมือวัดจิตสาธาณะต้องเลือกให้เหมาะสมกับข้อมูลที่จะใช้และมีความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล จะทำให้ได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ ขั้นตอนการสร้างแบบวัดจิตสาธาณะซึ่งในขั้นตอนของการสร้างแบบวัดจิตสาธาณะ นั้นจะมีแนวทางเดียวกันในการสร้างแบบวัดจิตพิสัย มีขั้นตอนคือ

1. มีหัวข้อจิตสาธาณะและจุดประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ทราบว่าต้องการข้อมูลลักษณะใด และมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

2. การพิจารณารูปแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวัด ซึ่งควรมีเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และเก็บข้อมูลได้สมบูรณ์ที่สุด

3. การเขียนข้อความให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวัด และรูปแบบของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด

4. ตรวจสอบแบบวัดจิตสาธาณะในฉบับร่างเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข อาจจะตรวจสอบเองหรือให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น แล้วนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์

5. นำแบบวัดจิตสาธาณะไปทดลองใช้โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา

6. นำแบบวัดจิตสาธาณะมาวิเคราะห์คุณภาพค่าความเที่ยงตรง และแก้ไขนำมาจัดพิมพ์เป็นแบบวัดฉบับที่ใช้ในการสังเกต

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553, น.139-143) ได้ศึกษาหลักเกณฑ์ในการสร้างเครื่องมือวัดจริยธรรมของนักการศึกษาหลายท่าน และนำมาสรุปไว้ ดังนี้

1. เกณฑ์การแบ่งบุคคลเป็น 4 จำพวกตามแนวพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าได้แบ่งบุคคลเป็น 4 พวกคือ

พวกที่ 1 ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตน และไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

พวกที่ 2 ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตน แต่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

พวกที่ 3 ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตน แต่ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

พวกที่ 4 ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตน และปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น

จากเกณฑ์สรุปได้ว่า คนพวกที่ 4 ดีมากที่สุด รองลงมาคือ คนพวกที่ 3, 2 และ 1 ตามลำดับ

2. เกณฑ์การแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมของ เพียร์เจท์ (Piaget) จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม สามารถแบ่งจริยธรรมเป็น 2 ระดับ คือ

2.1 ระยะเวลาเด็กยึดหลักจริยธรรมจากผู้อื่น

2.2 ระยะเวลาเด็กยึดหลักจริยธรรมของตนเอง

จากการแบ่งจริยธรรมเป็น 2 ระดับดังกล่าวนำมาแบ่งเป็นคะแนนได้ 2 ระดับ ดังนี้ ระดับคะแนนต่ำ เมื่อผู้ตอบให้เหตุผลการตอบยึดปริมาณการกระทำเป็นสำคัญ ไม่ได้ให้เหตุผลทางเจตนาของผู้กระทำระดับคะแนนสูง เมื่อผู้ตอบให้เหตุผลคำนึงถึงความยุติธรรมและพิจารณาผลการกระทำว่ามีเจตนาใหม่

3. จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบอร์ก (Kohlberg) เกณฑ์การแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม โดย มีการแบ่งชั้นเหตุผลทางจริยธรรมเป็น แบ่งเป็น 3 ระดับ ในการสร้างเครื่องมือวัดจริยธรรมนั้น จะต้องให้คะแนน ต่างกัน ตามระดับชั้น ซึ่งแบบการให้คะแนนจะมีความแตกต่างกัน โดยการให้คะแนนจะเริ่มจาก 1 และเมื่อถึง 6 คะแนนจะเป็นคะแนนที่มากที่สุด โดยพิจารณาเหตุผลการตัดสินใจใช้จริยธรรมได้ ดังนี้

1) การที่จะดี หรือ เลว เพราะไม่มีความจงรักภักดีหรือชื่อเสียง เขาช่วยเรา เราช่วยเขา

2) การที่จะดี หรือ เลว เพราะมีการให้รางวัลหรือการกลัวการลงโทษ

3) การที่จะดี หรือ เลว ขึ้นอยู่กับการทำกฎหมาย ถูกตามหลักศาสนาและตามหน้าที่

4) การที่จะดี หรือ เลว ทำให้กลุ่มชอบพอขึ้นอยู่กับการปฏิบัติ

5) การที่จะดี หรือ เลว ขึ้นอยู่กับมโนธรรมของตน ทำตามอุดมการณ์สากล

6) การที่จะดี หรือ เลว มองการทำตามสัญญาประชาคม เห็นประโยชน์สังคมเป็น

ส่วนใหญ่

4. เกณฑ์การแบ่งจริยธรรมตามแนวของบรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner) แบ่งลักษณะจริยธรรม ออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

4.1 เป็นการกระทำเพื่อความพอใจของตน โดยไม่คำนึงถึงคนอื่น

4.2 เป็นการกระทำตามคำสั่งของผู้อื่น เช่น พ่อแม่ หรือผู้ใหญ่

4.3 เป็นการกระทำตามแนวทางของเพื่อนสนิท

4.4 เป็นการกระทำตามเป้าหมายของกลุ่มหรือสังคม

4.5 เป็นการกระทำตามจุดหมายของเหตุผลหรือหลักการ

5. เกณฑ์ระดับจริยธรรมตามแนวคณะกรรมการ โครงการศึกษาจริยธรรมไทย

5.1 ทำความดีเพื่อประโยชน์บางประการของตนเอง

5.2 ทำความดีเพื่อผู้อื่นในวงแคบ

5.3 ทำความดีเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

5.4 ทำความดีเพื่อความดีและเพื่ออุดมการณ์อันเป็นสากล

6. เกณฑ์ตามกระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัยบุคคลของบลูม (Bloom) มี 5 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) เป็นการสร้างความสนใจให้บุคคลได้รับรู้และใส่ใจในสิ่งเร้าที่นำมากระตุ้น เพื่อให้บุคคล มีความรู้สึกที่จะยอมรับสิ่งเร้า นั้นและเลือกที่จะสนใจสิ่งเร้า นั้น ๆ

ขั้นที่ 2 ขั้นการตอบสนอง (Responding) เมื่อบุคคลสนใจแบบอย่างที่ดีในขั้นที่ 1 แล้ว จะเกิดทัศนคติต่อสิ่งเร้า นั้นแล้วจะตอบสนองซึ่ง ได้แก่ การยอมรับสิ่งเร้า นั้น เกิดความรู้สึกอยากตอบสนอง หรือเกิดความพอใจจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น

ขั้นที่ 3 ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองและได้รับความพึงพอใจ บุคคลนั้นจะมีทัศนคติที่ดีและเห็นคุณค่าของสิ่งนั้นเกิดความชื่นชอบ และผูกพันต่อสิ่งนั้น

ขั้นที่ 4 ขั้นการจัดระบบ (Organizing) เมื่อบุคคลเห็นคุณค่าของสิ่งนั้นแล้วเขาจะนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในระบบชีวิตของตนเองและเชื่อถือในการปฏิบัติต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นการปฏิบัติจนเป็นกิจนิสัยอย่างสม่ำเสมอ จนพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นจากกระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัยบุคคลของบลูม(Bloom)ได้นำมากำหนดเกณฑ์การให้ คะแนนการประเมินจิตสาธารณะ เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ให้ 1 คะแนน เมื่อผู้กระทำมีจิตสาธารณะขั้นการรับรู้ (Perceiving)

ให้ 2 คะแนน เมื่อผู้กระทำมีจิตสาธารณะขั้นการตอบสนอง (Responding)

ให้ 3 คะแนน เมื่อผู้กระทำมีจิตสาธารณะขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing)

ให้ 4 คะแนน เมื่อผู้กระทำมีจิตสาธารณะขั้นการจัดระบบ (Organizing)

ให้ 5 คะแนน เมื่อผู้กระทำมีจิตสาธารณะขั้นการปฏิบัติจนเป็นลักษณะนิสัย (Characterization)

จันทร์จิรา มูลเมือง (2535) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิต นักศึกษาต่างสาขาวิชา ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ จำนวนรวม 48 ข้อคำถาม โดยมีข้อคำถามครอบคลุมพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม 17 ด้าน ได้แก่ 1) การปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎระเบียบของสังคม 2) ติดตามความเคลื่อนไหวของสังคม 3) ระแวดระวังการทำสิ่งที่เป็นผลเสียหายต่อส่วนรวม 4) เข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับสังคม 5) ให้ความช่วยเหลือแก่ทางราชการในการพัฒนาสังคม 6) ชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมในการพัฒนาสังคม 7) เสียสละเวลาส่วนหนึ่งเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคม 8) มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นใน

การพัฒนาสังคม 9) แนะนำประชาชนปฏิบัติจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม 10) รักษาชื่อเสียงเกียรติยศของมหาวิทยาลัย 11) ไม่กระทำสิ่งที่เป็นภัยต่อสังคม 12) เป็นพยานรู้เห็นการกระทำความผิด 13) ควบคุมการกระทำของคนให้อยู่ในขอบเขตที่สังคมยอมรับ 14) รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม 15) ช่วยบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ 16) มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง 17) ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

พริษา นิลมาต (2550) สร้างแบบวัดจิตสาธารณะมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เกณฑ์การให้คะแนนด้านบวก คือ 5, 4, 3, 2 และ 1 การให้คะแนนด้านลบ

เจษฎา หนูรุ่ง (2551) การวัดจิตสาธารณะนี้มีด้วยกัน 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน ระดับการศึกษา โดยลักษณะของแบบวัดเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) มีข้อคำถามทั้งหมด 2 ข้อ

ตอนที่ 1 แบบวัดจิตสาธารณะ เป็นแบบสถานการณ์ เพื่อวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะ 3 ด้าน ดังนี้

1.1 การใช้ วัดได้จาก

- 1) ดูแลรักษาส่งของ เมื่อใช้แล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดี
- 2) ลักษณะของการใช้ ใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม

1.2 การถือเป็นที่ วัดได้จาก

- 1) ทำตามหน้าที่และเคารพกฎระเบียบที่กำหนด
- 2) รับอาสาที่จะทำ บางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวม คอยสอดส่องดูแลสาธารณะ

สมบัติของส่วนรวม

1.3 การเคารพสิทธิ วัดได้จาก

- 1) ไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของตน
- 2) แบ่งปันและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม

งานวิจัยนี้ จึงได้กำหนดเครื่องมือในการวัดจิตสาธารณะของผู้เรียน โดย วัดจากแบบวัดสถานการณ์

ศิริ แคนสา (2551) การสร้างเครื่องมือเพื่อวัดจิตสำนึกสาธารณะนั้น สร้างเครื่องมือตามกรอบความหมายของนิยามศัพท์และลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกสาธารณะที่กำหนดขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านที่จะศึกษาหรือโดยการดูความสอดคล้องของความคิดเห็นตามกรอบทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ตามเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวถึงจิตสำนึกในเรื่องต่าง ๆ ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ พบว่า ความตรง (Validity) จะให้ผู้เชี่ยวชาญในด้านที่ต้องการศึกษาตรวจสอบ

หรือให้ผู้เชี่ยวชาญทางการสร้างแบบวัดตรวจสอบ ด้านความเที่ยง (Reliability) นิยมใช้วิธีการสอบซ้ำ หรือการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ในด้านการจำแนก (Power of Discriminate) จะใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มคะแนนสูงและกลุ่มคะแนนต่ำ โดยใช้สถิติ T-Test ส่วนรูปแบบของเครื่องมือการวัดจิตสำนึกส่วนมากจะใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ตเป็นรูปแบบในการสร้างแบบวัด เนื่องจากจิตสำนึกเป็นส่วนหนึ่งของเจตคติ (Attitude) และในการวัดเจตคติ มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Rating Scales) ได้รับความนิยมในการวัดเจตคติมากที่สุด และให้ค่าความเที่ยงตรงใกล้เคียงกับมาตรวัดแบบอื่น

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวิธีวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะ คือการสังเกต โดยใช้ประสาทสัมผัสของผู้สังเกตเฝ้าดูพฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นแสดงออกมาในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการดู และไม่มีการควบคุมสถานการณ์ที่ทำการศึกษากการสังเกต

6. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory) แบนดูรา (Bandura อ้างถึงใน สมหมาย วิเศษชู, 2554, น.35) เชื่อว่าการเรียนรู้ทางสังคมคือว่าจริยธรรมเป็นเรื่องราวของกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจกระทำ และกำกับการกระทำของตน กฎเกณฑ์เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่สังคมกำหนด บางส่วนจะเป็นกฎเกณฑ์ในใจของตนเอง นอกจากนี้บุคคลยังอาจสร้างกฎเกณฑ์บางอย่างเด่นชัดกับกฎเกณฑ์กับสังคม ทฤษฎีนี้ระบุว่าพฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ โดยมี 2 รูปแบบหลัก คือการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง คือการเรียนรู้จากผลกรรม และการเรียนรู้จากการสังเกต ดังนี้

1. การเรียนรู้จากผลกรรม เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง แล้วเรียนรู้ผลกรรมที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่มีต่อมนุษย์มี 3 ด้าน คือ ด้านการให้ข้อมูล ด้านการจูงใจและด้านการเสริมแรง

2. การเรียนรู้จากการสังเกตการเรียนรู้ชนิดนี้ เกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบ (Model) ตัวแบบสำหรับการเรียนรู้จากสังคม แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ตัวแบบจริง ตัวแบบสัญลักษณ์และคำบอกเล่าหรือสาระบันทึก โดยจะสังเกตว่าตัวแปรทำอะไร ทำอย่างไร มีกฎเกณฑ์อย่างไร เมื่อสังเกตได้แล้ว ผู้สังเกตมีความคิดว่าตนสามารถทำพฤติกรรมใหม่ได้อย่างไร การเรียนรู้จากการสังเกตจำเป็นต้องมีกระบวนการในการเรียนรู้ถึง 4 ประการ คือกระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการกระทำทางร่างกายและกระบวนการจูงใจ

แบนดูรา (Bandura) ได้แบ่งแม่แบบไว้เป็น 2 ชนิด คือแม่แบบตัวจริงและแม่แบบที่เป็นสัญลักษณ์และได้สรุปถึงอิทธิพลของแม่แบบที่มีผู้สังเกต ดังนี้ (ระเวียง ดอนศรีษา, 2554, น.33-34)

1. การสร้างพฤติกรรมใหม่เมื่อผู้สังเกตได้เห็นการกระทำของแม่แบบ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผู้สังเกตไม่เคยพบเห็นมาก่อนผู้สังเกตจะรวบรวมข้อมูลซึ่งการกระทำใหม่ในรูปแบบของลักษณะและถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมใหม่

2. การสร้างกฎเกณฑ์หรือหลักการใหม่จะเกิดขึ้นในสภาพที่ผู้สังเกตเห็นการกระทำของแม่แบบในลักษณะต่าง ๆ จากนั้นผู้สังเกตจะทดสอบการกระทำตามแม่แบบลักษณะต่าง ๆ และถ้าการตอบสนองส่งผลทางบวกผู้สังเกตจะรวบรวมรูปแบบลักษณะของแม่แบบ ในรูปแบบต่าง ๆ แล้วนำมาสร้างเป็นกฎเกณฑ์ใหม่หรือหลักการใหม่

3. การสอนความคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ การมีแม่แบบจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์เพราะเมื่อนมนุษย์เห็นแม่แบบกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่มีนัยยะอาจใช้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ประกอบกับการกระทำของแม่แบบมาพัฒนาเป็นความคิดหรือพฤติกรรมใหม่ขึ้นมา

4. การยับยั้งการกระทำและลดความหวั่นเกรงที่จะกระทำการที่ได้เห็น แม่แบบถูกลงโทษ ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำตามแม่แบบนั้น และในทำนองเดียวกัน ถ้าได้เห็นแม่แบบทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและไม่ห้ามปรามแล้วไม่มีผลกระทบใด ๆ ตามมา ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามแม่แบบ

5. การส่งเสริมการกระทำ การมีแม่แบบจะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกระทำทั้งที่เป็นทางบวกและทางลบ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบแสดงพฤติกรรมหนึ่งและได้รับรางวัล ผู้สังเกตมีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้น ในทำนองเดียวกันถ้าผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบที่แสดงความก้าวร้าวและได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งดี ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มกระทำตามมากขึ้น ดังนั้นการเสนอแม่แบบในสังคมจำเป็นต้องมีความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะอาจจะมีผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมทางลบได้

6. ทางด้านอารมณ์ การมีแม่แบบนอกจากจะส่งผลต่อการกระทำแล้ว ยังมีผลต่ออารมณ์ของผู้สังเกตให้รุนแรงเพิ่มขึ้นและกระตุ้นให้เกิดอารมณ์คล้ายตามไปด้วย

7. การเอื้ออำนวยให้เกิดการกระทำตามแม่แบบ การกระทำที่ให้เห็น คุณค่าและมีความชื่นชอบอยู่เสมอ การกระทำของแม่แบบนั้นก็จะทำให้ผู้สังเกตทำได้โดยรวดเร็วและกระทำได้ง่าย นอกจากนี้เมื่อคนสามารถกระทำตามแม่แบบได้เร็วจะทำให้เกิดการแผ่ขยายจากสังคมหนึ่งได้รวดเร็วด้วย

สรุปหลักการทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของเบนดูรา (Bandura) คือ 1. การเรียนรู้จากผลกรรม คือเป็นการเรียนรู้ที่บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองแล้วเรียนรู้ผลกรรมที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่มีต่อมนุษย์มี 3 ด้าน คือ ด้านการให้ข้อมูล ด้านการจูงใจและด้านการเสริมแรง 2. การเรียนรู้จากการสังเกต คือการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งการเรียนรู้จากสังคม แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ตัวแบบจริง ตัวแบบสัญลักษณ์และคำบอกเล่าหรือสาระบันทึก โดยจะ

สังเกตว่าตัวแบบทำอะไร ทำอย่างไร มีกฎเกณฑ์อย่างไร เมื่อสังเกตได้แล้ว ผู้สังเกตมีความคิดว่าตนสามารถทำพฤติกรรมใหม่ได้อย่างไร การเรียนรู้จากการสังเกตจำเป็นต้องมีกระบวนการในการเรียนรู้ถึง 4 ประการ คือกระบวนการใส่ใจคือให้มีความสนใจตัวแบบ กระบวนการเก็บจำคือ เมื่อสนใจตัวแบบแล้วก็จะบันทึกสิ่งที่ได้สังเกตไว้ในระบบความจำของตนเอง กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง คือการลองแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบและกระบวนการจูงใจ คือ แสดงผลการกระทำจากการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ ถ้าผลที่ตัวแบบได้รับเป็นไปในทางบวกก็จะจูงใจให้ทำแสดงพฤติกรรมตามแบบขั้นตอนการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบมี 2 ขั้นคือ 1. ขั้นการได้มาซึ่งการเรียนรู้ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ 2. ขั้นการกระทำ ซึ่งอาจกระทำหรือไม่กระทำก็ได้

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6

โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 ตั้งอยู่เลขที่ 104 หมู่ 1 ตำบลหนองสะเดา อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี มีเนื้อที่ 52 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา เดิมพื้นที่ตำบลหนองสะเดา ไม่มีโรงเรียนราษฎรบ้านใหม่ศรีสุพรรณ โดยการนำของ นายวน มีชนะ และนายหอม ลุ่มล่า จึงได้ยื่นหนังสือขอจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาขึ้นที่บ้านใหม่ศรีสุพรรณ โดยมีพระสมุห์จันทร์ เจ้าอาวาสวัดใหม่ศรีสุพรรณ ยินดียกที่ดินของวัดให้ จำนวน 12 ไร่ 87 ตารางวา เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงเรียน แต่เนื่องจากจำนวนที่ดินยังไม่พอตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา ซึ่งต้องมีเนื้อที่ 35 ไร่ขึ้นไป ประกอบกับขณะนั้น ฯพณฯ บรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสมัยนั้น มีดำริที่จะสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษา ทางอำเภอจึงเสนอให้ ฯพณฯ บรรหาร ศิลปอาชา พิจารณา ซึ่ง ฯพณฯ บรรหาร และคุณหญิงแจ่มใส ศิลปอาชา ได้เดินทางมาดูสถานที่ที่จะสร้างโรงเรียน และได้ติดต่อขอซื้อที่ดินใกล้วัดใหม่ศรีสุพรรณให้อีก 22 ไร่ 73 ตารางวา จากนายสุชาติ มีชนะ นายชะลอ สว่างศรี และนายเสริม ลำภาทอง ในราคาไร่ละ 30,000 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 632,250 บาท ภายหลัง ฯพณฯ บรรหาร ศิลปอาชา ได้ติดต่อขอซื้อที่ดินอีก 11 ไร่ จากนายสังัด อินทร์แปลง ในราคา ไร่ละ 90,000 บาท โดยให้คุณจงชัย เทียงธรรม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นผู้ประสานงาน และในปี พ.ศ. 2537 ฯพณฯ บรรหาร ศิลปอาชา ได้ติดต่อขอซื้อที่ดินหลังโรงเรียนให้อีกจำนวน 8 ไร่ รวมเนื้อที่โรงเรียนทั้งสิ้น 52 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา

ในวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศจัดตั้งโรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 ตำบลหนองสะเดา อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ขึ้น โดยในระยะแรกศึกษาธิการจังหวัดสุพรรณบุรี นายโชติ แยมแสง ได้แต่งตั้งให้ นายปรารมภ์ จำปาศรี ศึกษาธิการอำเภอสามชุก เป็นผู้ประสานงานรับสมัครนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 25-31 มีนาคม พ.ศ. 2534 และในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2534 กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้ นายเชิดศักดิ์

ศุภโศภณ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสรวงสุทธาวิทยา ปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 6 เปิดทำการสอนตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2534 จำนวน 2 ห้องเรียน โดยได้รับความอนุเคราะห์ครู-อาจารย์ จากโรงเรียนสามชุกรัตนโกศาราม มาช่วยสอน 7 คน จากโรงเรียนสรวงสุทธา 2 คน จากโรงเรียนทุ่งแฝกพิทยาคม 1 คน รวมครู-อาจารย์ที่มาช่วยสอน 10 คนมีนักเรียนทั้งสิ้น 78 คน เป็นชาย 38 คน หญิง 40 คน

วิสัยทัศน์ (Vision)

โรงเรียนสะอาด บรรยากาศดี นักเรียนมีจิตสาธารณะ ใช้ทักษะดำเนินชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญา

เรียนดี มีคุณธรรม นำสังคม

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริมการรักษาความสะอาด
2. จัดบรรยากาศและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
3. สร้างความตระหนักด้านจิตสาธารณะ
4. มุ่งเน้นการใช้ทักษะในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าประสงค์

1. นักเรียนและบุคลากรภายในโรงเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม
2. นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ และสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง
3. โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุข
4. นักเรียนและบุคลากรภายในโรงเรียน มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อัตลักษณ์ของสถานศึกษา

“โรงเรียนสะอาด บรรยากาศดี นักเรียนมีจิตสาธารณะ ใช้ทักษะดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง”

เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

“นักเรียนมีจิตสาธารณะ ใช้ทักษะดำเนินชีวิต” (โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา6,2562)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

บงอร เสรีรัตน์ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ การสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 66 คน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แนวการสอนวิชาการวางแผนชีวิตและพัฒนาตน แบบประเมินการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนรู้ และประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่มและบันทึกการเรียนรู้ ตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิควิเคราะห์แบบสามเส้า(Triangulation) ผลคือ ได้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่มีองค์ประกอบ คือ แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เทคนิคสำคัญ ตัวบ่งชี้ การสอน และการเรียนรู้ ผลที่ได้รับ และปัจจัยสนับสนุน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เกิดความเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงความคิดต่อตนเองและผู้อื่น การประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิต และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

ธีรนนท์ มีสา (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ศาสนพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยใช้ องค์ประกอบพื้นฐานจิตตปัญญาศึกษา 7 ประการ คือ การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญความรักความเมตตา การเชื่อมโยงสัมพันธ์ การเผชิญความจริง ความต่อเนื่อง ความมุ่งมั่นและชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาผลการเรียนรู้เรื่องศาสนาพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เพื่อศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการเรียนโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา 3) เพื่อศึกษาผลการเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองและการเกิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม โดยใช้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กับนักเรียน จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบบันทึกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสังเกตการสอนในชั้นเรียนแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน แบบบันทึกการสัมภาษณ์นักเรียน แบบบันทึกการเขียนอนุทินของนักเรียน บันทึกประจำวันของผู้ศึกษา (Diaries) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการศึกษา พบว่า 1. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อน

เรียน คิดเป็นร้อยละ 96 2. นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการเรียนโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาในระดับมากที่สุด 3. นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองและเกิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และการสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองและเกิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมจึงควรส่งเสริมให้ครูนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้สอนนักเรียนต่อไป

อัคพงษ์ สุขมาตย์ (2553) ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นเวลา 20 สัปดาห์ๆละ 2 ชั่วโมง รวม 40 ชั่วโมง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น นักเรียนกลุ่มทดลองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา และจิตสาธารณะ เปลี่ยนแปลงไปจากหลังการทดสอบสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ได้ค่าเฉลี่ย 4.50

ศิริลักษณ์ เลื่อนยศ (2553) ได้พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อหาเกณฑ์ปกติของแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จำนวน 639 คน โดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 30 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะมีลักษณะคำถามเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ 3 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกมีคะแนนตั้งแต่ 1-3 คะแนน แบ่งได้ คือ 1. การทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกายด้วยการอาสาด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน 2. การเต็มใจ ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงาน 3. การแบ่งปัน ทรัพย์สินสิ่งของ สร้างความสุขให้กับผู้อื่น และช่วยแก้ปัญหาหรือ 4. การเต็มใจ ดูแลสิ่งแวดล้อมด้วยและการดูแลรักษาธรรมชาติ 5. การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนชุมชนและสังคม 6. การร่วมร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนหรือร่วมสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความตั้งใจกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.60 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.84-5.90

ระเวียง ดอนศรีธา (2554) ใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนที่ได้เข้าร่วม และไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ และเพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวพัฒนาจิตสาธารณะก่อนและหลังการทดลอง และ โดยทำการทดลอง 3 ครั้ง

จำนวน 1 เดือน เครื่องมือคือ แบบวัดจิตสาธารณะ สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (T-Test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยจิตสาธารณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิมพ์ฤดี ประเสริฐสังข์ (2554) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความรัก และเข้าใจตนเอง ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 จุดประสงค์คือ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองของนักเรียน และมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างความรักและเข้าใจตนเอง เป็นวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลที่ข้อมูลเป็นครูในโรงเรียน นักเรียนจำนวน 37 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 10 แผน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน แบบบันทึกการสัมภาษณ์นักเรียน และแบบบันทึกการเรียนรู้อิงของนักเรียน (อนุทิน) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละดังนี้ วงจร 1 คิดเป็นร้อยละ 92.00 วงจร 2 คิดเป็นร้อยละ 92.56 ซึ่งอยู่ในระดับที่ดีมากและนักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์ ซึ่งนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ รู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างแรงจูงใจ สามารถควบคุมตนเอง ยอมรับในตนเองและผู้อื่น เกิดความคิด ความรู้สึกมีความเชื่อทัศนคติที่ดีในการมองโลก มีความเชื่อมั่นในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และมีความเมตตากรุณา รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น ได้ปฏิบัติตามมากขึ้น

นันทวัฒน์ ชุนชี (2556) ได้พัฒนาหนังสือเรียนเล่มเล็กโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของอาสาชวูกาชาดผลการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ในการทดลองหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม ครั้งที่ 1 โดยใช้ฝึกอบรมอาสาชวูกาชาดทดลองแบบรายบุคคล จำนวน 6 คน พบว่ามีคะแนนประสิทธิภาพของ กระบวนการ คิดเป็นร้อยละ 80.19 และคะแนนประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คิดเป็นร้อยละ 80.76 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ในการทดลองครั้งที่ 2 ใช้ฝึกอบรมในกลุ่มเล็ก จำนวน 12 คน พบว่า มีคะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ 81.67 และคะแนนประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คิดเป็นร้อยละ 81.84 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดในการทดลองครั้งที่ 3 ใช้ชุดฝึกอบรมในกลุ่มใหญ่ จำนวน 30 คน พบว่า มีคะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ 81.48 และคะแนนประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คิดเป็นร้อยละ 83.48 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมทั้งสองครั้งสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนด ผลการประเมินผลการเรียนรู้จากชุดฝึกอบรมในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน พบว่าภายหลังการ ฝึกอบรมอาสา ชวูกาชาด มีคะแนนความรู้ ทักษะด้าน

ปฐมพยาบาล สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวัดระดับจิตสาธารณะภายหลังเสร็จสิ้นการอบรมไปแล้ว 1 เดือน พบว่าอาสาชวูกาชาดมีระดับ จิตสาธารณะ ภายหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กิริติวิทย์ สุวรรณธรรมมา (2556) ได้การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
2. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะที่พัฒนาขึ้น
3. ศึกษาผลการนารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาบริบทการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะ กลุ่มเป้าหมายเป็นครูผู้สอนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 5 จำนวน 10 คน
- ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ระยะที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน
- ระยะที่ 4 การขยายผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีกระบวนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นที่ 1 ทำสมาธิแผ่เมตตาจิต ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ประกอบด้วย 1) สร้างความสนใจให้เรียนรู้จากตัวแบบ 2) นำเสนอตัวแบบจิตสาธารณะ 3) สังเกตและจดจำพฤติกรรมของตัวแบบ 4) สร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญประกอบด้วย 1) สุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ 2) น้อมสัจใจอย่างใคร่ครวญเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตน ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติ 2) กำกับตนเองในการปฏิบัติ 3) ปฏิบัติด้วยจิตเมตตาขั้นที่ 5 ประเมินการปฏิบัติของตน ขั้นที่ 6 สะท้อนผลการปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) สุนทรียสนทนาสะท้อนประสบการณ์การปฏิบัติ 2) บันทึกผลการเรียนรู้
2. การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะจากการวัดในช่วงเวลาหลังเรียนสูงกว่าช่วงเวลาก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียน หลังเรียน 2 สัปดาห์และหลังเรียน 4 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนมีความคงทนในพฤติกรรมจิตสาธารณะ
3. การขยายผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริธร ศรีจันทร์ (2557) ได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาโดยมุ่งหมายเพื่อ

- 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา

หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวจิตตปัญญาศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา และ 3) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตร และระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้หลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาความต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ต้องการพัฒนา 2) หลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และแผนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา 3) แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ 4) แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของผู้เรียน 5) อนุทินผู้เรียน 6) แบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนที่มีต่อครอบครัว โรงเรียน และสังคม โดยการประเมินตนเอง เพื่อน ครูและผู้ปกครองและ 7) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 จำนวน 26 คน ปีการศึกษา 2556 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนจากการวัดซ้ำ 4 ครั้ง โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One - Way Repeated Measure ANOVA) ผลจากการวิจัย 1. ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันมีสาเหตุมาจากการขาดจิตสำนึกที่ดีของคนในสังคม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ต้องการพัฒนา คือ ใฝ่เรียนรู้ และมีจิตสาธารณะ 2. หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) จุดมุ่งหมาย 2) สาระการการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) การรับรู้จากสิ่งต่าง ๆ (2) การฟังอย่างลึกซึ้ง (3) สุนทรียสนทนา (4) การฝึกปฏิบัติ (5) การสะท้อนการเรียนรู้ และมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 3 ชั้น คือ ชั้นเตรียม ชั้นเรียนรู้ และชั้นสรุป 3. ผลการใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีพฤติกรรมจิตสาธารณะต่อครอบครัว โรงเรียน และสังคม จากการวัด 4 ครั้ง สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

ประจิม เมืองแก้ว (2558) ได้ศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลที่ได้คือการจัดกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตัวเองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเองและคนอื่นๆสูงขึ้น

ปีณพร ศรีปลั่ง (2559) ได้การพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริม

จิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2. ศึกษาผลการใช้กิจกรรม เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 3. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ จำนวน 30 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแผนการจัดกิจกรรม แบบสอบถามวัดความคิดเห็นทางด้านความคิดและพฤติกรรมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ (Paired Test) ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ที่ผู้วิจัยออกแบบ โดยใช้วิธีสอนแบบการคิดทางวิทยาศาสตร์ที่ดีประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือขั้นสร้างความเชื่อมโยง (Connection) ขั้นการซักถาม การเรียนรู้ (Questioning) ขั้นสะท้อนตนเอง (Self-reflecting) และขั้นซักถามเกี่ยวกับความจริงหรือความสามารถในการเชื่อถือได้ (Questioning The truth Or Believability) 2) ผลการใช้กิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะ พบว่า หลังการทดลองนักศึกษาคณะครุศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-Value = 0.01) โดยมีผลต่างของคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 20.16 คะแนน และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามอยู่ในระดับมาก

อรนิตย์ ภูเขียว (2560) ได้พัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีจุดมุ่งหมาย 4 ข้อ คือ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการสร้างกิจกรรม 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพกิจกรรม 3) ศึกษาผลการใช้กิจกรรม 4) ศึกษาความคิดเห็นต่อการใช้กิจกรรม โดยมี 4 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสาร งานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน และสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการและครูหัวหน้ากลุ่มสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 160 คน 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมของกิจกรรม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน 3) ศึกษาผลการใช้กิจกรรม โดยนำกิจกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2559 โรงเรียนวัดบ้านดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะ โดยการสังเกตจากครู 4) ศึกษาความคิดเห็นต่อการใช้กิจกรรม โดยครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 15 คน ผลการวิจัย 1) สภาพจิตสาธารณะปัจจุบัน พบว่า โรงเรียน ผู้บริหาร ครูและชุมชนขาดการปลูกฝังเรื่องจิตสาธารณะอย่างจริงจัง รวมถึงหลักสูตรสถานศึกษาไม่กำหนดการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ

ที่ชัดเจน จึงเกิดปัญหาทำให้นักเรียนไม่สนใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ไม่สนใจทรัพยากรของโรงเรียน ที่มีการใช้ร่วมกันนักเรียนขาดความรับผิดชอบ ทำให้เกิดมลภาวะต่างๆ และจากการสอบถามแนวทาง ในการสร้างกิจกรรม พบว่าหลักการจัดกิจกรรม แนวการจัดกิจกรรมและการวัดผลประเมินผล มีความสำคัญมากที่สุด 2) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพกิจกรรม ดังนี้ 2.1) กิจกรรมมี 7 องค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐาน วิธีการจัดการเรียนรู้ วัดดูประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาและการวัดผลประเมินผล รวม 3 หน่วยการเรียนรู้ 6 แผนการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้าง จิตสาธารณะใน 3 ด้าน คือ การมีจิตสาธารณะในตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม 2.2) คุณภาพความ เหมาะสมของกิจกรรมอยู่ในระดับดีมาก 3) ผลการใช้กิจกรรม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมด้าน จิตสาธารณะสูงขึ้น ซึ่งนักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นทุกด้าน 4) ความคิดเห็นต่อการใช้กิจกรรม พบว่า ความคิดเห็นต่อการใช้กิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อการ์ (Akkar,z.m, 2003) ได้ศึกษาจิตสำนึกสาธารณะของคนนิวคาสเซิล สหราชอาณาจักรอังกฤษ ในช่วง 10 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1990 - 2000 จากการศึกษาประวัติศาสตร์ สังคมการเมือง เศรษฐกิจ พบว่ามีการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะด้วยการเปิดให้พื้นที่สาธารณะ หรือเวทีให้คน ในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คือ 1. การวางแผนการออกแบบกิจกรรม 2. การลงมือปฏิบัติ 3. การ การจัดการ และรักษาดูแล 4. การเคารพกฎเกณฑ์ในการใช้และปฏิบัติของส่วนรวม และยัง พบว่า พื้นที่สาธารณะมีแนวโน้มลดลง สรุปได้ว่า 1. สำหรับนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยส่วนใหญ่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะ ได้แก่ ค่านิยมของครอบครัว การอบรม และ และกลุ่มเพื่อน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และเกิดจาก ครูผู้สอน อาจารย์ แบบอย่างบุคคลสำคัญ ผู้ที่ทำการกิจกรรมเพื่อ ส่วนรวมและสื่อมวลชน 2. ลักษณะทางจริยธรรม/พฤติกรรมของผู้มีจิตสาธารณะ ได้แก่ ความรัก เอื้ออาทร สามัคคี มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน และเสียสละ 3. แนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมการสื่อสารและการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นสำคัญอื่น ๆ ได้แก่ 3.1 ระเบียบวิจัย มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อหาความสัมพันธ์ จำแนกองค์ประกอบเพื่อสร้าง การพยากรณ์ และเปรียบเทียบระดับจิตสาธารณะ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วิธีการวิจัยกึ่งทดลอง โดยเวลา ที่ใช้ในการทดลองเฉลี่ย 10-20 ชั่วโมง หรือ 12-24 ครั้ง ๆ ละ 50 - 90 นาที นอกจากนี้ยังพบวิธีการวิจัย เชิงคุณภาพ โดยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Discussion) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ใช้วิธีการสุ่ม อย่างง่าย โดยการจับสลากแบ่งเป็นกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม วิธีการสุ่มแบบ สองขั้นตอน วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิแบบมีสัดส่วน วิธีการสุ่มแบบหลาย

ขั้นตอนในงานวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา แบบเฉพาะเจาะจง ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยส่วนใหญ่ เป็นแบบวัดจิตสาธารณะ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และ แบบเลือกตอบตามสถานการณ์ โดยเก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง 3.2 ตัวแปร หรือปัจจัยที่สัมพันธ์ในทางบวกกับจิตสาธารณะ ได้แก่ ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต (กลุ่มวิชาการ กลุ่มอาชีพ กลุ่มก้าวหน้า กลุ่มกิจกรรม กลุ่มสังคม)ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และปัจจัยที่สัมพันธ์ในทางลบกับจิตสาธารณะ ได้แก่ ภูมิปัญญา ส่วนปัจจัยที่สามารถร่วมกันพยากรณ์จิตสาธารณะ ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม อัตมโนทัศน์ ค่านิยมบุคคลทางครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างเพื่อน เอกลักษณะแห่งตน รูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มก้าวหน้า รูปแบบการดำเนินชีวิตกลุ่มกิจกรรมและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยวิธีการสร้างเสริมจิตสาธารณะ ได้แก่ การใช้ตัวแบบเช่น แบบอย่างบุคคล บิดามารดา และการเข้าร่วมกิจกรรมที่ก่อเกิดประโยชน์แก่สังคม เช่น กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน กิจกรรมด้านศิลปะและดนตรี กิจกรรมด้านเด็กเยาวชน กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ชินนิชิ (Shimichi, 2007) ได้ศึกษาจิตสำนึกสาธารณะและการนำความรู้เข้าไปใช้ในชุมชนกรณีศึกษาการใช้พื้นที่สาธารณะในชนบทไทย พบว่าการขาดจิตสำนึกสาธารณะเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาชีวิตประจำวันของคนในสังคมไทย พฤติกรรมความร่วมมือและปฏิสัมพันธ์ประจำวันของคนในสังคมจะเกิดขึ้น เมื่อความรู้ที่นำมาใช้ในชุมชนมีเหตุผลสอดคล้องกับวัฒนธรรมจารีตประเพณีและความต้องการปัจจุบันของเขา

โซริ แอมป์ (Sori-Ampai, Pissamai, 2011, p.42-47) ได้ศึกษา ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่มีต่อ E.Q. ของนิสิตระดับปริญญาตรี ปี1 วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย โดยดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อเน้นการเปลี่ยนแปลงส่วนบุคคลของนักศึกษาชั้นปีแรกเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานแห่งชาติและลักษณะที่จำเป็นของพลเมืองไทย เช่น คนไทยจะต้องดี เก่งและมีความสุข ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อ E.Q. โดยจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ 14 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง กิจกรรมหลักที่เน้นในแต่ละแผน คือ การทำสมาธิ(Meditate) สนทนา (Dialogue) และ การฟังอย่างลึกซึ้ง(Deep listening) ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ย E.Q. ของนิสิตสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย (Norm) ในทุกด้าน (ดี เก่ง และมีความสุข) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 2) คะแนนเฉลี่ย E.Q. ของนิสิตหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 3) ผลการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นกิจกรรมที่ดีมาก มีประโยชน์ ที่จะช่วยให้ นิสิตสามารถควบคุมตนเองได้ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรับผิดชอบ

มีแรงจูงใจ ในการเรียนรู้และการทำงาน มองเห็นคุณค่าตนเอง มีความภาคภูมิใจ ฟังพอใจในชีวิต และ
ทำให้จิตใจสงบ ซึ่งนิสัยยืนยันว่าจะนำแนวคิดดังกล่าวไปในชีวิตประจำวันต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

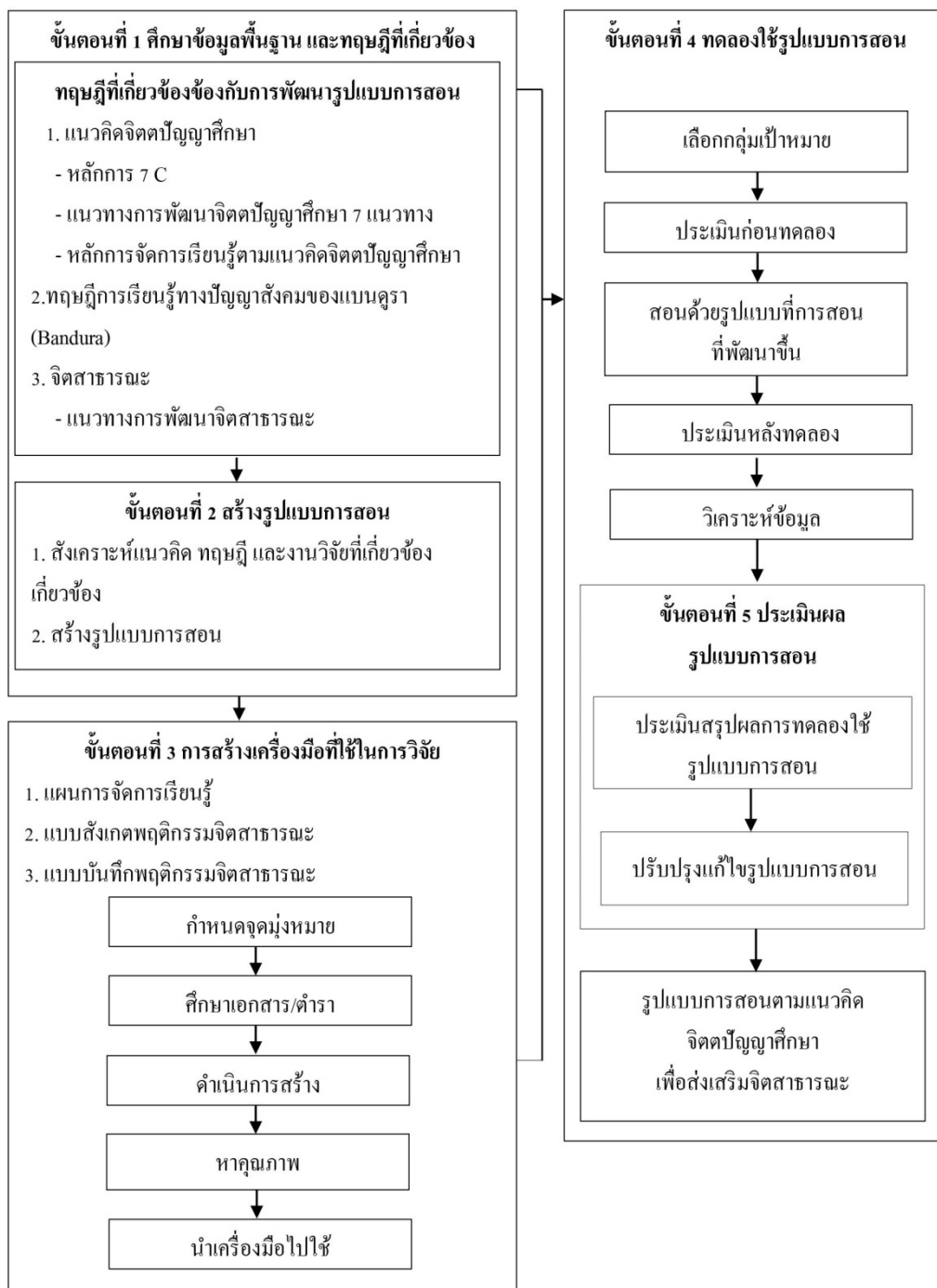
ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการสอน

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลรูปแบบการสอน

ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถนำเสนอแสดงดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวมข้อมูล พื้นฐาน ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษาลักษณะของนักเรียนที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

1.2 สภาพการเรียนการสอน

1.3 ผลการเรียนรู้ของนักเรียน

2. กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอน โดยให้สอดคล้องกับประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 แนวคิดจิตปัญญาศึกษา ในเรื่องหลักการ 7 C แนวทางการพัฒนาจิตปัญญาศึกษา 7 แนวทาง และหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura)

2.3 จิตสาธารณะ ในเรื่อง แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะ

3. กำหนดองค์ประกอบในการสร้างรูปแบบการเรียนการสอน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการสอน มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1 ทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดของรูปแบบการสอน

3.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน

3.3 กระบวนการสอนของรูปแบบ

ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการสอนตามรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบการสอนสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการสอนที่จะพัฒนา

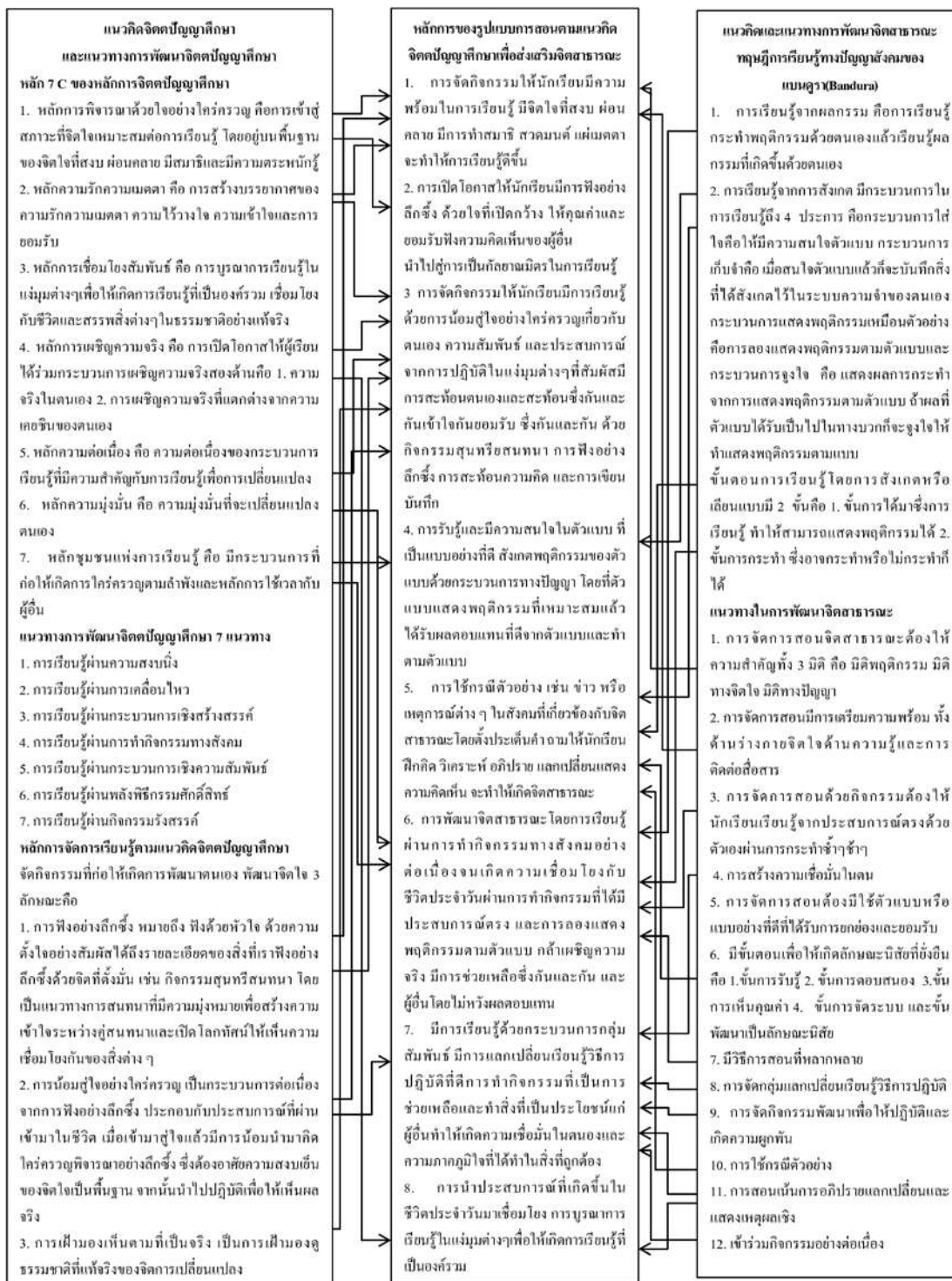
ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการสอน

การสร้างรูปแบบการสอนสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมี 4 องค์ประกอบ คือ

1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอน

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3. กระบวนการสอนตามรูปแบบการสอน 4. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับ

จากการสอนตามรูปแบบ นำองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนสังเคราะห์เป็นหลักการดังนี้

ภาพที่ 3 การสังเคราะห์หลักการเรียนรู้ของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ

ภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของหลักการเรียนรู้ของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการนำองค์ประกอบการเรียนการสอนมาสังเคราะห์ได้กระบวนการเรียนการสอน มี 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ เป็นกิจกรรมที่สร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยให้นักเรียน ทำจิตใจให้สงบด้วยการสวดมนต์ ทำสมาธิแผ่เมตตา

ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ประกอบด้วย การสร้างความสนใจให้นักเรียนเรียนรู้จาก ตัวแบบ การเสนอตัวแบบ เป็นกรณีตัวอย่าง เช่น ข่าวดัง หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับ จิตสาธารณะให้นักเรียนสังเกตและจดจำพฤติกรรมของตัวแบบ และสร้างแรงจูงใจเพื่อให้นักเรียน มีแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามตัวแบบโดยการยกย่อง ชื่นชมการปฏิบัติของตัวแบบและผลตอบแทนที่ ตัวแบบได้รับ

ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย นักเรียนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นใน สังคมปัจจุบัน ให้นักเรียน ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับเพื่อนจากความสำเร็จของการ ปฏิบัติตนของตัวแบบจิตสาธารณะในกิจกรรมสุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นผู้มี จิตสาธารณะ และพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยให้ นักเรียนนำเสนอประสบการณ์ที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของตัวเองและเพื่อนในการช่วยเหลือผู้อื่น มาพิจารณาอย่างใคร่ครวญตระหนักถึงปัญหา เสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดง พฤติกรรมสาธารณะและมีความเชื่อมั่นว่าสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้

ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติให้นักเรียน ได้รู้ พฤติกรรมที่ต้องกระทำอย่างชัดเจน ให้นักเรียนเขียนบันทึกการปฏิบัติของตน ในแบบบันทึก พฤติกรรมจิตสาธารณะให้นักเรียน ได้ทำกิจกรรมด้านอาสาพัฒนาเกี่ยวกับจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่อง และให้คำปรึกษาและให้กำลังใจกับนักเรียนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและช่วยผู้อื่นด้วยใจ ที่เมตตาโดยไม่หวังผลตอบแทน

ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาสะท้อน ประสบการณ์ที่ตนเองปฏิบัติ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึก ความสำเร็จ ประโยชน์ ในการ ทำกิจกรรม และจากแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะร่วมกับผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ แบบวัดจิตสาธารณะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนการสอน

แผนการจัดการเรียนรู้สำหรับรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ แต่ละแผนประกอบด้วย สารการเรียนรู้ สารสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ขั้นตอนการสอน สื่อการสอน และการวัดประเมินผล โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาเนื้อหาสาระของกิจกรรมอาสาพัฒนา โดยวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1.2 ศึกษารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาขึ้น

1.3 จัดทำกำหนดการจัดการเรียนรู้

1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ โดยใช้เนื้อหาในกิจกรรมอาสาพัฒนา และคัดเลือกเนื้อหาที่ใช้สอนจำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

ตารางที่ 4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่แสดงเนื้อหา จำนวน 12 ชั่วโมง จำนวน 2 แผน

แผนการจัดการเรียนรู้	เนื้อหา	จำนวนชั่วโมง
1	การช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น	6
2	การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน	6
	รวม	12

1.5 นำแผนจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อประธานกรรมการและกรรมการที่ปรึกษาหารือ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของเนื้อหาความสอดคล้องของจุดประสงค์กับกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอน ความถูกต้องของภาษาที่ใช้และความเป็นไปได้ของกิจกรรม ปรับปรุงตามคำแนะนำ

1.6 นำแผนจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบอีกครั้งโดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เรียบร้อยพร้อมที่จะนำไปใช้ โดยมีรายละเอียดและเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

ระดับการประเมิน 5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ระดับการประเมิน 4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก

ระดับการประเมิน 3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ ปานกลาง

ระดับการประเมิน 2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อย

ระดับการประเมิน 1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยคะแนนมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ซึ่งใช้แนวคิดของพื้นที่
ใต้โค้งปกติ (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2533) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

การกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม ถ้าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่
3.50 ขึ้นไปและมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) จะถือว่าแผนการ
จัดการเรียนรู้มีคุณภาพเหมาะสมในเบื้องต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยพบค่าเฉลี่ยการประเมินความเหมาะสมของ
แผนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 2 แผนอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้สอนจริง

2. การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ

การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎี เทคนิควิธีการ การวัดและประเมินผล และวิธีการสร้างแบบสังเกต
พฤติกรรมจิตสาธารณะ

2.2 กำหนดนิยามศัพท์ของจิตสาธารณะสำหรับการใช้ในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม
จิตสาธารณะ

2.3 เขียนพฤติกรรมจิตสาธารณะจากนิยามศัพท์ของจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และ
กำหนดขึ้น

2.4 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยครู กำหนดคุณภาพและ
เกณฑ์การให้คะแนน มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด แบบมาตรประมาณค่ามี 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ

2.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะเสนอที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความ
สอดคล้องกับนิยามศัพท์ของจิตสาธารณะ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.6 นำแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน
3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางภาษา ลักษณะการใช้คำถามตัวเลือก ความสอดคล้องกับ
พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการวัด และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมในแต่ละข้อ
และในแต่ละข้อวัดตรงตามที่กำหนดหรือไม่พิจารณาคัดเลือกข้อคำถาม ประเมินความสอดคล้อง
(Index of Item – Objective Congruence: IOC) ของแบบสังเกตพฤติกรรมแต่ละข้อกับพฤติกรรม
โดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้ +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับประเด็นการประเมิน

ให้ 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับประเด็นการประเมิน

ให้ -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับประเด็นการประเมิน

2.7 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย แล้วพิจารณาเลือก แบบสังเกตพฤติกรรมที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ .50 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ซึ่งถือว่าเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมที่มีความสอดคล้อง แต่หากมีค่าต่ำกว่า .05 ผู้วิจัยจะดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้แบบสังเกตพฤติกรรมที่มีคุณภาพ

2.8 จัดพิมพ์แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วเป็นแบบทดสอบฉบับจริง เพื่อใช้เก็บข้อมูล กับกลุ่มเป้าหมายสำหรับการทำวิจัยต่อไป

3. การสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

การสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1 ศึกษาทฤษฎี เทคนิควิธีการ การวัดและประเมินผล และวิธีการสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

3.2 กำหนดนิยามศัพท์ของพฤติกรรมจิตสาธารณะสำหรับใช้ในการสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

3.3 สร้างแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู

3.4 นำแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะเสนอที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ของจิตสาธารณะ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.5 จัดพิมพ์แบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วเป็นแบบทดสอบฉบับจริง เพื่อใช้เก็บข้อมูล กับกลุ่มเป้าหมายสำหรับการทำวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการสอน

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการสอน โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปทดลองใช้ในสภาพการณ์จริง เพื่อประเมินรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 57 คน จากห้องเรียน 2 ห้อง

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 32 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การดำเนินการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบการทดลอง กลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) โดยจัดให้มีการสังเกตพฤติกรรมก่อนเรียนและหลังเรียน (นพพร ณะชัยจันทร์, 2555) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางแบบแผนการทดลอง

สังเกตพฤติกรรม ก่อนการทดลอง	ทดลอง	สังเกตพฤติกรรม หลังการทดลอง
T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

T₁ หมายถึง สังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลอง

X หมายถึง การเรียนโดยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

T₂ หมายถึง สังเกตพฤติกรรมหลังการทดลอง

จากแบบแผนการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลองในครั้งนี้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2562 - 28 กุมภาพันธ์ 2563

2.2 เสนอเรื่องขออนุมัติผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อขออนุมัติใช้เครื่องมือในการวิจัย

2.3 นำแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จำนวน 18 ข้อ ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมจิตสาธารณะทั้ง 2 ด้าน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียน (Pre-Test) โดยให้ครูผู้สอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คนเป็นผู้สังเกต ก่อนทำการทดลองก่อน 1 สัปดาห์ และบันทึกข้อมูลไว้ สำหรับเป็นข้อมูลก่อนเรียน

2.4 นำแผนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ไปทดลองสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 แผน 12 ชั่วโมง

2.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จำนวน 18 ข้อ ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมจิตสาธารณะทั้ง 2 ด้าน สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังเรียน (Post-Test) โดยให้

ครูผู้สอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คนเป็นผู้สังเกต หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ และบันทึกข้อมูลไว้สำหรับเป็นข้อมูลหลังเรียน

2.6 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรม ก่อนและหลังการเรียนตามแผนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบค่าที (T-Test - Dependent) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.63)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นก่อนและหลังการเรียนการสอน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งสถิติที่ใช้มีดังนี้

3.1 วิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะโดยการหาค่าเฉลี่ย

หาค่าเฉลี่ยของคะแนน (\bar{X}) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2534)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

3.2 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2534)

$$S. D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละด้านยกกำลังสอง
	$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

3.3 หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยครู
โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2534)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับ จุดประสงค์จิตสาธารณะ
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละคน
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.4 การเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียนด้วย
รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาโดยใช้การทดสอบค่าที (T-Test) สำหรับกลุ่มเป้าหมาย
ที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.63)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{(N - 1)}}}$$

เมื่อ	D	แทน	ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่
	df	แทน	ความเป็นอิสระมีค่าเท่ากับ N-1

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการสอน

การประเมินผลรูปแบบการสอนเป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนโดย
วิธีการต่อไปนี้

1. ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของ
องค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการสอนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประเมินค่าความเหมาะสมและความสอดคล้อง องค์ประกอบของรูปแบบการสอนโดยมีรายละเอียดและเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

ระดับการประเมิน 5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ระดับการประเมิน 4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก

ระดับการประเมิน 3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ ปานกลาง

ระดับการประเมิน 2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อย

ระดับการประเมิน 1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยคะแนนมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ซึ่งใช้แนวคิดของพื้นที่ ได้โค้งปกติ (ไชยศ เรื่องสุวรรณ, 2533) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

การกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม ถ้าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) จะถือว่ารูปแบบการสอนมีคุณภาพเหมาะสมในเบื้องต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด

2. นำรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการสอนในเชิงปฏิบัติในสถานการณ์จริงและพิจารณาจากการวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะ

3. ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของจิตสาธารณะหลังได้รับการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนแนวตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ที่ .01

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลจากการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ

ผลจากการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของรูปแบบการสอนและรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญกับการมีจิตสาธารณะ ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงรู้จักการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ โดยให้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด“จิตสาธารณะ” เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 1 ใน 8 ข้อ ที่สถานศึกษาต้องเน้น โดยสถานศึกษาต้องมีชั่วโมงให้เด็กทำกิจกรรมสาธารณะ รวม 165 ชั่วโมง คือประถมศึกษาปีที่ 1-6 จะต้องทำกิจกรรม 60 ชั่วโมง มัธยมศึกษาตอนต้น 45 ชั่วโมง มัธยมศึกษาตอนปลาย 60 ชั่วโมงโดยหวังให้นักเรียนได้ซึมซับสิ่งดี ๆ จากการทำกิจกรรมและเป็นนิสัยติดตัวไปจนโต เพราะถ้าสังคมมีคนที่มีจิตสาธารณะมาก ๆ คนในสังคมมีความเห็นอกเห็นใจกันจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การกำหนด “จิตสาธารณะ” เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ในข้อที่ 18 คือ ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และ

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ อาทิ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ที่สอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และ จิตสาธารณะ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564)

1.2 ในการจัดการเรียนการสอนของครูในเรื่อง จิตสาธารณะของครูส่วนใหญ่ยังเน้นการสอนตามเนื้อหาไม่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน ส่วนมากจะใช้วิธีการให้นักเรียน เรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ โดยให้นักเรียนสังเกตและทำตามตัวแบบจิตสาธารณะ โดยใช้กระบวนการทางปัญญา และจากการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังไม่พบว่ามีการวิชาหรือหลักสูตรเฉพาะที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสาธารณะได้ มีเพียงแนวทางในการบูรณาการหรือสอดแทรกให้เข้าเนื้อหาสาระของรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในต่าง ๆ

1.3 จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน มีสาเหตุมาจากการขาดจิตสำนึกของคนในสังคมเป็นส่วนใหญ่ และแม้ว่าผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องการให้มีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านใฝ่เรียนรู้ โดยทั่วไปครูผู้สอนได้เน้นย้ำและสอดแทรกในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ อยู่แล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะพัฒนารูปแบบการสอน เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ โดยนำกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อันจะเป็นการเริ่มต้นในการสร้างเมล็ดพันธุ์ที่ดีให้กับสังคม เพื่อให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีเหตุมีผล มีความตระหนักคิดรู้จักคิดและทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและส่วนรวม ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคลากรทางการศึกษาจะต้องทำให้เกิดขึ้นในสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอน

2.1 แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้พัฒนาจิตใจ ประกอบด้วยจิตและการคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน ฝึกปฏิบัติจนมีสติและเกิดปัญญา สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตน ผู้อื่นและสังคม ซึ่งแนวทางการพัฒนาจิตตปัญญาศึกษา 7 แนวทาง คือ 1. การเรียนรู้ผ่านความสงบนิ่ง คือ เน้นความสงบของร่างกายและจิตใจ เช่น การภาวนา การสงบนิ่ง 2. การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว คือการฝึกการสังเกตและมีสติอยู่กับการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การทำโยคะ การเดินจงกรม 3. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ คือ การสังเกตใคร่ครวญภายในจิตใจ มีความละเอียดอ่อนประณีต เช่น การวาดภาพ การจัดดอกไม้ 4. การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม คือ การเรียนรู้และใคร่ครวญจนเกิดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันผ่านการทำกิจกรรมที่ได้มีประสบการณ์ตรง เช่น กิจกรรมอาสาสมัคร

การมีสติทำงานในชีวิตประจำวัน 5. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ คือ การมุ่งเน้นฝึกสติโดยเฝ้ามองสภาวะภายในสะท้อนตนเองและสะท้อนซึ่งกันและกัน เช่น สุนทรียสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนความคิด การเขียนบันทึก 6. การเรียนรู้ผ่านพลังพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสงบเย็นและละเอียดประณีตภายใน เช่น การสวดมนต์ภาวนา การปลีกวิเวกตามธรรมชาติ 7. การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมรังสรรค์ คือ การระลึกถึงพระผู้เป็นเจ้าของผู้ศักดิ์สิทธิ์ จิตใจที่บริสุทธิ์ เช่น การสวดมนต์ การอ่านพระคัมภีร์ เมตตาภาวนา ในการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนาจิตใจ 3 ลักษณะคือ 1. การฟังอย่างลึกซึ้ง หมายถึง ฟังด้วยหัวใจด้วยความตั้งใจอย่างสัมพัทธ์ได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้งด้วยจิตที่ตั้งมั่น เช่น กิจกรรมสุนทรียสนทนา โดยเป็นแนวทางการสนทนาที่มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคู่สนทนา และเปิดโลกทัศน์ให้เห็นความเชื่อมโยงกันของสิ่งต่าง ๆ 2. การน้อมใจอย่างใคร่ครวญ เป็นจากการฟังอย่างลึกซึ้ง เมื่อเข้ามาสู่ใจแล้วมีการน้อมนำมาคิดใคร่ครวญพิจารณาอย่างลึกซึ้งประกอบกับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ซึ่งต้องอาศัยความสงบเย็นของจิตใจเป็นพื้นฐาน จากนั้นนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลจริง 3. การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง เป็นมองดูธรรมชาติที่แท้จริงของจิตนาการเปลี่ยนแปลง ไม่คงที่ ก่อให้เกิดสมาธิ และปัญญา และหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura) คือ 1. การเรียนรู้จากผลกรรม คือเป็นการเรียนรู้ที่บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองแล้วเรียนรู้ผลกรรมที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่มีต่อมนุษย์มี 3 ด้าน คือ ด้านการให้ข้อมูล ด้านการจูงใจและด้านการเสริมแรง 2. การเรียนรู้จากการสังเกต คือการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งการเรียนรู้จากสังคม แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ตัวแบบจริง ตัวแบบสัญลักษณ์และคำบอกเล่าหรือสารบบันทึก โดยจะสังเกตว่าตัวแบบทำอะไร ทำอย่างไร มีกฎเกณฑ์อย่างไร เมื่อสังเกตได้แล้ว ผู้สังเกตมีความคิดว่าตนสามารถทำพฤติกรรมใหม่ได้อย่างไร การเรียนรู้จากการสังเกตจำเป็นต้องมีกระบวนการในการเรียนรู้ถึง 4 ประการ คือกระบวนการใส่ใจคือให้มีความสนใจตัวแบบ กระบวนการเก็บจำคือ เมื่อสนใจตัวแบบแล้วก็จะบันทึกสิ่งที่ได้สังเกตไว้ในระบบความจำของตนเอง กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง คือการลองแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบและกระบวนการจูงใจ คือ แสดงผลการกระทำจากการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ ถ้าผลที่ตัวแบบได้รับเป็นไปในทางบวกก็จะจูงใจให้ทำแสดงพฤติกรรมตามแบบขั้นตอนการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบมี 2 ขั้นคือ 1. ขั้นการได้มาซึ่งการเรียนรู้ ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ 2. ขั้นการกระทำ ซึ่งอาจกระทำหรือไม่กระทำก็ได้

2.3 แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะ จะต้องบูรณาการทั้งแนวคิด หลักการ และเทคนิควิธีต่าง ๆ จะประสบความสำเร็จได้ มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้ 1. การจัดการสอนจิตสาธารณะต้องให้ความสำคัญทั้ง 3 มิติ คือ มิติพฤติกรรม คือการกระทำ ที่ถูกต้อง มิติทางจิตใจ คือ ความภาคภูมิใจ ที่ได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องและมิติทางปัญญา คือ ความเข้าใจของความหมายที่แท้จริงของสิ่งที่คนทำ

2. การจัดการสอนมีการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกายจิตใจด้านความรู้และการติดต่อสื่อสาร

3. การจัดการสอนด้วยกิจกรรมต้องให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตัวเองผ่านการกระทำ ซ้ำๆ ซ้ำๆ เพื่อเน้นย้ำและป้องกันการเลือนหายหรือเปลี่ยนแปลงให้จิตสำนึกมีความคงทน

4. การสร้างความเชื่อมั่นในตน การจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่เกิดจิตสาธารณะของตนเอง ควรมีกิจกรรมที่เป็นการช่วยเหลือและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

5. การจัดการสอนต้องมีใช้ตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีที่ได้รับการยกย่องและยอมรับให้เป็นแบบอย่าง

6. มีขั้นตอนเพื่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่ยั่งยืน คือ 1.ขั้นการรับรู้ (Perceiving Or Receiving) 2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) 3.ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) 4. ขั้นการจัดระบบ (Organizing) และขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization)

7. มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ได้แก่การใช้บทบาทของผู้นำ การใช้การสื่อสารแบบรวมศูนย์ การใช้กระบวนการศึกษาเรียนรู้ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้ตัวแบบที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

8. การจัดกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่ดี

9. การจัดกิจกรรมพัฒนาเพื่อปฏิบัติและเกิดความผูกพัน

10. การใช้กรณีตัวอย่าง เช่น ข่าว หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ โดยตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เรียนฝึกคิด วิเคราะห์ อภิปราย และแก้ปัญหา

11. การสอนเน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยนและแสดงผลเชิง จริยธรรมการสอนโดยการใช้ตัวแบบและกรณีตัวอย่าง การสอนโดยการ ให้ปฏิบัติในสถานการณ์จำลองสถานการณ์จริงและการสอนโดยการใช้การปรับพฤติกรรม การสอนแบบใช้โครงงานการสอนโดยการเล่านิทาน การสอนแบบใช้กระบวนการกลุ่ม

12. เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้ได้รับการพัฒนาให้เป็นคนเก่ง คนดี และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

3. ผลการสร้างรูปแบบการสอน

รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มี 4 องค์ประกอบดังนี้

1. ทฤษฎี หลักการ แนวคิดของรูปแบบการสอน

1.1 การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ มีจิตใจที่สงบ ผ่อนคลาย มีการทำสมาธิ สวดมนต์ แผ่เมตตาจะทำให้การเรียนรู้ดีขึ้น

1.2 การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีการฟังอย่างลึกซึ้ง ด้วยใจที่เปิดกว้าง ให้คุณค่าและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นำไปสู่การเป็นกัลยาณมิตรในการเรียนรู้

1.3 การจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีการเรียนรู้ด้วยการน้อมสูลงใจอย่างใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ และประสบการณ์จากการปฏิบัติในแง่มุมต่างๆที่สัมผัสมีการสะท้อนตนเองและสะท้อนซึ่งกันและกันเข้าใจกันยอมรับ ซึ่งกันและกัน ด้วยกิจกรรมสุนทรียสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนความคิด และการเขียนบันทึก

1.4 การรับรู้และมีความสนใจในตัวแบบ ที่เป็นแบบอย่างที่ดี สังเกตพฤติกรรมของตัวแบบด้วยกระบวนการทางปัญญา โดยที่ตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมแล้วได้รับผลตอบแทนที่ดีจากตัวแบบและทำตามตัวแบบ

1.5 การใช้กรณีตัวอย่าง เช่น ข่าว หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ โดยตั้งประเด็นคำถามให้นักเรียนฝึกคิด วิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น จะทำให้เกิดจิตสาธารณะ

1.6 การพัฒนาจิตสาธารณะโดยการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่องจนเกิดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันผ่านการทำกิจกรรมที่ได้มีประสบการณ์ตรง และการลงแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ กล้าเผชิญความจริง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน

1.7 มีการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่ดี การทำกิจกรรมที่เป็นการช่วยเหลือและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และความภาคภูมิใจที่ได้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง

1.8 การนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมาเชื่อมโยง การบูรณาการเรียนรู้ในแง่มุมต่างๆเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมี 2 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ คือ

1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้คือ

1.1 อาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

1.2 แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน

2. การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ

2.1 ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ

2.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการสอน 5 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ เป็นกิจกรรมที่สร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยให้นักเรียนนักเรียนทำจิตใจให้สงบด้วยการสวดมนต์ ทำสมาธิแผ่เมตตา

ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะประกอบด้วย การสร้างความสนใจให้นักเรียนเรียนรู้จากตัวแบบ การเสนอตัวแบบ เป็นกรณีตัวอย่าง เช่น ข่าวก หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ ให้นักเรียนสังเกตและจดจำพฤติกรรมของตัวแบบ และสร้างแรงจูงใจเพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามตัวแบบโดยการยกย่อง ชื่นชมการปฏิบัติของตัวแบบและผลตอบแทนที่ตัวแบบได้รับ

ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย นักเรียนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ให้นักเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับเพื่อนจากความสำเร็จของการปฏิบัติตามของตัวแบบจิตสาธารณะในกิจกรรมสุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ และพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยให้นักเรียนนำประสบการณ์ที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของตัวเองและเพื่อนในการช่วยเหลือผู้อื่นมาพิจารณาอย่างใคร่ครวญตระหนักถึงปัญหา เสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสาธารณะและมีความเชื่อมั่นว่าสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้

ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติให้นักเรียนได้รู้พฤติกรรมที่ต้องกระทำอย่างชัดเจน ให้นักเรียนเขียนบันทึกการปฏิบัติของตน ในแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมด้านอาสาพัฒนาเกี่ยวกับจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่อง และให้คำปรึกษาและให้กำลังใจกับนักเรียนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและช่วยผู้อื่นด้วยใจที่เมตตาโดยไม่หวังผลตอบแทน

ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาสะท้อนประสบการณ์ที่ตนเองปฏิบัติ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึก ความสำเร็จ ประโยชน์ในการทำกิจกรรม และจากแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะร่วมกับผู้อื่น

4. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนตามรูปแบบ นักเรียนมีการพัฒนาจิตสาธารณะ ทั้ง 2 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ คือ

1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ
 - 1.1 อาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ
 - 1.2 แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน
2. การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ
 - 2.1 ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ
 - 2.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริม

จิตสาธารณะ

1. ผลการหาคุณภาพเครื่องมือ

1.1 ก่อนการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดำเนินการประเมินค่าความเหมาะสมและความสอดคล้อง ของรูปแบบการสอน

จากการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนจากผู้เชี่ยวชาญ

1. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.89

2. จุดมุ่งหมายของรูปแบบการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.00

3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.87

4. ผลของผู้เรียนที่ได้รับจากรูปแบบการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.00 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ทุกประเด็น

ผู้วิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมากที่สุด

1.2 ก่อนการนำแผนการเรียนการสอนไปใช้ ผู้วิจัยได้นำแผนการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดำเนินการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence = IOC) โดยพิจารณาจากความครบถ้วน ครอบคลุม และสอดคล้องในองค์ประกอบของแผนการสอน ได้แก่ การกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนการสอนสาระสำคัญ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ได้ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของแต่ละแผนที่ระดับ 1 ซึ่งมีความเหมาะสมนำไปใช้ได้ทุกแผน

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.1 การทดลองใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดำเนินการโดยนำกระบวนการจัดการสอนของรูปแบบการสอนที่สร้างขึ้น ไปใช้ในกิจกรรมการสอนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน โดยเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการสอนดังตาราง

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ด้านการช่วยเหลือ ผู้อื่นด้วยความ เต็มใจโดยไม่หวัง ผลตอบแทน	N	\bar{X}	SD	t	p
ก่อนเรียน	11	2.71	.26	-39.50**	.000
หลังเรียน	11	4.08	.34		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ก่อนได้รับการเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม เท่ากับ 2.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .26 หลังจากเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม เท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .34 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย โดยใช้ค่าสถิติ (T-Test) พบว่า คะแนนพฤติกรรมหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนตามรูปแบบ พบว่าพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทำกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ ต่อโรงเรียน	N	\bar{X}	SD	t	p
ก่อนเรียน	7	2.96	.16	-64.88**	.000
หลังเรียน	7	4.35	.21		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ก่อนได้รับการเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม เท่ากับ 2.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .16 หลังจากเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม เท่ากับ 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .21 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย โดยใช้ค่าสถิติ (T-Test) พบว่า คะแนนพฤติกรรมหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนตามรูปแบบ พบว่าพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อพัฒนาส่งเสริมจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้สังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยแยกเป็นขั้นตอนตามกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนการสอนที่ 1 เรื่องการช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น
ชั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ (10 นาที)

นักเรียนทำจิตให้สงบ โดยการนั่งสมาธิ สวดมนต์ และแผ่เมตตา

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนยังมีความตื่นตัวในการเรียนรู้รูปแบบใหม่ทำให้บางคนยังไม่ค่อยมีสมาธิในช่วง 1-3 นาทีแรก และหลังจากนั้นก็มีความสนใจในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ (30 นาที)

2.1 ครูกระตุ้นให้นักเรียนสนใจตัวแบบจิตสาธารณะโดยอธิบาย “บุคคลที่ครูจะนำเสนอในวิดีโอครั้งนี้เป็นบุคคลที่มีจิตใจดีงามช่วยเหลือผู้คนที่ลำบากในสังคม” และให้นักเรียนตั้งใจศึกษาการปฏิบัติตนของเขาจากวิดีโอครั้งนี้ เพื่อจะเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติของนักเรียนในการช่วยเหลือผู้อื่น

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความตื่นตัวและสนใจในตัวแบบจิตสาธารณะที่ครูจะนำมาให้ดูด้วยความตั้งใจ

2.2 นักเรียนดูวิดีโอตัวแบบจิตสาธารณะ “การช่วยเหลือบุคคลอื่นของ บิณฑ์ บันลือฤทธิ์”

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนทุกคนดูวิดีโอตัวแบบจิตสาธารณะของ บิณฑ์ บันลือฤทธิ์ด้วยความตั้งใจและมีการพูดคุยซักถามกันในเรื่องที่ตัวแบบทำในการช่วยเหลือผู้อื่น

2.3 นักเรียนสังเกต และจดจำการกระทำของตัวแบบจิตสาธารณะ ว่าตัวแบบจิตสาธารณะมีการปฏิบัติตนอย่างไร การกระทำใดที่นักเรียนประทับใจ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติต่อไป

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนทุกคนสามารถบอกการกระทำของตัวแบบได้ว่าเป็นการช่วยเหลือผู้อื่น โดยที่ไม่หวังผลตอบแทนและช่วยเหลือด้วยจิตใจที่เมตตา ไม่หวังผลตอบแทนและบอกความประทับใจในตัวแบบว่าเป็นคนที่น่าชื่นชม ช่วยเหลือคนอื่นโดยที่ไม่หวังผลตอบแทน และไม่รังเกียจผู้อื่น

2.4 ครูใช้คำพูดจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ โดยการยกย่องชื่นชมการปฏิบัติของตัวแบบจิตสาธารณะ

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความชื่นชมในตัวแบบโดยทุกคนสามารถบอกสิ่งที่น่าชื่นชมของตนเองที่มีต่อตัวแบบได้ ว่าเป็นบุคคลที่น่าชื่นชมในสังคมไทย มีความเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่เลือกสถานที่และเลือกปฏิบัติ ช่วยเหลือผู้อื่นไม่ใช่แค่เฉพาะวันเดียวแต่ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนมาหลายปี

ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (50 นาที)

3.1 นักเรียนทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของตัวแบบจิตสาธารณะ และร่วมกันยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีการแบ่งกลุ่ม นั่งเป็นวงกลม กลุ่มละ 5-6 คน แล้วมีการสนทนาอย่างสงบ โดยแสดงความคิดเห็นทีละ 1 คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนของตัว

แบบจิตสาธารณะ ว่าเป็นบุคคลที่มีจิตใจดี มีความเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ช่วยในทุกๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นเท่าที่ตนเองจะทำได้ และร่วมกันยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ปัญหาการทะเลาะกันในสังคมเพราะคนไม่มีจิตใจที่เมตตาต่อกัน ปัญหาการความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

3.2 นักเรียนกำหนดเป้าหมายของตนเองในการช่วยเหลือผู้อื่น

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจในการที่จะได้ทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น โดยกำหนดเป้าหมายในการช่วยเหลือคนอื่นที่ตนเองพอจะทำได้ และเมื่อมีโอกาสหรือเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน

ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ (1 สัปดาห์)

4.1 นักเรียนหาข้อมูลและวิเคราะห์บุคคลในโรงเรียนว่าต้องการได้รับความช่วยเหลืออย่างไรบ้าง โดยให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมที่จะช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นในเวลา 2 สัปดาห์ โดยเขียนลงในแบบบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียน

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนแต่ละคนสามารถวิเคราะห์ได้ว่าบุคคลในโรงเรียนต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง เช่น ช่วยครูทำงานต่างๆ ที่ตนเองพอจะทำได้และเมื่อมีโอกาส คือ ช่วยถือของ จัดเรียงเอกสารประกอบการสอน จัดบอร์ดต่างๆ ช่วยซ่อมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ตนเองทำได้ ทำความสะอาดชั้นเรียน ช่วยเหลือ เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ด้วยการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียน หรือขนม ช่วยทำความสะอาดห้องเรียน หรือบุคคลอื่นในโรงเรียนเมื่อมีโอกาส โดยดูจากแบบบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียน

4.2 นักเรียนได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับจิตสาธารณะตามแผนอย่างต่อเนื่อง (2 สัปดาห์) ด้วยความเมตตาจากจิตใจมีความรัก ความปรารถนาดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในโรงเรียน เป็นการกระทำด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

ผลจากการทำกิจกรรม เป็นการทำกิจกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 2 สัปดาห์ จากการสังเกตพบว่านักเรียนทุกคนมีความตั้งใจ กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่างๆ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน และในขณะที่ทำกิจกรรมก็มีความสุขสนุกสนานที่ได้ทำกิจกรรมนั้นๆ โดยกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำดูจากแบบบันทึกบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียน ประกอบด้วยกิจกรรม ช่วยครูถือของ ให้เพื่อน ยืมอุปกรณ์การเรียน ช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียน แบ่งขนมให้เพื่อน ช่วยครูจัดสถานที่ในกิจกรรมต่างๆ ทาสีห้องเรียน บริจาคเงินทำบุญ ช่วยติวหนังสือให้เพื่อน ช่วยเก็บขยะในโรงเรียน ช่วยครูเรียงเอกสารแจก ช่วยเสิร์ฟน้ำในงานศพของคนในชุมชนบริเวณ โรงเรียน และช่วยงานครู เพื่อน และบุคคลใน โรงเรียนเมื่อต้องการความช่วยเหลือต่างๆ บางอย่างก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ตั้งเป้าหมายไว้ แต่เมื่อมีคนมาขอความช่วยเหลือจึงให้การช่วยเหลือ เช่นมีคนมาถามทางไปห้องพักครู

4.3 ครูคอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษาชี้แนะโดยจัดให้พบกันอาทิตย์ละ 1 ครั้ง

ผลจากการทำกิจกรรม ใน 1 สัปดาห์ ครูจะนัดนักเรียนมาพบเพื่อซักถามปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่นักเรียนตั้งใจจะทำกิจกรรมให้สำเร็จตามที่ตนเองได้ตั้งไว้ แต่เนื่องจากเวลามีจำกัดทำให้ทำกิจกรรมได้ไม่ครบที่ตั้งไว้

ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม (40 นาที)

5.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาสะท้อนประสบการณ์ในการปฏิบัติของตน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับความรู้สึกในการปฏิบัติ ความสุข ความสำเร็จที่ได้รับจากการอาสาช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียน

ผลจากการทำกิจกรรม นักเรียนมีการแบ่งกลุ่ม นั่งเป็นวงกลม กลุ่มละ 5-6 คน แล้วมีการสนทนาอย่างสงบ โดยพูดทีละ 1 คน เกี่ยวกับความรู้สึกในการปฏิบัติ ความสุข ความสำเร็จที่ได้รับจากการอาสาช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียน ซึ่งนักเรียนทั้งหมดรู้สึกมีความสุข สบายใจ น้อยแต่ก็มีความสุขที่ได้ทำ ภูมิใจที่ได้ทำกิจกรรม การช่วยเหลือคนอื่นทำได้ไม่ยาก สนุกสนานที่ได้ทำกิจกรรมช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียน และยังอยากที่จะทำกิจกรรมนี้ต่อไปเรื่อยๆเมื่อมีโอกาส

5.2 นักเรียนแต่ละคนเขียนบันทึกหลังจากที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมการอาสาช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน ตนเองมีการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจอย่างไร และเขียนประโยชน์ที่ได้รับจากการช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนลงในแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ผลจากการทำกิจกรรม จากการดูบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียนพบว่า การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ คือ ทำให้ตนเองมีความสุข ทำให้สบายใจ ภูมิใจที่ได้ทำกิจกรรม ภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือคนอื่นทำได้ง่าย อยากทำอีกถ้ามีโอกาส และความรู้สึกหลังทำกิจกรรมคือ รู้สึกได้ช่วยเหลือคนที่เดือดร้อน รู้สึกดี ภูมิใจ มีความสุข รู้สึกมีคุณค่า อยากช่วยเหลืออีก การช่วยเหลือคนอื่นทำได้ง่ายๆ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน และตั้งใจจะช่วยเหลือทุกคนเมื่อมีโอกาส

2. แผนการจัดการเรียนการสอนที่ 2 เรื่อง การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ (10 นาที)

นักเรียนทำจิตให้สงบ โดยการนั่งสมาธิ สวดมนต์ และแผ่เมตตา

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนตั้งใจทำกิจกรรมทุกคนและมีสมาธิตลอดการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ (30 นาที)

2.1 ครูกระตุ้นให้นักเรียนสนใจตัวแบบจิตสาธารณะ โดยอธิบาย “บุคคลที่ครูจะนำเสนอในวีดิทัศน์นี้เป็นบุคคลที่มีจิตใจดีงามช่วยเหลือผู้คนที่ลำบากในสังคม” และให้นักเรียนตั้งใจศึกษาการปฏิบัติตนของเขาจาก วีดิทัศน์นี้ เพื่อจะเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติของนักเรียนในการช่วยเหลือผู้อื่น

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความสนใจในตัวแบบจิตสาธารณะที่ครูจะนำมาให้ดูด้วยความตั้งใจเพราะเป็นบุคคลที่ตนเองชื่นชอบอยู่แล้ว

2.2 นักเรียนคู่วิดีทัศน์ตัวแบบจิตสาธารณะ “การวิ่งช่วยเหลือระดมรายได้ของคุณ บอดีส์แลม”

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนทุกคนคู่วิดีทัศน์การวิ่งช่วยเหลือระดมรายได้ของคุณ บอดีส์แลม ด้วยความสนใจและตั้งใจอยากเรียนรู้จากตัวแบบจิตสาธารณะเพราะเป็นนักร้องที่ตนเองชื่นชอบ มีการสนทนาซักถามและจดบันทึกการปฏิบัติของตัวแบบ ด้วยความตั้งใจ เพราะตัวแบบสามารถสร้างความสนใจ ให้เรียนรู้และเกิดแรงบันดาลใจให้นักเรียนตามกับตัวแบบจิตสาธารณะ

2.3 นักเรียนสังเกต และจดจำการกระทำของตัวแบบจิตสาธารณะ ว่าตัวแบบจิตสาธารณะมีการปฏิบัติตนอย่างไร การกระทำใดที่นักเรียนประทับใจ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติตนต่อไป

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนทุกคนสามารถบอกการกระทำของตัวแบบได้ ว่าตัวแบบวิ่งเพื่อรับเงินบริจาคมาซื้อเครื่องมือแพทย์ตามโรงพยาบาลต่างๆที่ขาดแคลน และบอกความประทับใจในตัวแบบว่าเป็นบุคคลที่น่าชื่นชม มีความตั้งใจจริงในการช่วยเหลือบุคคลอื่น เป็นการช่วยเหลือที่ให้ทุกคนในประเทศมีส่วนร่วมเท่าที่กำลังตนเองจะทำไหว เป็นการช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน และการกระทำของเขาทำให้เห็นน้ำใจของคนไทยทั่วประเทศ ที่ช่วยเหลือคนละเล็กละน้อยก็สามารถซื้อเครื่องมือแพทย์ในราคาหลายล้านได้

2.4 ครูใช้คำพูดจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ โดยการยกย่องชื่นชมการปฏิบัติของตัวแบบจิตสาธารณะ

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความชื่นชมในตัวแบบโดยทุกคนสามารถบอกสิ่งที่น่าชื่นชมของตนเองที่มีต่อตัวแบบได้ว่า ตัวแบบเป็นคนที่มีความตั้งใจดี ทำเพื่อส่วนร่วม สิ่งที่เขาทำเป็นการช่วยเหลือคนไทยทั่วประเทศ และอยากที่จะทำตามตัวแบบในสิ่งที่ตนเองพอจะทำได้

ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (50 นาที)

3.1 นักเรียนทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของตัวแบบจิตสาธารณะ และร่วมกันยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีการแบ่งกลุ่ม นั่งเป็นวงกลม กลุ่มละ 5-6 คน แล้วมีการสนทนา อย่างสงบ โดยแสดงความคิดเห็นทีละ 1 คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนของตัวแบบจิตสาธารณะ และร่วมกันยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเช่นปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาคนตกงาน ปัญหายาเสพติด ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการทิ้งขยะ และในขณะที่นักเรียนทุกคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนักเรียนคู่อิทธิพล ใช้คำพูดในการส่งเสริมในการทำความดี ยอมรับ

ความคิดเห็นของเพื่อน เมื่อดำเนินการสุ่มทริยสนทนาเสร็จนักเรียนนั่งสงบนิ่งนำประสบการณ์ต่างๆที่ได้เรียนรู้จากตัวแบบ ประสบการณ์ของตนเองและเพื่อนมาพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ

3.2 นักเรียนกำหนดเป้าหมายของตนเองในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความสนใจในการที่จะได้การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนด้วยการกำหนดเป้าหมายว่าจะช่วยทำกิจกรรมในโรงเรียนได้ เช่น การทำสิ่งต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนเช่น การปลูกต้นไม้และรดน้ำต้นไม้ การเก็บขยะ การใช้สิ่งของต่างๆภายในโรงเรียนด้วยความระมัดระวัง การเข้าร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนได้จัดขึ้น และมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถที่จะปฏิบัติกิจกรรมได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ (1 สัปดาห์)

4.1 นักเรียนหาข้อมูลและวิเคราะห์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่ต้องการโดยให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายและการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนในเวลา 2 สัปดาห์ โดยเขียนลงในแบบบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียน

ผลการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนแต่ละคนสามารถวิเคราะห์ได้ว่าจะทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนอะไรบ้าง และนักเรียนจะมีทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนอย่างไร เช่น การเก็บขยะ การทำความสะอาดเขตรับผิดชอบ การใช้สิ่งของภายในโรงเรียนด้วยความระมัดระวัง การรดน้ำต้นไม้ ปลูกต้นไม้ ใช้สิ่งของต่างๆในโรงเรียนด้วยความระมัดระวัง ร่วมกิจกรรมทำบุญในวันพระ กิจกรรมธนาคารขยะ กิจกรรมเวียนเทียน กิจกรรมวันสิ่งแวดล้อม กิจกรรมของชุมชน และจะร่วมในทุกกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยดูจากแบบบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียน

4.2 นักเรียนได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับจิตสาธารณะตามแผนอย่างต่อเนื่อง (2 สัปดาห์) ด้วยความเมตตาจากจิตใจ มีความรัก ความปรารถนาดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ในโรงเรียน เป็นการกระทำด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

ผลจากการทำกิจกรรม เป็นการทำกิจกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 2 สัปดาห์ จากการสังเกตพบว่านักเรียนทุกคนมีความตั้งใจกระตือรือร้นอยากที่จะทำกิจกรรม และมีความสุขในการทำกิจกรรมทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนโดยปฏิบัติตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และไม่หวังผลตอบแทน

4.3 ครูคอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษาชี้แนะ โดยจัดให้พบกันสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ผลจากการทำกิจกรรม ใน 1 สัปดาห์ ครูจะนัดนักเรียนมาพบเพื่อซักถามปัญหาและอุปสรรคในการแก้ปัญหา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่กิจกรรมที่นักเรียนตั้งใจทำเพื่อเป็นประโยชน์กับโรงเรียนบางเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการทำอย่างต่อเนื่อง เช่นการปลูกต้นไม้ การรดน้ำ

ต้นไม้ การเก็บขยะ ทำความสะอาดเขตพัฒนา ซึ่งนักเรียนมีความตั้งใจจะไปเรื่อยๆจนโรงเรียนปิดเทอม

ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม (40 นาที)

5.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาสะท้อนประสบการณ์ในการปฏิบัติของตน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับความรู้สึกในการปฏิบัติ ความสุข ความสำเร็จที่ได้รับจากการอาสาช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียน

ผลจากการทำกิจกรรม นักเรียนมีการแบ่งกลุ่ม นั่งเป็นวงกลม กลุ่มละ 5-6 คน แล้วมีการสนทนาอย่างสงบ โดยพูดทีละ 1 คน เกี่ยวกับความรู้สึกในการปฏิบัติ ความสุข ความสำเร็จที่ได้รับจากการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อโรงเรียน ซึ่งนักเรียนทั้งหมดรู้สึกมีความสุข สนุกสนาน ที่ได้ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อโรงเรียน และยังอยากที่จะทำกิจกรรมนี้ต่อไปเรื่อยๆเมื่อมีโอกาสและนักเรียนประเมินการปฏิบัติของตนเองได้โดยการปฏิบัติของตนเปรียบเทียบกับเป้าหมายและกิจกรรมที่ตนเองได้กำหนดไว้ ส่วนมากนักเรียนจะทำได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ

5.2 นักเรียนแต่ละคนเขียนบันทึกหลังจากที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อโรงเรียนตนเองมีการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจอย่างไร และเขียนประโยชน์ที่ได้รับจากการช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนลงในแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ผลจากการทำกิจกรรม จากการดูบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียนพบว่า การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ คือ ทำให้ตนเองมีความสุข ทำให้สบายใจ ภาคภูมิใจ เหนื่อยแต่ก็มีความสุขและประโยชน์ที่ได้จากการทำกิจกรรมคือ ทำให้ได้ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อโรงเรียน ทำให้โรงเรียนน่าอยู่มากขึ้น และความรู้สึกหลักจากการทำกิจกรรมคือ รู้สึกภูมิใจ สุขใจที่ได้ทำ อยากทำกิจกรรมอีกเมื่อมีโอกาส การทำความดีนั้นทำง่าย รู้สึกรักโรงเรียนมากขึ้น ตั้งใจจะทำความดีไปเรื่อยๆ ถ้ามีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อคนอื่นและโรงเรียนก็จะเข้าร่วมทุกครั้ง และตั้งใจจะทำกิจกรรมไปจนเรียนจบจากโรงเรียน ซึ่งในการจัดกิจกรรมในเรื่องการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียนนักเรียนมีความสนใจ เต็มใจ กระตือรือร้น และสนุกกับการทำกิจกรรม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามขั้นตอน

1. ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการสอน
 - 1.1 ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอน
 - 1.2 สร้างรูปแบบการสอน โดยมี 4 องค์ประกอบ คือ 1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอน 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3. กระบวนการสอนตามรูปแบบการสอน 4. ผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบการสอน
2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 แผนการจัดการเรียนรู้
 - 2.2 แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ
 - 2.3 แบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ
3. ขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการสอน
 - 3.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย
 - 3.2 การดำเนินการทดลอง
 - 3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล
4. ขั้นตอนการประเมินผลรูปแบบการสอน
 - 4.1. ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการสอน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ได้รู้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย

1. ทฤษฎี หลักการ แนวคิด

2. วัตถุประสงค์

3. กระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม

4. ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนตามรูปแบบ

2. ผลการเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียนพบว่าจิตสาธารณะทั้งสองด้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รู้รูปแบบการสอนตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รูปแบบการสอนนี้มีความสมบูรณ์เพราะได้มีการพัฒนาอย่างเหมาะสมโดย ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยขั้นตอนอย่างเป็นระบบโดยมีขั้นตอนในการการพัฒนารูปแบบการสอน คือ 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2. สร้างรูปแบบการสอน 3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4. ทดลองใช้รูปแบบการสอน 5. ประเมินผลรูปแบบการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แจมมณี (2560, น.201-204) กล่าวว่าในการพัฒนารูปแบบการสอน มีขั้นตอนประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนารูปแบบการสอนให้ชัดเจน ศึกษาหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ นำองค์ประกอบต่าง ๆ มาจัดเป็นหมวดหมู่จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ สร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ทดลองใช้รูปแบบเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น ประเมินผล และปรับปรุงรูปแบบ และยังสอดคล้องกับ วิโพภูษั วัฒนานันมิตกุล (2559, น.316-317)

กล่าวว่่า ขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบการสอนคือ กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอน การสร้างรูปแบบการสอน การสร้างเอกสารประกอบรูปแบบการสอน การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการสอน และเอกสารประกอบการสอน และการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบการสอน ในกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์ หลัก 7 C ของหลักการจิตตปัญญาศึกษา คือ หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ หลักความรักความ หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ หลักการเผชิญความจริง หลักความ หลักความ หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ และแนวทางการพัฒนาจิตตปัญญาศึกษา 7 แนวทาง ประกอบด้วย การเรียนรู้ผ่านความสงบนิ่ง การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิง การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ การเรียนรู้ผ่านพลังพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ และหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย การฟังอย่างลึกซึ้ง การน้อมดูใจอย่างใคร่ครวญ การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง และใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura) ที่ประกอบด้วย การเรียนรู้จากผลกรรม การเรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบ และแนวทางในการพัฒนาจิตสาธารณะ ที่ประกอบด้วย การจัดการสอนจิตสาธารณะมี 3 มิติ คือ มิติพฤติกรรม มิติทางจิตใจ มิติทางปัญญา มีการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกายจิตใจด้านความรู้และการติดต่อสื่อสาร การจัดการสอนด้วยกิจกรรมต้องให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตัวเอง ผ่านการกระทำซ้ำๆ ซ้ำๆ การสร้างความเชื่อมั่นในตน การจัดการสอนต้องมีใช้ตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีที่ได้รับการยกย่องและยอมรับให้เป็นแบบอย่าง มีขั้นตอนเพื่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่ยั่งยืน คือ ขั้นตอนรับรู้ (Perceiving Or Receiving) ขั้นตอนตอบสนอง (Responding) ขั้นตอนเห็นคุณค่า (Valuing) ขั้นตอนจัดระบบ (Organizing) และขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) มีวิธีการสอนที่หลากหลาย การจัดกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่ดีการจัดกิจกรรมพัฒนาเพื่อให้เกิดปฏิบัติและเกิดความผูกพัน การใช้กรณีตัวอย่าง การสอนเน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยน การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้ได้รับการพัฒนาให้เป็นคนเก่ง คนดี และใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง จาก การสังเคราะห์หลักการและทฤษฎีดังกล่าวทำให้ได้ขั้นตอน ตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ เป็นกิจกรรมที่สร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยให้นักเรียนนักเรียนทำจิตใจให้สงบด้วยการสวดมนต์ ทำสมาธิแผ่เมตตา ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ประกอบด้วย การสร้างความสนใจให้นักเรียนเรียนรู้จากตัวแบบ การเสนอตัวแบบ เป็นกรณีตัวอย่าง เช่น ข่าว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ ให้นักเรียนสังเกตและจดจำพฤติกรรมของตัวแบบ และสร้างแรงจูงใจเพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามตามตัวแบบโดยการยกย่อง ชื่นชม

การปฏิบัติของตัวแบบและผลตอบแทนที่ตัวแบบได้รับ ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย นักเรียนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ให้นักเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับเพื่อนจากความสำเร็จของการปฏิบัติตนของตัวแบบจิตสาธารณะในกิจกรรมสุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ และ พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยให้นักเรียนนำประสบการณ์ที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและเพื่อนในการช่วยเหลือผู้อื่นมาพิจารณาอย่างใคร่ครวญตระหนักถึงปัญหา เสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสาธารณะและมีความเชื่อมั่นว่าสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติให้นักเรียนได้รู้พฤติกรรมที่ต้องกระทำอย่างชัดเจน ให้นักเรียนเขียนบันทึกการปฏิบัติของตน ในแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมด้านอาสาพัฒนาเกี่ยวกับจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่อง และให้คำปรึกษาและให้กำลังใจกับนักเรียนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและช่วยผู้อื่นด้วยใจที่เมตตาโดยไม่หวังผลตอบแทน ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาสะท้อนประสบการณ์ที่ตนเองปฏิบัติ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึกความสำเร็จ ประโยชน์ ในการทำกิจกรรม และจากแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ ส่งผลให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ โดยมี 2 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ คือ

1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ 2 พฤติกรรม คือ (1) อาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ (2) แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน
2. การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ (1) ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ (2) การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่ได้กำหนดตัวชี้วัดของจิตสาธารณะไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละตัวชี้วัด คือ การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยมีพฤติกรรมที่บ่งชี้ คือ ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ทำงานด้วยความเต็มใจ ช่วยงานผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา โดยที่ไม่หวังผลตอบแทน แบ่งปันสิ่งของ มีส่วนช่วยแก้ปัญหาและสร้างความสุขให้กับผู้อื่น
2. การที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีการดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ และมีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม ด้วยความกระตือรือร้น และยังสอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553, น.20) ที่กล่าวไว้ว่า ตัวชี้วัดของผู้มีจิตสาธารณะ ประกอบจะต้องด้วย การใช้ การดูแลรักษาของส่วนรวมใช้แล้วเก็บเข้าที่ใช้อย่างประหยัดและทะนุถนอม และการถือเป็นหน้าที่ คือ การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและการรับอาสาที่จะทำเพื่อส่วนรวม การเคารพสิทธิ คือ

การไม่ยึดของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง และมีการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวม และเมื่อผู้เรียนได้เรียนตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีจิตสาธารณะที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริธร ศรีจางค์ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวจิตตปัญญาศึกษา โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา 5 กระบวนการ ได้แก่ (1) การรับรู้จากสิ่งต่าง ๆ (2) การฟังอย่างลึกซึ้ง (3) สนทนา (4) การฝึกปฏิบัติ (5) การสะท้อนการเรียนรู้ และมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียม ขั้นเรียนรู้ และขั้นสรุป ผลการใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีพฤติกรรมจิตสาธารณะต่อครอบครัว โรงเรียน และสังคม จากการวัด 4 ครั้ง สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบจิตสาธารณะ ก่อนเรียนและ หลังเรียน พบว่า จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เมื่อผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ฝึกฝน ตามขั้นตอนกระบวนการของรูปแบบ ซึ่งมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์จิตตปัญญา มหาวิทยาลัยมหิดล (2551, น.16-18) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่พร้อมด้วยสติและสมาธิ และยังสอดคล้องกับ ฆนัท ธาตุทอง (2553, น.242-253) กล่าวว่า หลักจิตตปัญญาศึกษา คือ การเข้าสู่ภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับ เขียมจิตต์ ไชยลังกา (2554, น.18) กล่าวว่า การสร้างจิตสาธารณะ มีขั้นตอนคือ การเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกายจิตใจด้านความรู้ และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจากการสังเกตการณ์ทำพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนมีความตั้งใจ ทำให้เกิดสมาธิ มีจิตใจที่สงบเตรียมพร้อมในการที่จะเรียนรู้ ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory) ของ แบนดูรา(Bandura) ที่กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้โดยมี 2 รูปแบบหลัก คือการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง คือการเรียนรู้จากผลกรรม และการเรียนรู้จากการสังเกตที่เกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบ และยังสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2550, น.69-74) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะ คือการใช้กรณีตัวอย่าง เช่น ข่าว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขั้นนี้ คือนักเรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความสนใจในตัวแบบ และเห็นว่าการกระทำของตัวแบบเป็นการกระทำที่ทุกคนสามารถกระทำได้และมีความชื่นชมยกย่องในตัวแบบที่ครูนำมาให้นักเรียนดู ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ

ซึ่งสอดคล้องกับ วิจักขณ์ พานิช (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะการน้อมสู่ใจอย่างไคร่ครวญ (Contemplation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่างลึกซึ้ง ประกอบกับประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เมื่อเข้ามาสู่ใจแล้วมีการน้อมนำมาคิดไคร่ครวญพิจารณาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งต้องอาศัยความสงบเย็นของจิตใจเป็นพื้นฐาน จากนั้นนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลจริง เมื่อมีการคิดไคร่ครวญอย่างลึกซึ้งแล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง และยังคงสอดคล้อง ธนา นิลชัยโกวิท และคณะ (2551, น.147-161) กล่าวว่าหลักการพื้นฐานของจิตตปัญญาในหลัก ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันของผู้ที่นักเรียน รวมทั้งครูที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของนักเรียนแต่ละคนรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิตในกิจกรรมสุนทรียสนทนา ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนมีการทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาเสร็จนักเรียนนั่งสงบนิ่งนำประสบการณ์ต่างๆที่ได้เรียนรู้จากตัวแบบ ประสบการณ์ของตนเองและเพื่อนมาพิจารณาด้วยใจอย่างไคร่ครวญ ทำให้เห็นถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น และกำหนดเป้าหมายในการทำจิตสาธารณะด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น และมีจิตใจที่เมตตากรุณาที่จะทำกิจกรรมสาธารณะขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ต้องมีการกิจกรรมต่าง ๆ เช่นกิจกรรมที่เกี่ยวกับชุมชน คนตรี ศิลปะ กิจกรรมอาสาสมัคร (Volunteer) สุนทรียสนทนา (Dialogue) ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาด้านจิตใจและยังคงสอดคล้องกับศูนย์จิตตปัญญาศึกษา (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551) กล่าวว่า ประเภทของการฝึกปฏิบัติในแนวจิตตปัญญา คือ การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม (Activist Practices) มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้สัมผัสเรียนรู้และไคร่ครวญ จนเห็นความเชื่อมโยงแห่งเหตุปัจจัยของความสุขและทุกข์ในชีวิตจริงผ่านกิจกรรมที่ได้มีประสบการณ์ตรง และสอดคล้องกับ จิระพร ชะโน (2554, น.4) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา คือการศึกษาที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาด้านในซึ่งประกอบด้วยจิตและการคิด ผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย จนเกิดกระบวนการคิดไคร่ครวญด้วยจิตที่มีความเมตตากรุณา ทำให้จิตใจเปิดกว้างสามารถทำความเข้าใจกับสิ่งต่าง ๆ จนเกิดคุณลักษณะความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา และจิตสาธารณะ สามารถเชื่อมโยง สิ่งที่ได้เรียนรู้กับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน และยังคงสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553, น.96-98) กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาให้เด็กมีจิตสาธารณะ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอน ควรให้ผู้เรียนเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการกระทำ ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนพบว่านักเรียนแต่ละคนสามารถวิเคราะห์ได้ว่าจะทำกิจกรรมเกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะได้ และนักเรียนจะมีทำกิจกรรมที่เป็นจิตสาธารณะคือการช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียนและทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียน และหลังจากการทำกิจกรรม พบว่านักเรียนทุกคนมีความตั้งใจกระตือรือร้นอยากที่จะ

ทำกิจกรรม และมีความสุข ภูมิใจในการทำกิจกรรมทำกิจกรรมด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทน โดยปฏิบัติตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ชั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์จิตตปัญญาศึกษา (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551) กล่าวว่า ถึงประเภทแนวทางของการฝึกปฏิบัติว่า การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ (Relational Practices) มีเป้าหมายเพื่อการฝึกสติ โดยเฝ้ามองสภาวะภายในสะท้อนตัวผู้เรียนเอง อาศัยความสัมพันธ์ของกัลยาณมิตรสะท้อนซึ่งกันและกัน เช่น สนทนา (Dialogue) การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง การสนทนากับเสียงภายใน (Voice Dialogue) และการเขียนบันทึก (Journal) และจากการสังเกตพฤติกรรมร่วมกับดูจากแบบบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียนพบว่า การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจ คือ ทำให้ตนเองมีความสุข สนใจผู้อื่นมากขึ้น ทำให้สบายใจ ภาคภูมิใจ เห็น้อยแต่ก็มีความสุข เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน กระตือรือร้น สนุกกับกิจกรรม เต็มใจที่จะทำ และประโยชน์ที่ได้จากการทำกิจกรรมคือ ทำให้ได้ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อโรงเรียน ทำให้โรงเรียนน่าอยู่มากขึ้น และความรู้สึกหลักจากการทำกิจกรรมคือ รู้สึกภูมิใจ สุขใจที่ได้ทำอยากทำกิจกรรมอีกเมื่อมีโอกาส การทำความดีนั้นทำง่าย รู้สึกรักโรงเรียนมากขึ้น ตั้งใจจะทำความดีไปเรื่อยๆ ถ้ามีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อคนอื่นและโรงเรียนก็จะเข้าร่วมทุกครั้ง และตั้งใจจะทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นและโรงเรียนไปเรื่อยๆ ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น.50) กล่าวว่า ความหมายของจิตสาธารณะคือ การแสดงออกในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน สังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน และยังคงสอดคล้องกับ อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2552, น.66) กล่าวว่า ความหมายของจิตสาธารณะ คือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่บุคคลในสังคมต้องการให้เกิด ซึ่งสะท้อนออกมาทางพฤติกรรม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม จิตสำนึกต่อสังคมจิตสำนึกต่อส่วนรวม จิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ เป็นต้นโดยผู้วิจัยได้จัดทำ แผนการจัดการเรียนการสอน 2 แผน จำนวน 12 ชั่วโมง ที่เน้นการปฏิบัติ 8 ชั่วโมง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของจิตตปัญญาศึกษาที่เน้นการฝึกปฏิบัติและแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ของจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยที่กำหนดขึ้น และสอดคล้องกับของ กิริติวิทย์ สุวรรณธรรมมา (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีปัญญาสังคมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะจากการวัดในช่วงเวลาหลังเรียนสูงกว่าช่วงเวลาก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิณพร ศรีปลั่ง (2559) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่าหลังการทดลองนักศึกษาคณะครุศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น มากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีผลต่างของคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 20.16คะแนน สอดคล้องกับงานวิจัยของ

อรนิตย์ ภูเขียว (2560) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ โซริ แอมป์ (Sri-Ampai, pissamai 2011, p.42-47) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่มีต่อ E.Q. ของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย พบว่า คะแนนเฉลี่ย E.Q. ของนิสิตสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย (Norm) ในทุกด้าน (ดี เก่ง และมีความสุข) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการนำรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านการนำรูปแบบการสอนไปใช้

1.1 ก่อนที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

1.2 การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ครูผู้สอนต้องชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ของตนเอง และให้ความร่วมมือในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมของการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอน เพราะในแต่ละขั้นประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งอาจใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมนานกว่าที่กำหนดไว้ ดังนั้นครูผู้สอนควรยืดหยุ่นเวลาสอนได้ตามความเหมาะสม

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งแรก เนื่องจากเป็นวิธีการสอนรูปแบบใหม่ นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรม ครูผู้สอนจึงเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมจิตสาธารณะ ได้อย่างเต็มที่ โดยครูผู้สอนต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความเป็นกันเอง นักเรียนเกิดความผ่อนคลาย มีความเมตตา คำนึงถึงนักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกัน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเรียนอย่างมีความสุข และที่สำคัญคือครูผู้สอนต้องเป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับนักเรียน โดยเฉพาะในการทำกิจกรรมควรให้คำปรึกษา คำแนะนำ ดูแล และให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

1.4 การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ ในขั้นนี้ครูควรพุดให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญในการทำจิตใจให้สงบและจัดบรรยากาศ

ให้มีความผ่อนคลายทำให้เกิดสมาธิพร้อมที่จะเรียนรู้ ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ในขั้นนี้ครูควรสร้างความสนใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้พฤติกรรมของตัวแบบจิตสาธารณะ โดยอธิบายให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของจิตสาธารณะและใช้คำพูดจูงใจ ยกย่องชื่นชมตัวแบบจิตสาธารณะ เพื่อให้นักเรียนอยากที่จะปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ และครูควรใช้ตัวแบบจิตสาธารณะที่หลากหลายหรือเป็นตัวอย่างที่เป็นบุคคลในวัยเดียวกันเพื่อที่นักเรียนจะได้รับรู้ความสามารถของตนและเป็นแรงบันดาลใจที่จะปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ในขั้นนี้ครูควรจัดบรรยากาศการสนทนาให้มีความผ่อนคลายทุกคนเป็นกัลยาณมิตรร่วมกันและในกิจกรรมสุนทรียสนทนาครูและนักเรียนร่วมกำหนดข้อตกลงคือ พูดครั้งละหนึ่งคนเมื่อเพื่อนพูดนักเรียนต้องตั้งใจฟังละเอียดโดยที่ไม่พูดแทรกขึ้นมาไม่ใช้คำพูดที่ตำหนิเพื่อนเคารพในความคิดเห็นของเพื่อนและเพื่อนทุกคนมีความรักและความปรารถนาดีให้ ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ในขั้นนี้ครูควรเป็นที่ปรึกษาและคอยให้กำลังใจนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยจิตใจที่เมตตา และขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม ในขั้นนี้ครูควรจัดบรรยากาศการสนทนาให้มีความผ่อนคลายทุกคนเป็นกัลยาณมิตรร่วมกันและในกิจกรรมสุนทรียสนทนาและนักเรียนร่วมกำหนดข้อตกลงในกิจกรรมและครูใช้คำพูดให้กำลังใจนักเรียนในการทำความคิดและมีความมั่นใจในการปฏิบัติตนเป็นคนดีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น และระดับชั้นอื่นๆ เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะไปศึกษาผลในด้านความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการเรียนการสอน และเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการสอน

2.3 ควรพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะให้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **รูปแบบหรือแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างคุณลักษณะดีเก่งมีสุข**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- .(2551). **แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- .(2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กิตติพงษ์ แดงเสริมสิริ. (2552). **จิตสำนึกสาธารณะและตัวแบบสร้างจิตสำนึกสาธารณะระดับเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษา**. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 2(2), 23-33.
- กীরติวิทย์ สุวรรณธรรมมา. (2556). **รายงานวิจัยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5**. ขอนแก่น: ม.ป.พ.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2552). **แผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญา ระดับอนุบาล เล่ม 6**. กรุงเทพฯ : มิตรสัมพันธ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **โรงเรียนสร้างคนมีจิตสาธารณะ**. กรุงเทพฯ : ชัคเชส มีเดีย.
- .(2546). **ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์**. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- โกศล มีความดี. (2547). **ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ**. ปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉันท ชาติทอง. (2553). **รายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- จันทร์จิรา มูลเมือง. (2535). **การเปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตนักศึกษาต่างสาขาวิชา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิระพร ชะโน. (2554). **เอกสารประกอบการสอนการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Designs : 0506702**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม: ม.ป.พ.

- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2553,11 กันยายน).. ยกระดับคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาผ่านกระบวนการทางจิตตปัญญาศึกษา. มติชน, (2) .
- เจษฎา หนูรุ่ง. (2551). ปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต การวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจียมจิตต์ ไชยลังกา. (2554). การวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : วิพรินท์ (1991).
- ชาย โพธิ์สีดา และคณะ. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาจิตสำนึกสาธารณะสมบัติ: **กรณีศึกษา กรุงเทพฯ. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.**
- ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. (2533). เทคโนโลยีการศึกษา : ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ทิพย์รัตน์ สีเพชรเหลือง. (2551). จิตสำนึกสาธารณะ... สร้างได้. วารสารการบริหารคน,29(2),80-83.
- ทิตินา แคมมณี. (2550). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : เกรท เอ็ดดูเคชั่น.
- (2560). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์ และคณะ. (2551). ชุดความรู้การอบรมกระบวนการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เล่ม2 **การทำงานอาสาสมัคร (Volunteer Spirit).** ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- (2551). ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง : คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา. กรุงเทพฯ : เอส พีเอ็ม การพิมพ์.
- ธีรนนท์ มีสา. (2553). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องศาสนพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่2 โดย **สอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นพพร ณะชัยจันทร์. (2555). สถิติเบื้องต้นสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

- นันทวัฒน์ ชุนชี. (2546). การใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่2. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บั้งอร เสรีรัตน์. (2552). การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ: ม.ป.พ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่7). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุณิกา จันทร์เกตุ.(2558). การสร้างจิตสาธารณะในสังคมไทย. ค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2561 จาก <http://www.volunteerspirit.org>
- ประจิม เมืองแก้ว.(2558). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประเวศ วะสี. (2550). การเรียนรู้ใหม่ไปให้พ้นวิกฤติแห่งยุคสมัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.
- ปิ่นพร ศรีปลั่ง.(2559). การพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. คุณวุฒิปบัณฑิตหลักสูตรปรัชญาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. ค้นเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2561. จาก <https://www.nesdb.go.th>.
- แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2559 – 2564. ค้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2562. จาก <https://www.m-culture.go.th>.
- พรทรัพย์ ชื่นในเมือง. (2554). ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดพฤติกรรมนิยมที่มีต่อการพัฒนาพฤติกรรมที่มีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีราชินูทิศจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่7). กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

- พิมพ์ฤดี ประเสริฐสังข์. (2554). การพัฒนาการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความรักและเข้าใจตนเองตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พริยา นิลมาตร. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พุดสวัสดี วรรณลา. (2557). แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร.(2543). **สำนักไทยที่พึงปรารถนา**. กรุงเทพฯ :มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.
- โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 . ค้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2562. จาก <http://banharn6.ac.th>
- มหาวิทยาลัยมหิดล.ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา. (2551). **โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา**. รายงานผลการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ :กรุงเทพฯ
- ระเวียง ดอนศรีธา. (2554). **การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. ค้นหาค้นหาเมื่อวันที่4 กุมภาพันธ์ 2562. จาก <https://search.library.tu.ac.th>
- เรียม นมรักษ์. (2552). **การวิเคราะห์องค์ประกอบของจิตสาธารณะของนักศึกษาขององค์กรศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้**. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ : สุวีริยา สาส์น.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร. (2547). **รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษาระยะยาว**. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วิจักขณ์ พาณิช. (2550). **เรียนรู้ ด้วยใจอย่างไรใคร่ ครวญ การศึกษาดังเส้นทางแสวงหาทางวิญญาน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษาร่วมกับสวนเงินมีนา.
- วิโพกฐ์ วัฒนานิมิตกุล. (2559). **การพัฒนารูปแบบการสอน : องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาสู่ผู้เชี่ยวชาญการสอน**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก จำกัด.

- ศิริ แคนสา. (2551). การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียน
คอนสวรรค์. วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตการศึกษาระดับปริญญาโท
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริธร ศรีจำนงค์.(2557). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนต้นตามแนวคิดปัญญาศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตสาขาวิชา
หลักสูตรและการเรียนรู้อุฬารัตนมหาสารคาม.
- ศิริลักษณ์ เลื่อนยศ.(2553). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านการมีจิตสาธารณะ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สมหมาย วิเศษชู.(2554). การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียน
ชัยวิทยาคม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม.
- สายสุนีย์ เต็มสินสุข.(2549, มกราคม- มิถุนายน). การพัฒนารูปแบบการสอนด้วยการถ่ายโยง
เชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา
ระดับอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วารสารวิจัย, 6 (1), 88 -199.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
(ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545). กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). แนวทางการพัฒนาการวัดและ
ประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุคนธรส หุตะวัฒนะ. (2550). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคการเสนอตัว
แบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจาที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่3. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไสว พิทขาว. (2554). หลักการสอนสำหรับการเป็นครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : เอ็มพันธ์.
- หฤทัย อาจปฐ. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลภาวะผู้นำรูปแบบการดำเนินชีวิต
และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล
เขตกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- หิมพรรณ รักแตงาม (2551). การวิจัยจิตตปัญญาศึกษา ญาณวิทยาเพื่อกระบวนการทัศน์ใหม่.. หนังสือบทความการประชุมวิชาการประจำปี พ.ศ.2551. เรื่องจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์. นครปฐม: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
- แหวง โตจิราการ.(2550). การเสริมสร้างจิตสาธารณะ. วารสารการศึกษาทั่วไป, 7(30).
- อรนิตย์ ฎุเจียว.(2560). การพัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.วิทยานิพนธ์หลักสูตรหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- อริสา สุขสม. (2554). การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลป์ยาศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- อัคพงศ์ สุขมาตย์. (2553). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี ยิ่งรักพันธ์. (2550). ผลของการใช้สถานการณ์จำลองผสมผสานกับเทคนิคการประเมินผลสภาพจริง เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Akkar, Z. M. (2003). The publicness' of the 1990s public spaces in Britain with special to Newcastle upon tyne. **Dissertation Abstracts International**, 84(06), 2087-A.
- Anderson, T.P. (1997). Using models of instruction. In C.R., Drill and A.J., Romiszowsky. (Eds.).**Instructional development paradigms**. New Jersey: Educational Publications.
- Bandura, A. 1989. **Social Learning Theory**. Englewood Cliffs, NewJersey : Prince-Hall.
- Bloom,1956. **Taxonomy of educational objective book 1** : cognitive domain. London : Longman.
- Cole, M.C. (1979, May). The Effect of Individualized Mathematics Instructions on the Mathematics' Achievement of Third Grade Children, **Dissertation Abstracts International**,34(6): 3170-A.

- Duke, D. L. (1987). **School leadership and instructional improvement**. New York : Random House.
- Joyce, B., Weil, M., & Callhoun, E. (2000). **Models of teaching**. (6th ed.). Boston : Allynand Bacon.
- Shinichi, S. (2007, August). Publicness and Taken-for-granted Knowledge : A Case Study of Communal Land Formation in Rural Thailand. **Dissertation Abstracts International**, 42(05) : 3217-A.
- Sri-Ampai,P. 2011. "The Results of Applying Contemplative Education Concepts in Learning Activities on the E.Q. of First Year Students Majoring in Early Childhood Education," **European Journal of Social Sciences**, 24(1) : 42-47.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียรพิทย์ โรจนปญญา

ตำแหน่ง ประธานสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ระดับการศึกษา ปริญญาเอก ปร.ด. (วัฒนธรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ปริญญาโท ศศ.ม. ประวัติศาสตร์ (เอเชีย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปริญญาตรี ค.บ. (เอกภาษาอังกฤษ โทประวัติศาสตร์)
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2. นางนิลวดี กวีรัตน์ธารง

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ อันดับ คศ.3

ระดับการศึกษา ปริญญาโท บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
ปริญญาตรี จิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เบอร์ติดต่อ 081-880-1565

3. นางรุ่งกานต์ แสงสุระ

ตำแหน่งครู วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ อันดับ คศ.3

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6

ระดับการศึกษา ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) หลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปริญญาตรี ศศ.บ.(ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก
เบอร์ติดต่อ 081-705-5839

ภาคผนวก ข
หนังสือราชการ

ที่ อว ๐๖๔๓.๑๔/๐๑๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๑๔ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียรทิพย์ โรจนปัญญา

ด้วยนางสาวสิริธร ยิ้มประเสริฐ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์	ประธานกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล	กรรมการที่ปรึกษาร่วม
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา สุทธิเนียม	กรรมการที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดังกล่าวข้างต้น ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวเป็นอย่างดี ซึ่งคำแนะนำของท่านจะเกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยของนักศึกษาให้มีคุณภาพและเหมาะสมเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือวิจัย ดังแนบมาพร้อมนี้และบัณฑิตวิทยาลัย ขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐๙๙-๒๑๗๗๖๔๗

ที่ อว ๐๖๔๓.๑๔/๐๑๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๑๔ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นางนิลวดี กวีรัตน์อัครัง

ด้วยนางสาวสิริธร ยิ้มประเสริฐ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์	ประธานกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วัฒนานามิตกุล	กรรมการที่ปรึกษาร่วม
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา สุทธิเนียม	กรรมการที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดังกล่าวข้างต้น ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวเป็นอย่างดี ซึ่งคำแนะนำของท่านจะเกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยของนักศึกษาให้มีคุณภาพและเหมาะสมเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือวิจัย ดังแนบมาพร้อมนี้และบัณฑิตวิทยาลัย ขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๔

เบอร์ติดต่อนักศึกษา ๐๙๙-๒๑๗๗๖๔๗

ที่ อว ๐๖๔๓.๑๔/๐๑๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๑๔ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือนักวิจัย

เรียน นางรุ่งกานต์ แสงสุระ

ด้วยนางสาวสิริธร ยิ้มประเสริฐ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.บังอร เสรีรัตน์	ประธานกรรมการ
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วัฒนานิมิตกุล	กรรมการที่ปรึกษาร่วม
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา สุทธิเนียม	กรรมการที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดังกล่าวข้างต้น ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ สอดคล้องกับหัวข้อการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งคำแนะนำของท่านจะเกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยของนักศึกษาให้มีคุณภาพและเหมาะสมเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือนักวิจัย ดังแนบมาพร้อมนี้และบันทึกวิทยาลัย ขอขอบคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๔

เบอร์ติดต่อนักศึกษา ๐๙๙-๒๑๗๗๖๕๗

ที่ อว ๐๖๔๓.๑๔/๐๑๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๒๒ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา ๖

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้เปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน โดยในหลักสูตรนี้กำหนดให้นักศึกษาทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นางสาวสิริธร อัมประเสริฐ กำลังจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔” ซึ่งมีความจำเป็นต้องทดลองเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ จึงใคร่ขอกความอนุเคราะห์จากท่านให้นักศึกษาทดลองใช้เครื่องมือและเก็บข้อมูล ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.คณกร สว่างเจริญ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐

เบอร์ติดต่อนักศึกษา ๐๙๙-๒๑๗๗๖๕๗

ภาคผนวก ค
ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

องค์ประกอบ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			\bar{X}	S.D.	แปลผล
		1	2	3			
1. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน							
1.	มีปรัชญาการศึกษารองรับ	5	5	4	4.67	0.58	มากที่สุด
2.	มีแนวคิดทฤษฎีรองรับ	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
3.	มีความเป็นไปได้	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย		5.00	5.00	4.67	4.89	0.19	มากที่สุด
2. จุดมุ่งหมายของรูปแบบการเรียนการสอน							
1.	มีความชัดเจน	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
2.	ครอบคลุมเนื้อหา	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย		5.00	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด
3. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนการสอน							
1.	ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้	5	5	4	4.67	0.58	มากที่สุด
2.	ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
3.	ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	5	5	4	4.67	0.58	มากที่สุด
4.	ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
5.	ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย		5.00	5.00	4.60	4.87	0.18	มากที่สุด
4. ผลของผู้เรียนที่ได้รับจากรูปแบบการเรียนการสอน							
1.	เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย		5.00	5.00	5.00	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยครู

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	IOC	แปล ค่า
		1	2	3			
การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน							
อาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ							
1	นักเรียนรับอาสาเพื่อนในการเก็บหรือรวบรวมงานส่งครู	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	นักเรียนช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	นักเรียนช่วยยืมหนังสือให้เพื่อน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	นักเรียนใช้คำพูดและการกระทำที่แสดงถึงการอาสาช่วยเหลือเพื่อนด้วยความเต็มใจ	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
5	นักเรียนรับอาสาช่วยเหลืองานครู - ช่วยถือของแจกสื่อการสอนในห้องเรียนเช่นใบงานใบความรู้เตรียมเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนจัดห้องเรียนให้นำเรียนจัดบอร์ด/ป้ายสารสนเทศรับผิดชอบในงานต่างๆ เช่น เวรธนาคารโรงเรียน เวรธนาคารขยะ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	ช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน - เสริฟน้ำกับแขกที่มาโรงเรียน จัดสถานที่ในกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น มีส่วนร่วมช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	IOC	แปลค่า
		1	2	3			
7	นักเรียนใช้คำพูดและการกระทำที่แสดงถึงการอาสาช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน							
1	นักเรียนช่วยแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้กับเพื่อนและรุ่นน้อง รุ่นพี่ที่ขาดแคลน เช่น กระดาษ ปากกา ยางลบ เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	นักเรียนบริจาคเสื้อผ้า หรือชุดนักเรียนที่ไม่ได้ใช้ให้รุ่นน้องที่ขาดแคลน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	นักเรียนร่วมบริจาคเงิน/สิ่งของในการทำบุญต่างๆ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	นักเรียนแบ่งปันสิ่งของต่างเมื่อเห็นผู้อื่นต้องการความช่วยเหลือ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	IOC	แปลค่า
		1	2	3			
การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน							
ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ							
1	นักเรียนใช้สิ่งของต่าง ๆ ของโรงเรียน อย่างประหยัด ใช้แค่เพียงพอกับการใช้ งานเท่านั้น - ปิดสวิตซ์ไฟทุกครั้งหลังใช้งาน อุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียนและอุปกรณ์ สิ่งของต่างๆในโรงเรียน - ทำเวรประจำห้อง - ไม่มีขีดเขียนข้อความบน โต๊ะ /บนเก้าอี้/ บนฝาผนังห้องเรียน - ใช้อุปกรณ์การทำความสะอาดของ ห้องเรียนเช่น ไม้กวาด ที่ตักขยะ ถังขยะ แปรงลบกระดานอย่างระมัดระวัง - นักเรียนเปิด ปิดประตูห้องเรียนของ โรงเรียนอย่างทะนุถนอม - ไม่มีฉีกหรือเขียนหนังสือที่ยืมเรียนหรือ หนังสือห้องสมุด - ทิ้งขยะลงถังขยะ - ไม่ทำลายน้ําก๊อกน้ำ /ประตูห้องน้ำ ในห้องน้ำของโรงเรียนให้เกิดการชำรุด เสียหาย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ ที่			รวม	IOC	แปลค่า
		1	2	3			
3	ดูแลรักษาทำความสะอาด ปรับปรุง บริเวณต่างๆภายในโรงเรียน - ทำความสะอาดเขตรับผิดชอบ - พบเห็นเศษกระดาษ ถุงพลาสติก และ ขยะทั่วไปที่ถูกทิ้งเกลื่อนกลาดใน บริเวณ โรงเรียนนักเรียนจะช่วยเก็บไป ทิ้งในถังขยะ - พบเห็นเพื่อน/รุ่นน้องที่ทิ้งขยะไม่ เป็นที่และทำให้โรงเรียนสกปรก นักเรียนจะช่วยเตือนสติและแนะนำให้ ทิ้งขยะให้ลงถังขยะ - ช่วยดูแลรักษาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน เช่น ห้องสมุด สวนป่า	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	นักเรียนแสดงพฤติกรรมในการดูแล รักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคน ที่			รวม	IOC	แปลค่า
		1	2	3			
เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน							
1	<p>ร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น</p> <p>- กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด</p> <p>ร่วมกิจกรรมลดภาวะโลกร้อนโดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้น เช่น ธนาคารขยะ ปลูกต้นไม้ในวันสำคัญๆ เช่นวันสถาปนาลูกเสือ วันสิ่งแวดล้อมโลก วันพ่อ วันแม่ เป็นต้น ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ร่วมกิจกรรมโครงการคุณธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและประเพณีไทยที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น มารยาทไทย เป็นต้น</p>	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน							
2	<p>ร่วมกิจกรรมจากภายนอกโรงเรียน</p> <p>- ช่วยงานบุญกุศลของชุมชน</p> <p>- ช่วยงานประจำปีของวัดในชุมชน</p> <p>- ช่วยงานศพของชุมชน</p> <p>- ช่วยงานต่างๆที่ชุมชนจัดขึ้น</p>	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	นักเรียนมีส่วนร่วมร่วมกับกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนได้จัดขึ้น	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ แผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	IOC	แปลค่า
		1	2	3			
แผนการจัดการเรียนการสอนที่ 1 เรื่องการช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น							
1.	การกำหนดองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
2.	สาระสำคัญ						
	2.1 การระบุความรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
3.	จุดประสงค์การเรียนรู้						
	3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	3.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	3.3 สอดคล้องกับสื่อการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
4.	กิจกรรมการเรียนการสอน						
	4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	4.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	4.3 สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	4.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
5.	สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
6.	การวัดและประเมินผล						
	6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการสอน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	IOC	แปลค่า
		1	2	3			
แผนการจัดการเรียนการสอนที่ 2 เรื่อง การทำ กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน							
1.	การกำหนดองค์ประกอบของแผน การจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
2.	สาระสำคัญ						
	2.1 การระบุความรู้ที่ต้องการให้เกิด ขึ้นกับผู้เรียน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
3.	จุดประสงค์การเรียนรู้						
	3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	3.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียน การสอน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	3.3 สอดคล้องกับสื่อการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
4.	กิจกรรมการเรียนการสอน						
	4.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	4.2 สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	4.3 สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	4.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
5.	สื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
6.	การวัดและประเมินผล						
	6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
	6.2 สอดคล้องกับกิจกรรมการสอน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 11 สรุปค่าการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ ที่			รวม	IOC	แปลค่า
		1	2	3			
1.	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
2.	สาระการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้มีความสอดคล้องกัน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
3.	สาระการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกัน	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
4.	การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
5.	การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
6.	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
7.	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	3	1.00	สอดคล้อง
8.	สาระการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	0	+1	+1	2	0.67	สอดคล้อง
9.	เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	2	0.67	สอดคล้อง
10.	สื่อการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	2	0.67	สอดคล้อง

ตารางที่ 12 คะแนนพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักเรียนรายบุคคล ก่อนเรียนโดยใช้รูปแบบการ
สอนตามแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

คนที่	ผู้สังเกตพฤติกรรมก่อนเรียน					\bar{x}
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
1	2.83	2.83	2.05	2.83	3.89	2.89
2	3.83	2.78	1.61	2.89	3.44	2.91
3	3.22	2.72	1.67	2.94	3.89	2.89
4	2.78	2.78	1.89	2.89	3.78	2.82
5	3.89	2.72	2	2.94	3.61	3.03
6	3.28	2.83	1.83	2.94	3.33	2.84
7	3.33	2.83	1.94	3.11	3.00	2.84
8	3.39	2.89	1.78	2.89	2.89	2.77
9	3.33	2.89	1.83	2.94	2.94	2.79
10	3.44	2.83	1.83	2.94	3.05	2.82
11	3.67	3.00	2.00	2.94	3.17	2.96
12	3.22	2.83	1.61	2.89	2.61	2.63
13	3.11	2.55	1.44	3.11	2.61	2.56
14	3.11	2.50	1.94	2.89	2.78	2.64
15	3.17	2.67	1.55	3.17	3.00	2.71
16	3.83	2.94	2.00	3.11	3.39	3.05
17	3.50	2.50	1.67	2.94	2.72	2.67
18	2.61	2.61	1.67	2.94	2.83	2.53
19	3.44	2.44	1.67	2.82	3.05	2.68
20	3.05	2.50	1.89	2.89	3.16	2.70

ตารางที่ 12 (ต่อ)

คนที่	ผู้สังเกตพฤติกรรมก่อนเรียน					\bar{x}
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
21	3.27	2.39	1.83	3.05	3.33	2.77
22	3.05	2.55	2.00	3.78	3.78	3.03
23	3.44	2.61	2.00	3.67	3.78	3.10
24	2.83	2.61	1.72	3.39	3.28	2.77
25	2.72	2.72	2.00	2.94	3.39	2.75
26	2.72	2.78	1.89	2.89	3.44	2.74
27	2.83	2.61	1.83	2.89	3.67	2.77
28	3.17	2.72	1.94	3.67	3.55	3.01
29	2.94	2.50	1.72	2.89	3.44	2.70
30	2.78	2.44	1.61	3.05	3.27	2.63
31	2.83	2.55	1.83	3.72	3.11	2.81
32	3.39	3.22	2.00	3.67	3.72	3.20

ตารางที่ 13 คะแนนพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักเรียนรายบุคคล หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

คนที่	ผู้สังเกตพฤติกรรมหลังเรียน					\bar{x}
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
1	3.83	4.22	3.89	3.89	3.89	3.94
2	4.83	4.00	3.94	3.89	4.17	4.17
3	4.22	4.39	3.89	3.89	3.28	3.93
4	4.00	4.33	3.78	3.89	3.11	3.82
5	4.89	4.50	4.61	3.94	4.22	4.43
6	4.39	4.06	4.06	3.94	3.94	4.08
7	4.50	4.28	4.61	4.22	3.67	4.26
8	4.50	4.28	3.94	3.83	3.67	4.04
9	4.44	4.28	3.72	3.83	3.67	3.99
10	4.61	4.28	4.11	3.89	3.88	4.15
11	4.72	4.61	4.67	4.00	3.67	4.33
12	4.39	4.17	3.83	4.17	3.33	3.98
13	4.22	3.72	3.61	3.89	3.28	3.74
14	4.22	3.89	3.94	3.89	3.39	3.87
15	4.22	3.78	3.67	3.89	3.61	3.83
16	4.89	4.33	4.72	3.83	4.06	4.37
17	4.50	3.94	4.06	3.83	3.67	4.00
18	3.72	4.06	4.06	3.89	3.56	3.86
19	4.50	4.33	4.06	3.78	3.72	4.08
20	4.22	4.06	4.33	4.06	3.94	4.12

ตารางที่ 13 (ต่อ)

คนที่	ผู้สังเกตพฤติกรรมหลังเรียน					\bar{x}
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	
21	4.44	4.61	4.56	4.17	4.22	4.40
22	4.28	4.71	4.50	4.72	4.44	4.53
23	4.28	4.56	4.83	4.61	4.61	4.58
24	4.22	4.44	4.50	4.50	4.33	4.40
25	4.83	4.61	4.67	3.83	4.22	4.43
26	4.61	4.39	4.50	3.89	4.33	4.34
27	4.17	4.67	4.39	3.89	4.50	4.32
28	4.50	4.33	4.61	4.50	4.28	4.44
29	4.06	4.33	4.39	3.89	4.28	4.19
30	4.11	4.39	4.22	4.22	3.94	4.18
31	4.39	4.06	4.67	4.39	3.78	4.26
32	4.61	4.28	4.61	4.72	4.67	4.58

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบคะแนนคะแนนพฤติกรรมจิตสาธารณะ ของนักเรียนรายบุคคล ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตปัญญาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

คนที่	คะแนนพฤติกรรมก่อนเรียน	คะแนนพฤติกรรมหลังเรียน	ผลต่างระหว่างคะแนน
1	2.89	3.94	1.05
2	2.91	4.17	1.26
3	2.89	3.93	1.04
4	2.82	3.82	1
5	3.03	4.43	1.4
6	2.84	4.08	1.24
7	2.84	4.26	1.42
8	2.77	4.04	1.27
9	2.79	3.99	1.2
10	2.82	4.15	1.33
11	2.96	4.33	1.37
12	2.63	3.98	1.35
13	2.56	3.74	1.18
14	2.64	3.87	1.23
15	2.71	3.83	1.12
16	3.05	4.37	1.32
17	2.67	4.00	1.33
18	2.53	3.86	1.33
19	2.68	4.08	1.4

ตารางที่ 14 (ต่อ)

คนที่	คะแนนพฤติกรรมก่อนเรียน	คะแนนพฤติกรรมหลังเรียน	ผลต่างระหว่างคะแนน
20	2.70	4.12	1.42
21	2.77	4.40	1.63
22	3.03	4.53	1.5
23	3.10	4.58	1.48
24	2.77	4.40	1.63
25	2.75	4.43	1.68
26	2.74	4.34	1.6
27	2.77	4.32	1.55
28	3.01	4.44	1.43
29	2.70	4.19	1.49
30	2.63	4.18	1.55
31	2.81	4.26	1.45
32	3.20	4.58	1.38
\bar{X}	2.81	4.18	1.36
S.D.	0.16	0.24	0.18

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

รายวิชา กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เรื่อง การช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น

เวลาเรียน 6 ชั่วโมง

เวลา กิจกรรมในชั้นเรียน 2 ชั่วโมง กิจกรรมนอกห้องเรียน 4 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรมีน้ำใจต่อกัน ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยี และการดำรงชีวิตที่มีการแข่งขันสูง ทุกคนในสังคมดิ้นรนต่อสู้ เพื่อความอยู่รอดของตนเอง ทำให้การมีน้ำใจต่อกันลดน้อยลง ดังนั้น เราควรช่วยเหลือเกื้อกูล แสดงความมีน้ำใจต่อกันด้วยความจริงใจ เป็นการกระทำด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน สังคมไทยก็จะเป็นสังคมที่มีความสุข

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนตั้งเป้าหมายของตนในการอาสาช่วยเหลือและแบ่งปันกับบุคคลในโรงเรียน
2. นักเรียนทำกิจกรรมในการช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของให้ครู เพื่อน และบุคคลอื่นในโรงเรียนด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

สาระการเรียนรู้

1. การช่วยเหลือเพื่อน และบุคคลอื่น ในโรงเรียน
2. การแบ่งปันสิ่งของให้ เพื่อน และบุคคลอื่น ในโรงเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ (10 นาที)

นักเรียนทำจิตใจให้สงบ โดยการนั่งสมาธิ สวดมนต์ และแผ่เมตตา

ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ (30 นาที)

2.1 ครูกระตุ้นให้นักเรียนสนใจตัวแบบจิตสาธารณะโดยอธิบาย “บุคคลที่ครูจะนำเสนอในวิดีโอวีดิทัศน์นี้เป็นบุคคลที่มีจิตใจดีงามช่วยเหลือผู้คนที่ลำบากในสังคม” และให้นักเรียนตั้งใจศึกษาการปฏิบัติตนของเขาจาก วิดิทัศน์นี้ เพื่อจะเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติของนักเรียนในการช่วยเหลือผู้อื่น

2.2 นักเรียนดูวิดีโอวีดิทัศน์ตัวแบบจิตสาธารณะ “การช่วยเหลือบุคคลอื่นของ บิณฑ์ บันลือฤทธิ์”

2.3 นักเรียนสังเกต และจดจำการกระทำของตัวแบบจิตสาธารณะ ว่าตัวแบบจิตสาธารณะมีการปฏิบัติตนอย่างไร การกระทำใดที่นักเรียนประทับใจ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติตนต่อไป

2.4 ครูใช้คำพูดจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ โดยการยกย่องชื่นชมการปฏิบัติของตัวแบบจิตสาธารณะ

ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (50 นาที)

3.1 นักเรียนทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของตัวแบบจิตสาธารณะและร่วมกันยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

3.2 นักเรียนกำหนดเป้าหมายของตนเองในการช่วยเหลือผู้อื่น

ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ (1 สัปดาห์)

4.1 นักเรียนหาข้อมูลและวิเคราะห์บุคคลในโรงเรียนว่าต้องการได้รับความช่วยเหลืออย่างไรบ้าง โดยให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมที่จะช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นในเวลา 2 สัปดาห์ โดยเขียนลงในแบบบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียน

4.2 นักเรียนได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับจิตสาธารณะตามแผนอย่างต่อเนื่อง (2 สัปดาห์) ด้วยความเมตตาจากจิตใจมีความรัก ความปรารถนาดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ในโรงเรียน เป็นการกระทำด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

4.3 ครูคอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษาชี้แนะ โดยจัดให้พบกันอาทิตย์ละ 1 ครั้ง

ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม (40 นาที)

5.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาสะท้อนประสบการณ์ในการปฏิบัติของตน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับความรู้สึกในการปฏิบัติ ความสุข ความสำเร็จที่ได้รับจากการอาสาช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียน

5.2 นักเรียนแต่ละคนเขียนบันทึกหลังจากที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมการอาสาช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน ตนเองมีการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจอย่างไร และเขียนประโยชน์ที่ได้รับจากการช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนลงในแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

สื่อการเรียนรู้

1. วิดีทัศน์การช่วยเหลือบุคคลอื่นของ บิณฑ์ บันลือฤทธิ์

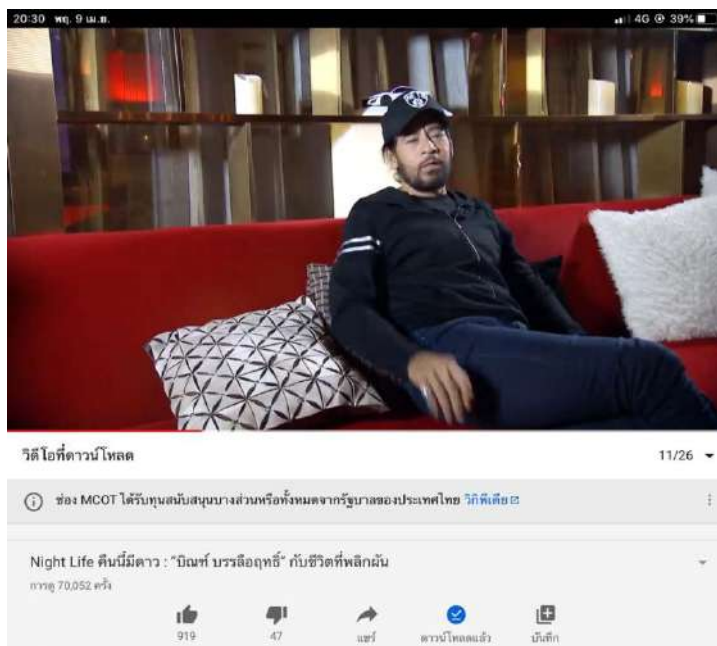
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. วิธีการวัดและเครื่องมือวัด

1.1 ประเมินสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยครูโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ

1.2 ตรวจสอบการเขียนบันทึกของนักเรียนจากแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

วิถีทัศน์การช่วยเหลือบุคคลอื่นของ บิณฑ์ บรรลือฤทธิ์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

รายวิชา กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เรื่อง การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

เวลาเรียน 6 ชั่วโมง

เวลา กิจกรรมในชั้นเรียน 2 ชั่วโมง กิจกรรมนอกห้องเรียน 4 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนเช่น ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียน โรงเรียน ไม่ทิ้งขยะ ดูแลรักษาสาธารณสมบัติภายในโรงเรียนที่เป็นของส่วนรวม โดยให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ตลอดจนร่วมมือกระทำเพื่อให้เกิดปัญหาหรือช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนตั้งเป้าหมายในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียน
2. นักเรียนทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียนและดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ

สาระการเรียนรู้

1. ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
2. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ (10 นาที)

นักเรียนทำจิตใจให้สงบ โดยการนั่งสมาธิ สวดมนต์ และแผ่เมตตา

ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ (30 นาที)

2.1 ครูกระตุ้นให้นักเรียนสนใจตัวแบบจิตสาธารณะโดยอธิบาย “บุคคลที่ครูจะนำเสนอในวีดิทัศน์นี้เป็นบุคคลที่มีจิตใจดีงามช่วยเหลือผู้ที่ลำบากในสังคม” และให้นักเรียนตั้งใจศึกษาการปฏิบัติตนของเขาจากวีดิทัศน์นี้ เพื่อจะเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติของนักเรียนในการช่วยเหลือผู้อื่น

2.2 นักเรียนดูวีดิทัศน์ตัวแบบจิตสาธารณะ “การวิ่งช่วยเหลือระดมรายได้ของคุณ บอดีส์แลม”

2.3 นักเรียนสังเกต และจดจำการกระทำของตัวแบบจิตสาธารณะ ว่าตัวแบบจิตสาธารณะมีการปฏิบัติตนอย่างไร การกระทำใดที่นักเรียนประทับใจ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติตนต่อไป

2.4 ครูใช้คำพูดจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ โดยการยกย่องชื่นชมการปฏิบัติของตัวแบบจิตสาธารณะ

ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (50 นาที)

3.1 นักเรียนทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของตัวแบบจิตสาธารณะและร่วมกันยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

3.2 นักเรียนกำหนดเป้าหมายของตนเองในการช่วยเหลือผู้อื่น

ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ (1 สัปดาห์)

4.1 นักเรียนหาข้อมูลและวิเคราะห์บุคคลในโรงเรียนว่าต้องการได้รับความช่วยเหลืออย่างไรบ้างโดยให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมที่จะช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นในเวลา 2 สัปดาห์ โดยเขียนลงในแบบบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียน

4.2 นักเรียนได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับจิตสาธารณะตามแผนอย่างต่อเนื่อง (2 สัปดาห์) ด้วยความเมตตาจากจิตใจ มีความรัก ความปรารถนาดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ในโรงเรียน เป็นการกระทำด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน

4.3 ครูคอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษาชี้แนะ โดยจัดให้พบกันสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม (40 นาที)

5.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาสะท้อนประสบการณ์ในการปฏิบัติของตน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับความรู้สึกในการปฏิบัติ ความสุข ความสำเร็จที่ได้รับจากการอาสาช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียน

5.2 นักเรียนแต่ละคนเขียนบันทึกหลังจากที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อโรงเรียน ตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจอย่างไร และเขียนประโยชน์ที่ได้รับจากการช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนลงในแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

สื่อการเรียนรู้

1. วิดีทัศน์การวิ่งช่วยเหลือระดมรายได้ของคุณ บอดีส์แลม

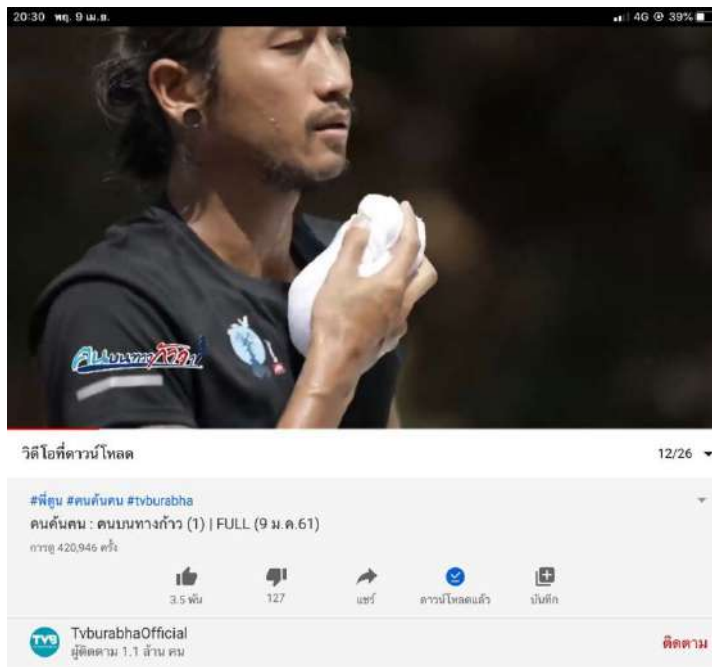
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. วิธีการวัดและเครื่องมือวัด

1.1 ประเมินสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยครูโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ

- 1.2 ตรวจสอบการเขียนบันทึกของนักเรียนจากแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

วีดิทัศน์การวิ่งช่วยเหลือนักมวยได้ของคุณบอดี้สแลม

คำชี้แจงในการตอบแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู

แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ฉบับนี้เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนโดยครูเป็นผู้สังเกต มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิด แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ การตอบแบบประเมินครั้งนี้เป็นการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งผลการประเมินที่ท่านตอบไม่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของท่านแต่อย่างใด ผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนเท่านั้น ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากท่านให้ตอบแบบสังเกตตามความเป็นจริงที่นักเรียนของท่านได้ปฏิบัติผู้วิจัยหวังว่าคงได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ศิริธร ยิ้มประเสริฐ

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู

ชื่อผู้สังเกต

ชื่อผู้ถูกสังเกต (นาย/นางสาว).....

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ โรงเรียน.....

สังเกตตั้งแต่วันที่เดือน.....พ.ศ. ถึงวันที่ เดือนพ.ศ.

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องหมายเลข 1-5 ที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักเรียน

ตามเกณฑ์การให้คะแนนดังแนบ

ข้อ ที่	พฤติกรรมการปฏิบัติ	ระดับพฤติกรรม					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1.	นักเรียนรับอาสาเพื่อนในการเก็บหรือรวบรวมงานส่งครู						
2.	นักเรียนช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียน						
3.	นักเรียนช่วยยืมหนังสือให้เพื่อน						
4.	นักเรียนใช้คำพูดและการกระทำที่แสดงถึงการอาสาช่วยเหลือเพื่อนด้วยความเต็มใจ						
5.	นักเรียนรับอาสาช่วยเหลืองานครู - ช่วยถือของ - แจกสื่อการสอนในห้องเรียนเช่นใบงานใบความรู้ - เตรียมเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน - จัดห้องเรียนให้น่าเรียน - จัดบอร์ด/ป้ายสารสนเทศ - รับผิดชอบในงานต่างๆ เช่น เวรธนาคาร โรงเรียน เวรธนาคารขยะ เวรเขตพัฒนา - ช่วยเหลืองานอื่นๆ						

ข้อ ที่	พฤติกรรมกาปฏิบัติ	ระดับพฤติกรรม					หมาย เหตุ
		5	4	3	2	1	
6.	ช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน - เสรฟน้ำกับแขกที่มาโรงเรียน - จัดสถานที่ในกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น - นักเรียนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน						
7.	นักเรียนใช้คำพูดและการกระทำที่แสดงถึงการอาสา ช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ						
8.	นักเรียนช่วยแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้กับเพื่อนและ รุ่นน้อง รุ่นพี่ที่ขาดแคลน เช่น กระดาษ ปากกา ยางลบ เป็นต้น						
9.	นักเรียนบริจาคเสื้อผ้า ชุดนักเรียนหรือกระเป๋าที่ไม่ได้ ใช้ให้รุ่นน้องที่ขาดแคลน						
10.	นักเรียนร่วมบริจาคเงิน/สิ่งของในการทำบุญต่างๆ						
11.	นักเรียนแบ่งปันสิ่งของต่างๆเมื่อเห็นผู้อื่นต้องการความ ช่วยเหลือ						
12.	นักเรียนใช้สิ่งของต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างประหยัด ใช้ แค่เพียงพอกับการใช้งานเท่านั้น เช่น ปิดสวิตซ์ไฟทุก ครั้งหลังใช้งานอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด						

ข้อ ที่	พฤติกรรมกาปฏิบัติ	ระดับพฤติกรรม					หมาย เหตุ
		5	4	3	2	1	
13.	<p>นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียนและอุปกรณ์ สิ่งของต่างๆ ในโรงเรียน เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำเวรประจำห้อง - ไม่ขีดเขียนข้อความบน โต๊ะ /บนเก้าอี้/บนฝาผนังห้องเรียน - ใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดของห้องเรียน เช่น ไม้กวาด ที่ตักขยะ ถังขยะ แปรงลบกระดาน อย่างระมัดระวัง - นักเรียนเปิด ปิดประตูห้องเรียนของโรงเรียนอย่างทะนุถนอม - ไม่ฉีกหรือเขียนหนังสือที่ืมเรียนหรือหนังสือห้องสมุด - ทิ้งขยะลงถังขยะ - ไม่ทำลายก้อนน้ำ /ประตูห้องน้ำ <p>ในห้องน้ำของโรงเรียนให้เกิดการชำรุดเสียหาย</p>						
14.	<p>ดูแลรักษาทำความสะอาด ปรับปรุงบริเวณต่างๆภายในโรงเรียน เช่นทำความสะอาดเขตรับผิดชอบ พบเห็นเศษกระดาษ กุ้งพลาสติก และขยะทั่วไปที่ถูกทิ้งเกลื่อนกลาดในบริเวณโรงเรียนนักเรียนจะช่วยเก็บไปทิ้งในถังขยะพบเห็นเพื่อน/รุ่นน้องที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่และทำให้โรงเรียนสกปรกนักเรียนจะช่วยเตือนสติและแนะนำให้ทิ้งขยะให้ลงถังขยะช่วยดูแลรักษาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด สวนพฤกษศาสตร์</p>						
15.	<p>นักเรียนแสดงพฤติกรรมในการดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจ</p>						

ข้อ ที่	พฤติกรรมกาปฏิบัติ	ระดับพฤติกรรม					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
16.	<p>ร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด - ร่วมกิจกรรมลดภาวะโลกร้อนโดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้น เช่น ธนาคารขยะ - ร่วมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญๆ เช่น วันสถาปนาลูกเสือ วันสิ่งแวดล้อมโลก วันพ่อ วันแม่ เป็นต้น - ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาเช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชาวันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น - ร่วมกิจกรรมค่ายธรรมะ - ร่วมกิจกรรมโครงการคุณธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น - ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีไทยที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมเวียนเทียน มารยาทไทย เป็นต้น 						
17.	<p>ร่วมกิจกรรมจากภายนอกโรงเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ช่วยงานบุญกฐินของชุมชน - ช่วยงานประจำปีของวัดในชุมชน - ช่วยงานศพของชุมชน - ช่วยงานต่างๆที่ชุมชนจัดขึ้น 						
18.	นักเรียนมีส่วนร่วมกักิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนได้จัดขึ้น						

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต
(.....)

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่มีจิตสาธารณะ

5 คือ ดีเยี่ยม

หมายถึง นักเรียนมีการปฏิบัติทุกครั้ง โดยเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองไม่ต้องมีการร้องขอหรือบอกกล่าว

4 คือ ดี

หมายถึง นักเรียนมีการปฏิบัติทุกครั้ง แต่ต้องมีการร้องขอหรือบอกกล่าวบ้าง

3 คือ ปานกลาง

หมายถึง นักเรียนมีการปฏิบัติบางครั้ง และจะปฏิบัติทุกครั้งเมื่อร้องขอหรือบอกกล่าว เพียงครั้งเดียว

2 คือ พอใช้

หมายถึง นักเรียนปฏิบัติเป็นบางครั้ง และจะปฏิบัติทุกครั้งเมื่อร้องขอหรือบอกกล่าว 2 - 3 ครั้ง

1 คือ ปรับปรุง

หมายถึง นักเรียนมีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง และต้องมีการร้องขอหรือบอกกล่าวเกิน 3 ครั้ง

ภาคผนวก จ
ภาพการทำกิจกรรม

ภาพที่ 5 นักเรียนทำกิจกรรมขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้

ภาพที่ 6 นักเรียนทำกิจกรรมขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ

ภาพที่ 7 นักเรียนทำกิจกรรมขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ

ภาพที่ 8 นักเรียนทำกิจกรรม ทาสีห้องเรียน

ภาพที่ 9 นักเรียนทำกิจกรรม ดัดที่กั้นกนในห้องเรียน

ภาพที่ 10 นักเรียนทำกิจกรรม กวาดระเบียบงหน้าห้องเรียน

ภาพที่ 11 นักเรียนทำกิจกรรม กวาดระเบียบงห้องเรียน

ภาพที่ 12 นักเรียนทำกิจกรรม กวาดใบไม้บริเวณอาคารเรียน

ภาพที่ 13 นักเรียนทำกิจกรรม ปลูกต้นไม้

ภาพที่ 14 นักเรียนทำกิจกรรม ปูพื้นปูน

ภาพที่ 15 นักเรียนทำกิจกรรมเจ้าหน้าที่ธนาคาร โรงเรียน

ภาพที่ 16 นักเรียนทำกิจกรรมกวาดลานวัด

ภาพที่ 17 นักเรียนทำกิจกรรมชั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม

ภาพที่ 18 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 1

ภาพที่ 19 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 2

ภาพที่ 20 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 3

ภาพที่ 21 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 4

ภาพที่ 22 ครูผู้สังเกตพฤติกรรมคนที่ 5

ภาคผนวก ฉ
แบบตอบรับและบทความวิจัย

ที่ อว ๘๐๕๘.๒/ ๗๐

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์
วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตำบลไร่เชิง อำเภอสามพราณ
จังหวัดนครปฐม ๗๓๒๑๐

๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ตอบรับบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

เจริญพร นางสาวสิริธร ยิ้มประเสริฐ

ตามที่คุณเขียนได้ส่งบทความเรื่อง “การพัฒนาแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4: The Development of Instructional Model with Contemplative Education to Enhance Public Consciousness of Mattayom 4 Students” ลงตีพิมพ์ใน วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

กองบรรณาธิการ ขอแจ้งให้ทราบว่าบทความของท่านได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2563) ท่านสามารถดาวน์โหลดบทความได้ที่ <https://tcithaijo.org/index.php/jmbr/index> ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

อนึ่งวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ใน วารสารกลุ่มที่ 2 : วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) ขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

(พระปลัดสมชาย บโยโค, ดร.)

หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์

สำนักงานวารสาร

โทร 034-326912

การเผยแพร่บทความ <https://tcithaijo.org/index.php/jmbr/index>

ISSN: 2465-5503 (Print)

ISSN: 2630-0524 (Online)

การพัฒนาแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL WITH CONTEMPLATIVE
EDUCATION TO ENHANCE PUBLIC CONSCIOUSNESS
OF MATTAYOM 4 STUDENS

สิริธร ยิ้มประเสริฐ

SIRITORN YIMPRASERT

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

BANSOMDEJCHAOPRAYA RAJABHAT University, Thailand

Email: siritorn.yim@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) เพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประชากรในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 57 คน จำนวน 2 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 32 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นจำนวน และเรื่องการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน จำนวน 12 ชั่วโมง แบบสังเกตพฤติกรรม จิตสาธารณะและแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเที่ยงตรง และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาแบบการสอนได้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งประกอบด้วย 1) ทฤษฎี หลักการแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม 4) ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนการสอนตามรูปแบบ 2. ผลการ

เปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียนพบว่า จิตสาธารณะทั้งสองด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการสอน, การสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา, จิตสาธารณะ

Abstract

The purposes of this study were 1) to develop the instructional model with contemplative education to enhance public consciousness of Mattayom 4 students, 2) to compare the public consciousness of Mattayom 4 students before and after using the instructional model with contemplative education. The population in the research is Matthayom 4 students Semester 2, academic year 2019, Banhanjamsaiwittaya 6 School, Sam Chuk District, Suphan Buri Province, amount of 57 people, 2 classrooms. AbstractThe sample was 32 of Mattayom 4/2 students, semester 1, academic year 2019, Banhanjamsaiwittaya 6 School, Sam Chuk district, Suphanburi province, from purposive sampling. The instruments were lesson plans subject Helping others And_ about activities that are beneficial to the school for 12 hours observative form and recording form of the behavior of public consciousness. The statistics used were mean (X), standard deviation (S.D.), validity, and t-test one sample.

The results indicated 1. The development of the teaching model with contemplative education to enhance public consciousness of Mattayom 4 students were 1) theory, principle, concept, 2) purposes, 3) 5 learning steps, step 1; prepare to learn, step 2; public consciousness model consideration, step 3; thorough consideration, step 4; action enhancement, and step 5; activity reflection, and 4) the result from learning by using the instructional model, 2. The public consciousness of Mattayom 4 students before and after using the learning indicated that both of the public consciousness of Mattayom 4 students after leaning was higher before leaning with a statistically significant difference at .01 level.

Keywords: THE DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL, TEACHING BASED ON THE CONCEPT OF CONTEMPLATIVE EDUCATION, PUBLIC CONSCIOUSNESS

บทนำ

สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่วนหนึ่งมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคมแ่งมุมต่าง ๆ ทั้งด้านค่านิยม พฤติกรรม รวมทั้งการเกิดวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยทำให้มีพฤติกรรมเปลี่ยนไป และขาดจิตสำนึกสาธารณะโดยให้ความสำคัญกับเรื่องส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชนและประชาชน ที่ตกเป็นเหยื่อบริโภคนิยม โดยขาดความยั้งคิด เป็นวิกฤตคุณธรรมที่กลายเป็นปัญหาใหญ่และนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2559 – 2564) เมื่อคนในสังคมขาดจิตสาธารณะจะเกิดผลกระทบมากมาย เช่น ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ในครอบครัว มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันน้อยลง ทะเลาะ เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก เห็นแก่ตัว เบียดเบียนสมบัติขององค์กรเพื่อมาเป็นสมบัติของตนเอง องค์กรไม่ก้าวหน้า ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง ทำลายทรัพยากรและสมบัติของส่วนรวม (บุญนิภา จันทร์เกตุ, 2558)

รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ ระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่าง ๆ โดยมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้าไปช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ และได้รับการพิสูจน์ ทดสอบแล้วว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนได้ (ทศนา แคมมณี 256) และการพัฒนารูปแบบการสอน หมายถึง การปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ ซึ่งอาจจะเป็นการเพิ่มเติมหรือปรับลดรายการต่างๆในรูปแบบการสอน เช่น แนวคิด ทฤษฎี ปรัชญาที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ของรูปแบบกระบวนการหรือกิจกรรมของรูปแบบ (วิโฆภรณ์ วัฒนานามิตกุล, 2550)

จากการศึกษาแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) หมายถึง การศึกษาจากการดูจิตของตนเองแล้วเกิดปัญญาโดยมีเป้าหมายหลักให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกใหม่ เป็นกระบวนการคิดพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบโดยให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ให้คุณค่าในการเรียนรู้และการเรียนรู้โลกในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ความสามารถในการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง ในระดับต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง เปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติโดยผ่านกิจกรรมและกระบวนการที่หลากหลาย (ธนา นิลชัยโกวิท และคณะ, 2551)

จากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2521 ซึ่งได้กำหนด “จิตสาธารณะ” เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยสถานศึกษาต้องมีชั่วโมงทำกิจกรรมสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และจากการศึกษาในโรงเรียนพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในเรื่อง จิตสาธารณะครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังเน้นการสอนตามเนื้อหาไม่เน้นให้นักเรียนได้

ปฏิบัติจริงทำให้นักเรียนไม่เกิดจิตสภาวะอย่างแท้จริง และจากการศึกษาการพัฒนาจิตสภาวะของนักเรียน พบว่า วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาจิตสภาวะของนักเรียน จะใช้วิธีการให้นักเรียน เรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ โดยให้นักเรียนสังเกตและทำตามตัวแบบจิตสภาวะ โดยใช้กระบวนการทาง (กิริติวิทย์ สุวรรณธรรมา, 2552) และแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องในการพัฒนาจิตสภาวะ

ดังนั้นหากครูผู้สอนมีการพัฒนารูปแบบการสอนร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา จะสามารถนำไปพัฒนาจิตสภาวะของนักเรียนได้สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาเป็นขั้นตอนในการสอนเพื่อพัฒนาจิตสภาวะของนักเรียน จึงสนใจสร้างจิตสภาวะของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อส่งเสริมจิตสภาวะ โดยการพัฒนารูปแบบการสอนร่วมกับการใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสภาวะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบจิตสภาวะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสภาวะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการสอน เพื่อนำความหมายของรูปแบบการสอน องค์ประกอบของรูปแบบการสอน และขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ การสอนมาใช้เป็นองค์ประกอบและขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ซึ่งพบว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน คือ เป็นการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีอยู่แล้วหรือการสร้างรูปแบบขึ้นมาใหม่โดยมีระบบ มีทฤษฎีรองรับ มีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนนั้นโดยอาศัยวิธีสอน/เทคนิคการสอน ช่วยให้สภาพการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ตรวจสอบว่ามีประสิทธิภาพใช้เป็นแบบแผนได้ และขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการสอนประกอบด้วย 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2. สร้างรูปแบบการสอน 3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4. ทดลองใช้รูปแบบการสอน 5. ประเมินผลรูปแบบการสอน

แนวทางการพัฒนาจิตสภาวะ ประกอบด้วย 1.การจัดการสอนจิตสภาวะต้องให้ความสำคัญทั้ง 3 มิติ คือ มิติพฤติกรรม คือการกระทำ ที่ถูกต้อง มิติทางจิตใจ คือ ความภาคภูมิใจ ที่ได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องและมิติทางปัญญา คือ ความเข้าใจของความหมายที่แท้จริงของสิ่งที่ตนทำ 2. การ

จัดการสอนให้มีการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านร่างกายจิตใจด้านความรู้และการติดต่อสื่อสาร 3. การจัดการสอนด้วยกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตัวเองผ่านการกระทำซ้ำๆ เพื่อเน้นย้ำและป้องกันการเลือนหายหรือเปลี่ยนแปลงให้จิตสำนึกมีความคงทน 4. การสร้างความเชื่อมั่นในตน การจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่เกิดจิตสาธารณะของตนเอง 5. การจัดการสอนต้องมีใช้ตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีที่ได้รับการยกย่องและยอมรับให้เป็นแบบอย่าง 6. มีขั้นตอนเพื่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่ยั่งยืน 7. มีวิธีการสอนที่หลากหลาย 8. การจัดกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่ดี 9. การจัดกิจกรรมพัฒนาเพื่อให้ปฏิบัติและเกิดความผูกพัน 10. การสอนเน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยนและแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม 12. เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา คือ การศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้พัฒนาจิตใจประกอบด้วยจิตและการคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนผ่านการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน ฝึกปฏิบัติจนมีสติและเกิดปัญญา สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตน ผู้อื่นและสังคม ซึ่งแนวทางการพัฒนาจิตตปัญญาศึกษา 7 แนวทาง คือ 1. การเรียนรู้ผ่านความสงบนิ่ง 2. การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว 3. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ 4. การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม 5. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์ 6. การเรียนรู้ผ่านพลังพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ 7. การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมรังสรรค์

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการสอน การพัฒนาจิตสาธารณะและแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกันและมีความเหมาะสมกับการนำมาพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนได้และศึกษา แนวทางในการสร้างจิตสาธารณะ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ ใช้ในการกำหนดพฤติกรรมจิตสาธารณะและการวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน อีกทั้งศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ โดยศึกษากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่ส่งเสริมจิตสาธารณะพบว่าเป็นขั้นตอนการสอนที่ช่วยส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนได้เพิ่มขึ้น (กิริติวิทย์ สุวรรณธรรมมา,2552) วิธีการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนและแบบบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียน และเมื่อนักเรียนได้เรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นทำให้มีจิตสาธารณะสูงขึ้น (อรนิตย์ ภูเขียว,2560) โดยผู้วิจัยนำแนวคิดและงานวิจัยเหล่านี้ มาประกอบการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ศึกษาบุคคลที่เป็นต้นแบบด้านจิตสาธารณะของสังคม จากสื่อออนไลน์เพื่อประกอบกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนในงานวิจัย

กรอบแนวคิดทางการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ทบทวนวรรณกรรมและนำมาสังเคราะห์ ดังนี้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ของ (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิสร จันทรสุข,2551) กล่าวว่า หลักการพื้นฐานของ

จิตตปัญญาศึกษาแบ่งออกเป็น 7 หลักประกอบด้วย 1.หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) 2. หลักความรักความเมตตา (Compassion) 3. หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (Connection) 4. หลักการเผชิญหน้า (Confronting) 5.หลักความต่อเนื่อง (Continuity) 6. หลักพันธะสัญญา (Commitment) และ 7. หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) และ (ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้เชิงจิตตปัญญาศึกษานั้น สามารถกระบวนการที่หลากหลาย โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของศักยภาพผู้เรียนในแต่ละบุคคล เพราะแต่ละคนมีชีวิตที่แตกต่างกัน ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านในจิตใจนั้นเป็นการเรียนรู้ในระดับที่ฝังลึก ถ้าผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากด้านใน เป็นการสร้างกระบวนการขึ้นใหม่อย่างบูรณาการ โดยนำเอาความเชื่อทางศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ ที่เคยใช้ในอดีตมาปรับและประยุกต์ใช้ในเรื่องของ “การให้คุณค่าใหม่” เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดความเหมาะสมกับการเรียนรู้และการพัฒนาด้านใน (สมหมาย วิเศษชู,2554) กล่าวว่า แบนดูรา (Bandura) เชื่อว่าการเรียนรู้ทางสังคมถือว่าจริยธรรมเป็นเรื่องราวของกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจกระทำ และกำกับกระทำของตน กฎเกณฑ์เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่สังคมกำหนด บางส่วนจะเป็นกฎเกณฑ์ในใจของตนเอง นอกจากนี้บุคคลยังอาจสร้างกฎเกณฑ์บางอย่างเด่นชัดกับกฎเกณฑ์กับสังคม ทฤษฎีนี้ระบุว่าพฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้โดยมี 2 รูปแบบหลัก คือการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง คือการเรียนรู้จากผลกรรม และการเรียนรู้จากการสังเกต และแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์,2553) กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาให้เด็กมีจิตสาธารณะ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอน โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดจิตสาธารณะ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้จิตสำนึกมีความคงทน ด้วยการกระทำซ้ำ ๆ เพื่อป้องกันการเลือนหายหรือ มีการเสริมแรงจากสถาบันต่าง ๆ หรือทางสังคม ในกระบวนการสร้างจิตสาธารณะควรเป็นไปอย่างลักษณะนิสัยที่ยั่งยืนและมีขั้นตอนดังแนวคิดของบลูม (Bloom) คือ ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) ขั้นการตอบสนอง (Responding) ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) ขั้นการจัดระบบ (Organizing) และขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (characterization) ผู้เรียนเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing) (วิโฆษฐ์ วัฒนานิมิตกุล,2550) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการสอน หมายถึงการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ ซึ่งอาจจะเป็นการเพิ่มเติมหรือปรับลดรายการต่างๆในรูปแบบการสอน เช่น แนวคิด ทฤษฎี ปรัชญาที่เกี่ยวข้อง วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการหรือกิจกรรมของรูปแบบ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการดังกล่าวเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กรอบแนวคิด ดังปรากฏในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยมีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 57 คน จำนวน 2 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 6 อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 32 คน โดยใช้วิธีการการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา มีดังต่อไปนี้ ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ตัวแปรตาม ได้แก่ จิตสาธารณะ โดยมี 2 ตัวชี้วัดและพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1. การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน พฤติกรรมบ่งชี้ ประกอบด้วย การอาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน 2. การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ

โรงเรียน โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ประกอบด้วย การดูแลรักษาสาธารณสุขสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้วยความเต็มใจ และการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดย กำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการทดลอง และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 แผน 12 ชั่วโมง และเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จากนั้นนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ผู้วิจัยได้ กำหนดพฤติกรรมจิตสาธารณะจากนิยามศัพท์ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และกำหนดขึ้น และสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโดยครู กำหนดคุณภาพและเกณฑ์การให้คะแนน ข้อคำถามเป็นลักษณะปลายปิด แบบมาตราประมาณค่ามี 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ จากนั้นเสนอที่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 จากนั้นนำเครื่องมือไปให้ผู้สังเกตจำนวน 5 ท่าน ใช้สังเกตกับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ ผู้วิจัยได้สร้างแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ จากนั้นสร้างแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน จากนั้นเสนอต่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ของจิตสาธารณะ จากนั้นนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. สร้างรูปแบบการสอน ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีองค์ประกอบ คือ 1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการสอน 2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอน 3. กระบวนการสอนตามรูปแบบการสอนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1. เตรียมพร้อมรับรู้ 2. พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ 3. พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ 4. มุ่งสู่การปฏิบัติ 5. สะท้อนกิจกรรม และ 4. ผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบการสอน

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นและการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนจำนวน 12 ชั่วโมง แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ และการแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ

4. ทดลองใช้รูปแบบการสอน ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการสอนโดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ระหว่างวันที่ 20 มกราคม 2563 - วันที่ 31 มีนาคม 2563 โดยวิธีการทดลองคือ นำแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยครูผู้สอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 ท่านเป็นผู้สังเกต และบันทึกข้อมูล จากนั้นจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรม ก่อนและหลังการเรียนตามแผนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบค่าที่ (t-test - Dependent)

5. ประเมินผลรูปแบบการสอน โดยการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบในการสอนและพิจารณาจากผลเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบสมมติฐาน

1. ศึกษาและพัฒนาารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบของรูปแบบการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน ด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือการทดสอบค่าที่

ผลการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผลการพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.00 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 และผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนการสอน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละแผนการจัดการเรียนการสอนที่ระดับ 1 ซึ่งมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

2. เพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการสอน โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผลการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการสอน โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า จิตสาธารณะด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน ก่อนได้รับการเรียนตามรูปแบบพฤติกรรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 2.71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ .26 และหลังเรียนตามรูปแบบพฤติกรรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ .34 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย โดยใช้ค่าสถิติ (t-test) พบว่า คะแนนพฤติกรรมหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนตามรูปแบบ พบว่าพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจิตสาธารณะด้านการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ก่อนได้รับการเรียนตามรูปแบบพฤติกรรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 2.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ .16 หลังจากเรียนตามรูปแบบพฤติกรรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ .21 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย โดยใช้ค่าสถิติ (t-test) พบว่า คะแนนพฤติกรรมหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนตามรูปแบบ พบว่าพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 1

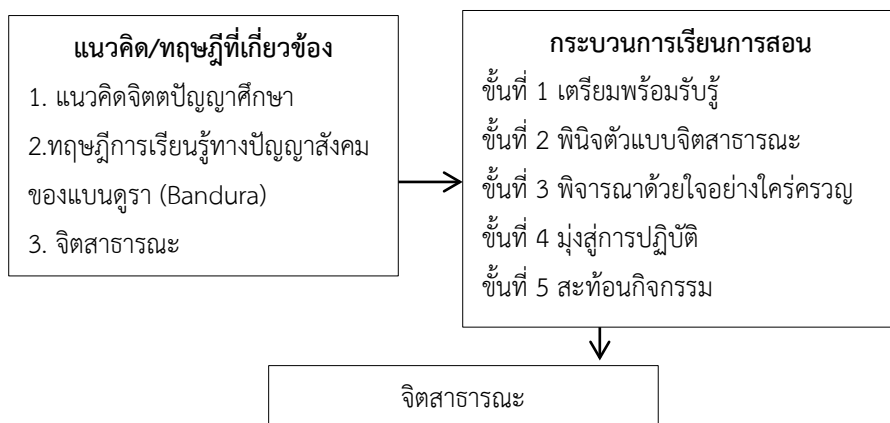
ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน และด้านด้านการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การช่วยเหลือผู้อื่นด้วย					
ความเต็มใจโดยไม่หวัง	N	\bar{X}	SD	t	p
ผลตอบแทน					
ก่อนเรียน	11	2.71	.26		
หลังเรียน	11	4.08	.34	-39.50**	.000
การทำกิจกรรม					
ที่เป็นประโยชน์	N	\bar{X}	SD	t	p
ต่อโรงเรียน					
ก่อนเรียน	7	2.96	.16		
หลังเรียน	7	4.35	.21	-64.88**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura) และจิตสาธารณะ และได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้จากการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura) และจิตสาธารณะ มาพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 เตรียมพร้อมรับรู้ เป็นกิจกรรมที่สร้างความพร้อมในการเรียนรู้โดยให้นักเรียนนักเรียนทำจิตใจให้สงบด้วยการสวดมนต์ ทำสมาธิแผ่เมตตา

ขั้นที่ 2 พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ ประกอบด้วย การสร้างความสนใจให้นักเรียนเรียนรู้จากตัวแบบ การเสนอตัวแบบ เป็นกรณีตัวอย่าง เช่น ข่าว หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะให้นักเรียนสังเกตและจดจำพฤติกรรมของตัวแบบ และสร้างแรงจูงใจเพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามตัวแบบโดยการยกย่อง ชื่นชมการปฏิบัติของตัวแบบและผลตอบแทนที่ตัวแบบได้รับ

ขั้นที่ 3 พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย นักเรียนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ให้นักเรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับเพื่อนจากความสำเร็จของการปฏิบัติตามของตัวแบบจิตสาธารณะในกิจกรรมสุนทรียสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นผู้มีจิตสาธารณะ และพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยให้นักเรียนนำประสบการณ์ที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและเพื่อนในการช่วยเหลือผู้อื่น มา

พิจารณาอย่างใคร่ครวญตระหนักถึงปัญหา เสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนในการแสดงพฤติกรรมสาธารณะและมีความเชื่อมั่นว่าสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้

ขั้นที่ 4 มุ่งสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติให้นักเรียนได้รู้พฤติกรรมที่ต้องกระทำอย่างชัดเจน ให้นักเรียนเขียนบันทึกการปฏิบัติของตน ในแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมด้านอาสาพัฒนาเกี่ยวกับจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่อง และให้คำปรึกษาและให้กำลังใจกับนักเรียนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันและช่วยผู้อื่นด้วยใจที่เมตตาโดยไม่หวังผลตอบแทน

ขั้นที่ 5 สะท้อนกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมสุนทรียสนทนาสะท้อนประสบการณ์ที่ตนเองปฏิบัติ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึก ความสำเร็จ ประโยชน์ ในการทำกิจกรรม และจากแบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะร่วมกับผู้อื่น

อภิปรายผล

1. การพัฒนารูปแบบการสอนได้รูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้องค์ประกอบของรูปแบบการสอน คือ 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2. กำหนดหลักการเป้าหมาย 3. สร้างรูปแบบการสอน 4. ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการสอน 5. ประเมินผลรูปแบบการสอน และขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการสอน ประกอบด้วย 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2. สร้างรูปแบบการสอน 3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4. ทดลองใช้รูปแบบการสอน 5. ประเมินผลรูปแบบการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ (ทิตินา แชมมณี, 2560) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการสอนมีขั้นตอนคือ การกำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนา รูปแบบการสอนให้ชัดเจน ศึกษาหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ศึกษาสภาพการณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้อง กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบนำองค์ประกอบต่าง ๆ มาจัดเป็นหมวดหมู่ จัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ สร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ และขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. เตรียมพร้อมรับรู้ 2. พินิจตัวแบบจิตสาธารณะ 3. พิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ 4. มุ่งสู่การปฏิบัติคือ 5. สะท้อนกิจกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งผลให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ คือ 1.การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน พฤติกรรมบ่งชี้ ประกอบด้วย การอาสาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ การแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน 2. การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน พฤติกรรมบ่งชี้ ประกอบด้วย การดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วยความเต็มใจและการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่ได้กำหนดตัวชี้วัด

ของจิตสาธารณะไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเมื่อผู้เรียนได้เรียนตามรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลให้นักเรียนมีจิตสาธารณะที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ศิริธร ศรีจำนงค์ ,2557) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ผลการใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีพฤติกรรมจิตสาธารณะต่อครอบครัว โรงเรียน และสังคม สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบจิตสาธารณะ ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เมื่อผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ ฝึกฝน ตามขั้นตอนกระบวนการของรูปแบบ และจากการสังเกตพฤติกรรมร่วมกับดูจากแบบบันทึกจิตสาธารณะของนักเรียนพบว่า นักเรียนทุกคนมีความตั้งใจทำกิจกรรมเมื่อทำกิจกรรมแล้วตนเองรู้สึกมีความสุข และประโยชน์ที่ได้จากการทำกิจกรรมคือ ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อโรงเรียน และความรู้สึกหลักจากการทำกิจกรรมคือ รู้สึกภูมิใจ มีความตั้งใจเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยควรมีการพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้อื่นๆ และไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่น และระดับชั้นอื่นๆ เพื่อพัฒนารูปแบบการสอน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง: References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Ministry of Education. (2008). *Core curriculum for basic education, 2008*. Bangkok: Assembly Printing House, Agricultural Cooperative of Thailand.
- กীরติวิทย์ สุวรรณธรรมา. (2552). *รายงานวิจัยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนจิตสาธารณะของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5.(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุขุฎิบัณฑิต)*.มหาวิทยาลัยขอนแก่น,ขอนแก่น.
- Kiratiwit Suwannathama. (2009). *Research report on current conditions Problems and needs in The management of public mental teaching of elementary school teachers Under district office Khonkaen Primary Education, Region 5*. (Doctor of Education Thesis) Khon Kaen University, Khon Kaen.)
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2)กรุงเทพฯ : วีพริ้นท์.
- Chaiwat Sutthirat. (2010). *Teaching children to have public mind*. (2nd edition) Bangkok: We print.
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (12 กรกฎาคม 2559). *แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2559 – 2564*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2562. จาก <https://www.mculture.go.th/yala/download/article/article20180720153045.pdf>.
- National Moral Promotion Board. (12 July 2016). *The National Moral Promotion Master Plan No. 1 B.E. 2016 - 2021*. Retrieved May 12, 2019. From <https://www.mculture.go.th/yala/download/article/article20180720153045.pdf>.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 21)กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Thitsana Khammanee. (2017). *Science of Teaching Knowledge for Effective Learning Process Management* (21st edition). Bangkok: Chulalongkorn University.
- ธนา นิลชัยโกวิท และคณะ. (2551). *ชุดความรู้การอบรมกระบวนการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เล่ม2 การทำงานอาสาสมัคร (Volunteer Spirit)*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- Thana Nilchaikowit and Others. (2008). *Knowledge Pack, Training Process, Contemplative Education Concept, Volume 2 Volunteer Spirit*. Bangkok: Chili Wan Graphic.

- บุญิกา จันทร์เกตุ. (8 ธันวาคม 2556). *การสร้างจิตสาธารณะในสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2561, จาก <http://www.volunteerspirit.org/node/8141>.
- Bunika Chanket. (8 December 2013). *Creating public mind in Thai society*. Retrieved 2 November 2018, from <http://www.volunteerspirit.org/node/8141>
- วิโหนุทธิ์ วัฒนานิมิตกุล. (2550). *การพัฒนาารูปแบบการสอน : องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาสู่ผู้เชี่ยวชาญการสอน*. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก จำกัด.
- Wilot Wattana Nimitkun. (2007). *Development of teaching model: knowledge for development to teaching experts*. Bangkok: Sahamaha.
- ศิริธร ศรีจางง. (2557). *การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ สาขาวิชานวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.
- Sirithorn Srichamnong. (2014). *Curriculum Development for Public Mind Enhancement for Lower Secondary School Students According to Contemplative Education*. (Thesis in Program Innovation and Curriculum Innovation). Maha Sarakham University, Maha Sarakham.
- ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา. (2551). *โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- Contemplative Education Center (2008). *Research and knowledge management program for contemplative education*. Mahidol University, Bangkok.
- สมหมาย วิเศษชู. (2554). *การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนห้องชัยวิทยาคม*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,มหาสารคาม.
- Somma Wisetchu. (2011). *Development of Public Mind Enhancement Process of Khongchai Witthayakhom School Students*. (Master of Education Thesis Educational Administration Branch). Maha Sarakham Rajabhat University, Maha Sarakham.
- อรนิตย์ ภูเขียว. (2560). *การพัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรหลักสูตรปริญญาคุษภิปบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม,ลพบุรี.

Onnit Phukhiew. (2017). Developing activities to enhance public mind for grade level students. Lower Secondary School under the Office of the Basic Education Commission (Thesis, Doctor of Philosophy Program Educational Research and Development Program). Pibulsongkram Rajabhat University, Lop Buri.

ภาคผนวก ข
ผลการสอบวัดภาษาอังกฤษตามเกณฑ์ CEFR

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Ban Somdejchaopraya Rajabhat University

This is to certify that

MISS SIRIORN YIMPRASERT

Achieved BSRU-TEST of English Proficiency (BSRU – TEP) level

B2

Given on 17th July 2017

Linda Gainma

(Asst. Prof. Dr. Linda Gainma)
President

No. CEFR.14320601/2560.....

